

**T.C.
HALIÇ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TEKSTİL VE MODA TASARIMI ANASANAT DALI
TEKSTİL VE MODA TASARIMI PROGRAMI**

**20. YÜZYILDA TÜRKİYE'DE GELİNLİĞİN
DEĞİŞİMİ VE ETKİLEYEN NEDENLER**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**Hazırlayan
Hatice Kübra ÖZBEY**

**Danışmanı
Prof. Dr. Esin SARIOĞLU**

İstanbul – 2014

**T.C.
HALIÇ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TEKSTİL VE MODA TASARIMI ANASANAT DALI
TEKSTİL VE MODA TASARIMI PROGRAMI**

**20. YÜZYILDA TÜRKİYE’DE GELİNLİĞİN
DEĞİŞİMİ VE ETKİLEYEN NEDENLER**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**Hazırlayan
Hatice Kübra ÖZBEY**

**Danışmanı
Prof. Dr. Esin SARIOĞLU**

İstanbul – 2014

T.C.
HALIÇ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Tekstil ve Moda Tasarımı Anabilim/Anasanat Dalı Tekstil ve Moda Tasarımı Programı Tezli Yüksek Lisans
öğrencisi Hatice Kobra Özbek tarafından hazırlanan
"20. Yüzyılda Türkiye'de Geleniğin Değişimi ve Etkileyen Nedenler"
adlı bu çalışma jürimizce Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Sınav Tarihi : 23/1./2015

(Jüri Üyesinin Ünvanı, Adı, Soyadı ve Kurumu) :

İmzası :

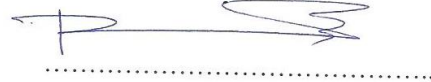
Jüri Üyesi: Prof. Dr. Esin Sarıoğlu
Danışman: Hatice Kobra Özbek
Halıç Üniv. Tasarım ASD/ ABD Öğr. Üyesi

Jüri Üyesi: Doç. Dr. Hilmiye Tezcan
Halıç Üniv. Tasarım ASD/ ABD Öğr. Üyesi

Jüri Üyesi: Yrd. Doç. Dr. Bahattin Selber
Halıç Üniv. Tasarım ASD/ ABD Öğr. Üyesi

Jüri Üyesi: Yrd. Doç. Dr. Ayşe Gamze Öngen
Nisantasi Üniv. Tasarım ASD/ ABD Öğr. Üyesi (Yedek)

Jüri Üyesi:
..... Üniv. ASD/ ABD Öğr. Üyesi (Yedek)

.....

ÖNSÖZ

“20. Yüzyılda Türkiye’de Gelinliğin Değişimi Ve Etkileyen Nedenler” adlı alışma,Haliç Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tekstil ve Moda Tasarımı Anasanat Dalı, Yüksek Lisans Programı’nda tez olarak hazırlanmıştır.

Gelinlik, geçmiş zamanlarda her kùltürün kendi özelliklerini taşırdı. Ona bakarak hangi kùltüre, topluluğa, yöreye ait olduğu anlaşılabilirdi. Günümüze yaklařtıķa Batı modası, dünya üzerinde yaygınlaşmış ve bu etki gelinliklerde de görülmüştür. Dünyaya yayılan Batılı tarzda beyaz gelinlikler, bakıldığında kime ve nereye ait olduğu anlaşılmamaya başlamıştır. Türkiye’de, bu değişimin yaşandığı 20. yüzyıl gelinlikleri incelenmiş ve bu değişimin etkileri araştırılmıştır.

20. yüzyıl, dönemler olarak ele alınmış ve o dönemlerde bu değişimi etkileyen nedenler, o dönemde giyilen gelinliklerin ve aksesuarların özellikleri incelenmiştir. Kullanılan kumaşlar ve süsleme malzemeleri ele alınmıştır. Çalışmanın sonunda ise incelenen dönemler ele alınarak özgün çalışmalar yapılmıştır.

Araştırmanın her aşamasında desteğini esirgemeyen danışmanım Haliç Üniversitesi öğretim üyesi Prof. Dr. Esin Sarıoğlu, sorularımda yardımlarını esirgemeyen Doç. Dr. Hülya Tezcan ve Yrd. Doç. Dr. Bahattin şeber’e ve çalışmamı yapma sürecinde yardımlarını esirgemeyen aileme teşekkürlerimi sunarım.

İstanbul, 2014

Hatice Kübra Özbek

İÇİNDEKİLER

Sayfa No.

İÇİNDEKİLER	i
ŞEKİLLER	iv
ÖZET	viii
ABSTRACT	ix
1. GİRİŞ	1
2. EVLENME, DÜĞÜN VE GELİNLİĞİN TANIMI.....	2
3. GELİNLİK ve AKSESUARLARININ TARİHİ	4
4. ANADOLU UYGARLIKLARINDA GELİNLİK	17
5. 20. YÜZYIL TÜRKİYE CUMHURİYETİ GELİNLİK TARİHİ	33
5.1. 1900-1920 Yılları	38
5.1.1. Gelinliğin Değişimini Etkileyen Nedenler	38
5.1.2. Dönem Gelinlik ve Aksesuarları	40
5.2. 1920'li Yıllar.....	47
5.2.1. Gelinliğin Değişimini Etkileyen Nedenler	47
5.2.2. Dönem Gelinliği ve Aksesuarları	51
5.3. 1930'lu Yıllar.....	56
5.3.1. Gelinliğin Değişimini Etkileyen Nedenler	56
5.3.2. Dönem Gelinlik ve Aksesuarları	61
5.4. 1940'lı Yıllar.....	67
5.4.1. Gelinliğin Değişimini Etkileyen Nedenler	67
5.4.2. Dönem Gelinlik ve Aksesuarları	67
5.5. 1950'li Yıllar.....	75
5.5.1. Gelinliğin Değişimini Etkileyen Nedenler	75
5.5.2. Dönem Gelinlik ve Aksesuarları	80
5.6. 1960'lı Yıllar.....	89
5.6.1. Gelinliğin Değişimini Etkileyen Nedenler	89
5.6.2. Dönem Gelinlik ve Aksesuarları	94

5.7.	1970'li Yıllar.....	102
5.7.1.	Gelinliğin Değişimini Etkileyen Nedenler	102
5.7.2.	Dönem Gelinlik ve Aksesuarları	104
5.8.	1980'li Yıllar.....	110
5.8.1.	Gelinliğin Değişimini Etkileyen Nedenler	110
5.8.2.	Dönem Gelinlik ve Aksesuarları	114
5.9.	1990'lı Yıllar.....	119
5.9.1.	Gelinliğin Değişimini Etkileyen Nedenler	119
5.9.2.	Dönem Gelinlik ve Aksesuarları	120
6.	GELİNLİKTE KUMAŞ VE SÜSLEME MALZEMELERİ.....	127
6.1.	Kumaş.....	127
6.2.	Süsleme Malzemeleri.....	130
6.2.1.	Pul ve Payet.....	131
6.2.2.	Çiçek	131
6.2.2.	Kurdele	132
6.2.3.	İnci ve Değerli Taşlar	133
6.2.4.	Boncuk.....	134
6.2.5.	Saçak	135
6.2.6.	Tüy.....	135
6.2.7.	Aplike	136
6.2.8.	Nakış.....	136
7.	AKSESUARLAR	138
7.1.	Duvak	138
7.2.	Gelin Çiçeği.....	140
7.3.	Gelin Çantası	142
7.4.	Gelin Saç Aksesuarları	144
7.5.	Eldiven.....	146
7.6.	Şapka	147
7.7.	Takı.....	149
7.8.	Ayakkabı	149
7.9.	Gelin Teli	151
8.	ÜRETİM SÜRECİ.....	153
8.1.	Tasarım.....	153

8.2.	Dikim	154
8.2.1.	Endüstriyel Dikilen Gelinlikler	154
8.2.2.	Gelinlikte Kişiyeye Özel Dikim ve Üretim Aşamaları	156
9.	20. YÜZYIL GELİNLİK TASARIM ÇALIŞMASI	159
9.1.	20. Yüzyıldan Günümüze Modasına Gelinlik Tasarımları	160
9.1.1.	1920'lerden Günümüze Uyarlanmış Gelinlik Tasarımı.....	160
9.1.2.	1930'lardan Günümüze Uyarlanmış Gelinlik Tasarımı.....	162
9.1.3.	1940'lerden Günümüze Uyarlanmış Gelinlik Tasarımı.....	164
9.1.4.	1950'lerden Günümüze Uyarlanmış Gelinlik Tasarımı 1.....	166
9.1.5.	1950'lerden Günümüze Uyarlanmış Gelinlik Tasarımı 2.....	168
9.1.6.	1960'lerden Günümüze Uyarlanmış Gelinlik Tasarımı.....	170
9.1.7.	1970'lerden Günümüze Uyarlanmış Gelinlik Tasarımı.....	172
9.1.8.	1980'lerden Günümüze Uyarlanmış Gelinlik Tasarımı.....	174
9.1.9.	1990'lerden Günümüze Uyarlanmış Gelinlik Tasarımı.....	176
10.	SONUÇ.....	178
11.	KAYNAKLAR	181
12.	ÖZGEÇMİŞ	188

ŞEKİLLER

	<u>Sayfa No.</u>
Şekil 3.1. Antik Roma düğün töreni.....	6
Şekil 3.2. Düğün töreninin resmedildiği vazo.....	7
Şekil 3.3. 19. yüzyılın başlarına ait kokoshnik, Rus kültürüne ait.....	10
Şekil 3.4 Al duvaklı Osmanlı dönemi, geleneksel giysili gelin.....	11
Şekil 3.5. 19. yüzyıl Çin’de ipek gelin ceketi	12
Şekil 3.6 Yaklaşık 1768 yılına ait Japon gelininin düğün için hazırlanmasını gösteren bir resim	12
Şekil 3.7. William Hogart “The Wedding of Stephen Beckingham and Mary Cox” tablosu, 1729	13
Şekil 3.8. 1700’lere ait Avrupa modasından gelinlik	14
Şekil 3.9. 1828 yılında Büyük Britanya’da giyilmiş gelinlik	14
Şekil 3.10. Kraliçe Victoria ve Prenses Albert, düğün töreni giysileri içinde.....	15
Şekil 3.11. Kraliçe Victoria’nın düğününde giydiği gelinlik.....	16
Şekil 4.1. Bitik vazosunda gelin ve damat tasviri.....	17
Şekil 4.2. Michal ve David’in evlilik töreni, milattan sonra 628-630.....	18
Şekil 4.3. 17.yüzyılda İsveç Büyükelçisi Claes Ralamb’ın çiziminden Osmanlı gelini.....	21
Şekil 4.4. 19. yüzyıl sonu bindallı gelinlik	23
Şekil 4.5. 19. yüzyıl sonu üç etek gelinlik	24
Şekil 4.6. 19. yüzyıl şalvar, cepken ve yelek gelinlik takımı.....	25
Şekil 4.7. Osmanlı dönemi gümüş kemer örneği	26
Şekil 4.8. Osmanlı dönemi gümüş kemer tokası örneği	27
Şekil 4.9. Gelin terliği ve gelin ayakkabısı.....	27
Şekil 4.10. 1900 yılında Osmanlı ait gelin entarisi.....	28
Şekil 4.11. Adile Sultan 1917 yılında giydiği gelinliği ile	30
Şekil 4.12 Naciye Sultan ve Enver Paşa’nın düğün hatırası fotoğrafı.....	31
Şekil 4.13. 19. yüzyılın sonuna ait Avrupa modasına uygun yapılmış gelinlik.....	32
Şekil 5.1. 1873-74 yıllarında Osmanlı’da terzi defteri	35
Şekil 5.2. Solda Mehasin ve sağda Demet dergisi kapakları	39
Şekil 5.3. Solda 1904 ve sağda 1910 yılına ait gelin ve evli çiftin fotoğrafı	42
Şekil 5.4. 20. yüzyıl başı ceket şalvar takımı gelinlik.....	43
Şekil 5.5. 20. Yüzyıl başı giyilen gelinlik.....	44
Şekil 5.6. 20. yüzyıl başında giyilen mavi gelinlik	45
Şekil 5.7. 1910 yılında giyilmiş gelinlik	46
Şekil 5.8. Osmanlı hanedanından Sabiha Sultan’ın düğün günü, 1920.....	52
Şekil 5.9. 1921 yılına ait gelin ve damat fotoğrafı.....	53
Şekil 5.10. 1929 yılına ait gelin ve damat fotoğrafı.....	54
Şekil 5.11. 1929 yılı Atatürk’ün manevi kızı Nebile’nin düğün fotoğrafı.....	55
Şekil 5.12 Süs dergisi kapağı.....	57

Şekil 5.13. 1938 Yılına Ait Moda Albümü Dergi Kapağı.....	58
Şekil 5.14. Solda 1931 yılı Türkiye güzellik kraliçesi Naşide Saffet, sağda 1929 ile 1933 yılları arasındaki güzellik kraliçeleri	59
Şekil 5.15. 1931 yılı Türkiye güzellik yarışmasına katılan yarışmacılar.....	60
Şekil 5.16. 1930 yılına ait gelinlik	62
Şekil 5.17. Atatürk'ün manevi kızı Rukiye Hanım'ın düğün töreni, 1930	63
Şekil 5.18 1933 yılına ait gelinlik	64
Şekil 5.19. 1935 yılında evlenen gelin ve damat fotoğrafı	65
Şekil 5.20. 1939 yılına ait gelin ve damat fotoğrafı.....	66
Şekil 5.21. 1941 yılına ait gelinlik	69
Şekil 5.22. 1944 yılına ait gelin ve damat fotoğrafı.....	70
Şekil 5.23. 1945 yılına ait gelinlik ve sahibinin düğün fotoğrafı.....	71
Şekil 5.24. 1946 yılına ait gelin ve damat fotoğrafı.....	72
Şekil 5.25. 1947 yılına ait gelinlik	73
Şekil 5.26. 1948 yılına ait gelinlik, duvak ve ayakkabısı	74
Şekil 5.27. Hanım Eli dergisi, 1952	76
Şekil 5.28. 1952 Avrupa güzeli Günseli Başar	78
Şekil 5.29. Grace Kelly ve 1956'da Monaco Prensi Rainer'ın düğün töreni günü, 1946	80
Şekil 5.30. 1950 yılına ait gelinlik	82
Şekil 5.31. 1952 yılına ait gelinlik ve sahibinin eşyle birlikte düğün fotoğrafı.....	83
Şekil 5.32. 1953 yılına ait gelinlik	84
Şekil 5.33. 1954 yılına ait düğün fotoğrafı	85
Şekil 5.34. 1957 yılına ait gelinlik ve sahibinin eşyle birlikte düğün fotoğrafı.....	86
Şekil 5.35. 1958 yılında giyilmiş gelinlik	87
Şekil 5.36. 1959 yılına ait gelinlik	88
Şekil 5.37. Ses dergisi sayı 28'in kapağında Hülya Koçyiğit ve Selim Soydan'ın evliliği.....	90
Şekil 5.38. Hülya Koçyiğit evlilik töreni için hazırlanırken, 1968	91
Şekil 5.39. 1967'de Türkiye'de gösterime giren 1965 yapımı The Sound Of Music filminden bir kare	92
Şekil 5.40. 1966 yılı Katiller de Ağlar Filminden Ayhan Işık ve Selda Alkor	93
Şekil 5.41. 1967 yılı yapımı Gül Ağacı adlı filmde evlenme sahnesi.....	93
Şekil 5.42. 1963 yılına ait gelin ve damat fotoğrafı.....	95
Şekil 5.43. 1965 yılı düğün fotoğrafı	96
Şekil 5.44. 1965 yılı düğün fotoğrafı	97
Şekil 5.45. 1966 yılına ait gelinlik, gelin ayakkabısı ve sahibinin eşyle fotoğrafı.....	98
Şekil 5.46. 1968 yılına ait gelinlik ve sahibinin eşyle birlikte düğün fotoğrafı.....	99
Şekil 5.47. 1969 yılına ait gelinlik, gelin eldiveni ve ayakkabısı ve sahibinin düğün fotoğrafı	100
Şekil 5.48. 1969 yılında giyilmiş gelinlik, taç ve duvağı	101
Şekil 5.49. Hayat dergisi 1970 yılı, sayı 9.....	103
Şekil 5.50. Ses dergisi kapağında 1973'te evlenen Sema Özcan ve Ediz Hun'un evlilik fotoğrafı	103
Şekil 5.51. 1970 yılına ait gelinlik	105
Şekil 5.52. 1971 yılına ait gelin ve damat fotoğrafı.....	106
Şekil 5.53. 1973 yılına ait gelinlik	107

Şekil 5.54. 1976 yılına ait gelinlik ve duvak	108
Şekil 5.55. 1978 yılına ait gelinlik ve sahibinin eşiyle fotoğrafı	109
Şekil 5.56. Prenses Diana'nın gelinliği ve evlilik töreni fotoğrafı	111
Şekil 5.57. Hürriyet Gazetesi Kelebek Eki, 17 Mart 1981	112
Şekil 5.58. 31 Mayıs 1981 tarihli Hürriyet gazetesi eki Kelebek.....	113
Şekil 5.59 Temmuz 1981 tarihli Ses dergisi.....	113
Şekil 5.60. 1980 yılına ait gelin ve damat fotoğrafı.....	115
Şekil 5.61. 1982 yılına ait gelin ve damat fotoğrafı.....	116
Şekil 5.62. 1986 yılına ait gelin fotoğrafı.....	117
Şekil 5.63. 1987 yılı Seda Sayan Rıdvan Kılıç'ın evlilik fotoğrafı	118
Şekil 5.64. Ruhsar dizisi, 31. bölüm 1999 yılı	120
Şekil 5.65. 1991 yılına ait gelin ve damat fotoğrafı.....	122
Şekil 5.66. 1995 yılına ait gelin ve damat fotoğrafı.....	123
Şekil 5.67. 1996 yılına ait gelin ve damat fotoğrafı.....	124
Şekil 5.68. 1999 yılına ait gelin ve damat fotoğrafı.....	125
Şekil 5.69. 1990'lı yıllardan düğün fotoğrafı, Abdullah Kanca'nın fotoğraf albümü	126
Şekil 6.1. Sevai kumaş örneği	128
Şekil 6.2. Solda pul ve sağda payet örneği	131
Şekil 6.3. Kumaştan yapma çiçek	132
Şekil 6.4. Kurdele.....	133
Şekil 6.5. İnci ve pırlanta	134
Şekil 6.6. Boncuk	134
Şekil 6.7. Saçak.....	135
Şekil 6.8. Tüy	135
Şekil 6.9. Aplike	136
Şekil 6.10. Dival işi nakış örneği	137
Şekil 7.1. Soldan sağa doğru omuz hizasında, parmak ucu ve rahibe tipi duvak örnekleri ...	140
Şekil 7.2. 1936 yılı Tekirdağ'da çekilen gelin ve damat fotoğrafı ve gelin çiçeği ayrıntısı	141
Şekil 7.3. Gelin çiçeği örnekleri	141
Şekil 7.4. 1937 yılı gelin ve damat fotoğrafı ve gelin çantası ayrıntısı	142
Şekil 7.5. 1950 yılına ait gelin fotoğrafı ve gelin çantası ayrıntısı	143
Şekil 7.6. Gelin çantası örnekleri.....	143
Şekil 7.7. 1935 yılı Giresun'da çekilmiş gelin ve damat fotoğrafı.....	144
Şekil 7.8. 1964 yılına ait gelin ve damat fotoğrafı.....	145
Şekil 7.9. 1956 yılı gelin ve damat fotoğrafı.....	145
Şekil 7.10. Günümüz gelin saç aksesuar örnekleri	146
Şekil 7.11. 1933 yılı İstanbul'da çekilmiş gelin ve damat fotoğrafı ve eldiven ayrıntısı	146
Şekil 7.12. 20. Yüzyılda Türkiye'de giyilen gelin eldivenleri	147
Şekil 7.13. 1955 yılına ait gelin ve damat fotoğrafı.....	148
Şekil 7.14. Gelinlikle birlikte kullanılan şapka örnekleri.....	148
Şekil 7.15. Takı çeşitlerinden küpe, kolye, bilezik, bileklik ve yüzük örnekleri	149
Şekil 7.16. 20. yüzyıl Türkiye'de giyilen gelin ayakkabıları.....	150
Şekil 7.17. Solda 1946 yılı, sağda 1966 yılı gelin ve damat fotoğrafı	152
Şekil 9.1 Hatice Kübra Özbey tarafından, 1920'lerden günümüze uyarlanmış gelinlik tasarımı	161

Şekil 9.2 Hatice Kübra Özbey tarafından, 1930'lardan günümüze uyarlanmış gelinlik tasarımı	163
Şekil 9.3 Hatice Kübra Özbey tarafından, 1940'lardan günümüze uyarlanmış gelinlik tasarımı	165
Şekil 9.4 Hatice Kübra Özbey tarafından, 1950'lilerden günümüze uyarlanmış gelinlik tasarımı 1	167
Şekil 9.5 Hatice Kübra Özbey tarafından, 1950'lerden günümüze uyarlanmış gelinlik tasarımı 2	169
Şekil 9.6 Hatice Kübra Özbey tarafından, 1960'lardan günümüze uyarlanmış gelinlik tasarımı	171
Şekil 9.7 Hatice Kübra Özbey tarafından, 1970'lerden günümüze uyarlanmış gelinlik tasarımı	173
Şekil 9.8 Hatice Kübra Özbey tarafından, 1980'lerden günümüze uyarlanmış gelinlik tasarımı	175
Şekil 9.9 Hatice Kübra Özbey tarafından, 1990'lardan günümüze uyarlanmış gelinlik tasarımı	177

GENEL BİLGİLER

Adı ve Soyadı : Hatice Kübra Özbey
Anasanat Dalı : Tekstil ve Moda Tasarımı
Programı : Tekstil ve Moda Tasarımı
Tez Danışmanı : Prof. Dr. Esin Sarıoğlu
Tez Türü ve Tarihi : Yüksek Lisans – 2014

20. YÜZYILDA TÜRKİYE’DE GELİNLİĞİN DEĞİŞİMİ VE ETKİLEYEN NEDENLER

ÖZET

Evlilik, her toplumda olan bir olgudur ve zaman ilerledikçe düğün ve gelinlik terimleri de gelişmeye başlamıştır. Evlenme, düğün ve gelinlikler her toplumun kültürüne göre, farklı özellikler taşımaktadır. Bu özellikler ile o toplumun kültür zenginliği, değerleri, mevkileri anlaşılabilir. Kullanılan aksesuarlar, sembolik anlamlar, statü göstergesi, gelinliği tamamlayıcı olarak kullanılmıştır. Dünya’daki iletişiminin artmasıyla başlayan küreselleşme, 20. yüzyılda Türkiye’de gelinlik modasında da görülmektedir. Bu değişimi etkileyen unsurlar incelenmiştir. Dönem içerisinde değişime uğrayan aksesuarlar, süsleme malzemeleri ve kullanılan kumaşlar da incelenmişlerdir. Elde edilen sonuçlarla 20. Yüzyıl Türkiye gelinlik modası ele alınarak çağdaş uygulamaların çalışması yapılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Beyaz Gelinlik, 20. Yüzyılda Türkiye’de Gelinlik, Gelinliğin Değişimini Etkileyenler, Gelinlik Tarihi.

GENERAL KNOWLEDGE

Name and Surname : Hatice Kübra Özbey
Field : Textile and Fashion Design
Program : Textile and Fashion Design
Supervisor : Prof. Dr. Esin Sarıoğlu
Degree Awarded and Date : Master - 2014

CONVERSION OF WEDDING DRESSES IN 20TH CENTURY IN TURKEY AND REASONS OF THE CHANGE

ABSTRACT

Marriage is a phenomenon in every society. As centuries passed, wedding terms and bridal gown terms are also started to evolve. Every society has different features (aspect, characteristics) in marriage, wedding ceremonies and bridal gowns according to their culture. With those features, cultural richness, moral values and social status of the society can be understood. Accessories, symbolic meanings and social status are used as subsidiary in wedding costumes. Globalization which started with the communication developments is being seen in the 20th century Turkish wedding gown fashion. The factors that lead to alteration have been investigated. Accessories, ornamentation materials and fabrics which had changed in that era, are investigated. 20th century Turkish wedding gown fashion is considered with the results obtained and modern designs are implemented.

Key Words: White Wedding Gown, Wedding Gown In 20th Century In Turkey, Factors Which Effectuated Wedding Gowns, Wedding Dress History.

1. GİRİŞ

İlk insanlarla birlikte, evlenme gerçekleşmeye başladı. Farklı bölgelerde, dinlerde, kültürlerde, evlenme törenleri değişiklikler göstermesine rağmen amaç aynıydı. İnsanlık için önemli olan üç gün; doğum, evlilik ve ölüm, için özel giysiler hazırlanmış ve günümüzde de bu uygulamalar devam etmektedir. Doğum ile insan onun için hazırlanmış olan ilk giysisini giyer. Ölüm, farklı dinlere, inanışlara göre ölen kişinin son yolculuğuna uğurlanışı olması nedeniyle, en gösterişli giysisi giydirilmekte veya kumaş ile sarılmakta, gömülmekte veya yakılmaktadır. Evlilik töreni, mutlu geçecek bir gün olması, yeni bir yuva kurma ve üst düzey kişilerde gösteriş ve güç gösterisi olması, gelin ve damadın törene gelenler tarafından ayırt edilmesi gibi, birçok nedenlerin bir araya gelmesiyle, evlenecek kişilerin en güzel ve gösterişli giysiler giymeye çalışması, her dönemde görülmüştür. Bu özel giysi zaman zaman kültürlere göre farklı özellikler de kazanmıştır. Kültürlere göre giyside kullanılan, renkler, semboller, aksesuarlar farklı anlamları ve tılsımları içermiştir. Günümüzde, beyaz gelinlik tercih edilmektedir. Beyaz renkten önce, farklı renklerde gelinlikler de tercih edilmiştir. Farklı kültürlerde rengin önemsenmeyip sadece kullanılan kumaşın özel olması veya en yeni elbisenin giyilmesi tarih içerisinde görülmektedir. 20. yüzyılda Türkiye’de, gelinliğin gelişimi, Batı modası ile devam etmiştir. Batı modasının, ülkede gelişmesi, takip edilmesiiçin yapılan ve sonrasında bu modayı etkileyen sebepler her dönemde olmuştur. Kitle iletişim araçları, bu sebeplerin başında gelmekteydi. Gelinliğin biçimi ve kullanılan aksesuarlar, her gelinlik çeşidinde ve tasarımcıya göre değişiklik gösterse de dönem içerisinde bir bütünlüğe sahipti. Gelinliği tamamlayan aksesuarlar; duvak, el çiçeği ve benzeri; gelinliğe ve gelinin zevkine göre tercih edilirdi.

2. EVLENME, DÜĞÜN VE GELİNLİĞİN TANIMI

Evlenme, kişinin yeni bir aile oluşturacağı, yeni bir hayata başlayacağı ve artık kendi ayaklarının üzerinde durmasının gerektiği bir olaydır ve bu yüzden kişinin hayatı içerisinde, evlilik töreni en önemli günlerinden birisidir. Evlenme, evrensel bir yapıya sahiptir ve kültür, din gibi çeşitli faktörlere göre yapıda değişiklikler olabilmektedir. Genel olarak kabul görmüş bir tanımı yoktur. Birleşmiş Milletler'in verdiği tanıma göre erkek ve kadının yasal birleşmesi olarak tanımlanmıştır. L. Saxton'a göre evlilik, aile kurmak, soyun devamını sağlamak ve kalıcı bir beraberlik oluşturmak için iki insanın birbirlerine ve ileride olacak çocukları için sorumluluklarını yerine getirmeye söz verdikleri, birbirine bağlı sistemlerden oluşan bir kurumdur. (Saxton, 1982: 216-224)

Düğün kelimesinin kökeninin 'tüğ-/düğ-/toy-' fiilinden geldiği düşünülmektedir. 'Tüğ-/düğ-' fiili bağlamak anlamına gelmektedir. (Aydemir, 2013)Düğün, çeşitli ritüellerin ve evlenme töreninin de içinde olduğu bir kutlamadır. Gelin ile damadın ve misafirlerin katılımıyla gerçekleşir. Farklı kültürlere, statüye göre bir kaç saat veya günler sürebilir.

Gelin kelimesinin kökenine bakıldığında, kültürümüzün de etkisiyle 'gelen' sözcüğünden türetildiği görülmektedir. Evlenen kıza 'gelin', düğün günü giydiği giysiye de 'gelinlik' denilmiştir. (Sürür, Çorum, Uluumay, & Akman, 2011: 62) Gelinliğin rengi ve biçimi, gelinin kültürü, dini ve geleneklerine göre değişmişti. Gelinlikler, eski dönemlerde kültürlere göre farklı olarak karşımıza çıkmaktaydı. Eski Türk geleneklerinde, gelinlik kırmızı renkte tercih edilirdi. Aynı zamanda bir gelinden diğer bir geline geçerdi. Gelinlik bir kızın ömründe giyeceği en güzel ve en pahalı giysisi olmuştur. Günümüzde dünya genelinde olmasa da büyük bir çoğunluğunda beyaz gelinlik modası hakimiyetini sağlamıştır.

Sosyolojik olarak baktığımızda, evlenme, kadın ve erkeğin sosyal bir kurum olan aileyi oluşturmak için gerçekleştirdikleri hukuki işlemlerdir. Her kültürde toplumun devamlılığını sağlayacak şekilde küçük birim ailedir. Toplumların kültürleri, gelenekleri evlenme ve düğün şekillerine yansımıştır. (Aydemir, 2013) Hayatında önemli olan evleneceği gün için, her kız özenle ve özel olarak hazırlanmış güzel bir giysi giymek ister. Bu gün olacak her ayrıntının mükemmel olmasını ister. Tören, aynı zamanda evlenecek kızın hayatında, sadece bir kez herkes tarafından ilgi odağı olacağı gündür. Törene katılan davetliler ve özellikle de eşi tarafından o gün beğenilmek ister. Davete katılanlar da özenle giyinecekleri için onlardan daha güzel ve daha gösterişli giyinerek davetlilerden ayrılır. Bunlar gibi kültürlere göre değişen farklı birçok nedenlerden dolayı evlenecek gün için gelinlik tercih edilir.

Kültürel olarak evlenme ve düğün gelenekleri, aynı ülke içinde bile farklılıklar gösterebilmektedir. Farklılıkların oluşmasındaki temel unsurlar toplumların sosyal, kültürel, coğrafik etkileşimleridir. Böylece diğer bölgeye göre sadece kültür farklılığı değil, dilde de farklılıklar oluşmaktadır. Her toplum, kültür değerlerini düğünlerde daha yoğun yaşar. Kültür değerleri her zaman değişime açıktır ve zamanla teknolojiyle de beraber değişmiştir. Örneğin geçmiş dönemlerde gelin alma, at üstünde özel törenlerle olurken, günümüzde teknolojinin ilerlemesiyle arabalar ile yapılmaktadır. (Snodgrass, 2014) Bu tarz değişimler toplumun değerleri ile oluştuğu için kültürel olarak bir sakınca yoktur. Ancak yabancı bir kültür tarafından yerel kültürün, asimile olmaya başlaması istenmeyen bir durumdur. Bu, başka bir kültürel sistem tarafından egemenlik altına alınmaktır. (Uğurlu & Koca, 2011) Özellikle şehir hayatında yapılan düğünler, asıl kimliğinden uzaklaşmış ve batılı kültüre yaklaşmıştır. Düğün öncesi ve sonrası yapılan bazı gelenekler sürdürülmektedir; kına gecesi, çeyiz serme ve benzeri. Kırsal kesimde değişim daha yavaş gerçekleştiğinden dolayı, kültürümüzdeki eski düğün geleneklerine rastlanmaktadır; örneğin gelinin evine girerken başından para ve şeker serpilmesi. Gelinliklerde ise asimilasyon daha fazla görülmektedir. Dünyanın büyük bir bölümünde batı kaynaklı olan beyaz gelinlik tercih edilmektedir. Kültürümüzdeki üç etek, dört etek, bindallı, şalvar, ceket gibi renkli eski gelin giysileri, yerini bunlardan tamamıyla farklı olan beyaz renkteki, güncel moda göre bazı farklılıklarla biçim değiştiren beyaz gelinliğe bırakmıştır. Ülkemizin hemen hemen her yerinde bu beyaz gelinlikler tercih edilmektedir.

3. GELİNLİK ve AKSESUARLARININ TARİHİ

Düğün gelenekleri, ait olduğu toplumun kültürel özelliklerini yoğun olarak taşır. Gelinlikler de bu kültürel yoğunluğu taşımışlardır. Bunlar tarih içerisinde gelinliklerdeki desenlerde, saç aksesuarları, duvak, çiçek, takı gibi aksesuarlar ile görülmüştür.

Günümüze ulaşan çeşitli yazıtlar, kitabeler, heykeller gibi çeşitli yerlerden, evlilik ile ilgili bilgiler elde edilebilmektedir. Dolayısıyla bu görsel veya yazılı kaynaklardan gelinin giydiği özel giysi ile ilgili bilgi edinilebilir.

Gelinlerin, gelinliklerini tamamlaması amacıyla sıklıkla kullanılan takılar, insanlıkla birlikte farklı amaçlarla kullanılmaya başlanmıştır. İlk olarak büyü, tılsım, bir şeylerden korunma amaçlı kullanılmıştır. Bir topluluğun liderini belirtmek ve diğerlerinden farklı olmak için, daha belirgin, büyük, pahalı takılar kullanılmıştır. Zamanın ilerlemesiyle, insanlar süslenme ihtiyacını da takılarla karşılamaya başlamıştır. Takılar ilk olarak kemik, tüy, tahta gibi değerli olmayan malzemelerden yapıldı. Yer altı zenginliklerinin bulunmasıyla altın, gümüş, bronz gibi çeşitli madenlerden, elmas, zümrüt gibi taşlardan ve inci, mercan gibi deniz ürünlerinden yapılmaya devam etmiştir. Camdan yapılan boncuklar da aksesuar yapımında kullanılmıştır. Son olarak plastik gibi sentetik polimerlerin kullanımının yaygınlaşmasıyla çok çeşitli ve renkli takılar yapılmaya başlanmıştır. Önceleri herkesin ulaşamadığı, pahalı bir sektör olantaki sektörü, sentetik polimerlerin kullanımı ile ulaşılabilir bir sektör haline gelmiştir. Tabi ki değerli malzemelerle yapılan ürünler her zaman değerini korumaktadır.

Milattan önce 7000'de, şimdiki Arabistan, Yemen, Hindistan ve Pakistan'ın bulunduğu bölgede evlenecek çift, kına ile vücutlarını süslerlerdi. Kına düğün günü giyecekleri giysinin rengiyle kontrast oluşturacak renkte olurdu. Altın bilezik ve çiçekleri de evlenme töreni için kullanırlardı. Milattan önce 2000 yıllarında

Mezopotamya’da dokumacılar, evlenme töreni için özel olarak örtü ve elbise için kumaş dokurlardı. Milattan önce 1500 yıllarında Mayalı çiftler,tanrıya karşı saygınlıklarını göstermek için, evlenme giysilerini ipek lifi, sinek kuşu tüyü ve tavşanın karın bölgesindeki kürkü ile hazırlarlardı. Bu dönemlerde güneybatı Atina’da Mikenli/Mikanoslu gelinler, gelinlik olarak giydikleri elbise ve kuşaklarını, öldükleri zaman kendilerine giydirilmesi için saklardı. Milattan önce 500 yıllarında günümüzde Ukrayna’nın bulunduğu bölgede İskitler (Scythian) yaşamaktaydı. Bu topluluk Helenistik dönemin giyim özelliklerinden etkilenmişti. İskitler’in evlilik geleneklerine göre, evlenme töreni için kenevir veya ketenden havlu kumaş veya mendile kırmızı renkte nakış işlenirdi. Bu nakış ailenin sahip olduğu, onu belirten simgelerden, işaretlerden oluşurdu. Gelin, mihrapta yemin edene kadar çiçeklerden yapılmış halka biçiminde bir taç takardı. Yeminden sonra yine halka biçiminde başka bir taç takardı. Toplum, giyim olarak Helenistik dönemden etkilenmesine rağmen bu taç takma işlemleri kendilerine özgüydü.(Snodgrass,2014: 16)

Spartalı kadınların, evlenmeden önce yüzleri açık olurdu. Ama evlendikten sonra yüzlerini örtmeden dışarı çıkamazlardı. (Wood, 1869: 35)

Antik Atina’da, gelin ve damat en güzel giysilerini giyerlerdi, başlarını taçveya boncuk ile süslerlerdi. Taç, mersin ağacından, yaprağı her mevsim yeşil olan ağaçlardan, yaban kekiğinden veya güllerden yapılırdı. Gülleri, gelinin kendisi koparmalıydı, aksi takdirde uğursuzluk getireceğine inanılırdı. (Wood, 1869: 32)

Antik Roma’da evlenecek kız, düğünden bir gün önce saçını kırmızı bir fileyle sarardı. Sonrasında üzerine tunik giyerdi. Bu tuniğin kenarları dikişsizdi ve düğüm ile yukarıya kaldırılırdı. Üzerine safran renginde pelerin giyerdi ve ayağına giyeceği sandalların da safran renginde olmasına dikkat ederdi. Takı olarak metalden gerdanlık takardı. Başına, kaş hizasına inen bir örtü örterdi. Bu örtü altı kez katlanarak yapılırdı ve bu örtünün, gelini kötülüklerden koruyacağına inanılırdı. Başına çeşitli bitkilerden yapılmış, halka biçiminde taç koyardı. Tacı, mine çiçeği, mercan otu, portakal çiçeği, mersin ağacı çiçeği gibi çiçekler süslerdi. (Sürür, Çorum, Uluumay, & Akman, 2011: 13)

Şekil3.1’de milattan sonra 2. yüzyıla ait bir rölyef görülmektedir. Rölyef İtalya, Roma’da ortaya çıkarılmıştı. Şu anda British Müzesi’nde bulunmaktadır.

Antik Roma'ya ait düğün törenindeki gelin ve damat görülmektedir. (http://www.britishmuseum.org/research/collection_online/collection_object_details.aspx?assetId=241199&objectId=460103&partId=1 , 18 Ekim 2014)

Şekil 3.1. Antik Roma düğün töreni

Kaynak:http://www.britishmuseum.org/research/collection_online/collection_object_details/collection_image_gallery.aspx?assetId=241199&objectId=460103&partId=1 (20 Ağustos 2014).

Antik Yunanistan'da beyaz renk kutlamanın rengiydi. Bu düşünceden dolayı gelinler, evlenecekleri gün giyecekleri giysi için beyaz rengini tercih ederlerdi ve bu şekilde mutluluklarını ifade ederlerdi, sarı renkte duvak kullanılırdı. Eski Mısır'da ise beyaz keten kumaştan yapılan kat kat pilili giysi giyerlerdi. (Sürür, Çorum, Uluumay, & Akman, 2011: 62)

Şekil 3.2.'de düğün törenindeki dört kadının resmedildiği bir kesit görülmektedir ve bu ölenin yakılmasıyla oluşan küllerin konulduğu vazoya resmedilmişti. Vazo milattan önce 3 ila 2. yüzyıla aittir ve İtalya'nın Centuripe kasabasında bulunmuştu, klasik dönem Yunan sanatı görülmektedir. (<http://www.metmuseum.org/toah/works-of-art/53.11.5>, 15 Ekim 2014)En sağda geline eşlik ve yardım eden bir kadın ve onun sağında elinden tuttuğu gelin, sonrasında elinde def bulunan müzisyen ve bir kadın daha bulunmaktadır. Gelin tören için sarı renkte, uzun regilla denilen, tek parça kumaştan oluşan giysisini giymişti. Duvak olarak da sarı renkte başından yere kadar bir örtü almıştı. (<http://www2.cnr.edu/home/araia/marriage.html>, 15 Ekim 2014)

Şekil 3.2. Düğün töreninin resmedildiği vazo

Kaynak: <http://www.metmuseum.org/toah/works-of-art/53.11.5> (27 Ağustos 2014).

Antik Yunan ve Romalı gelinlerin kullandığı duvak renkleri, ateşi simgelerdi ve şeytana karşı savaş manasını taşıyordu. Bazı Doğu kültürlerinde duvağın kötü ruhlardan koruduğuna inanılırdı. Çin'in eski dönemlerinde duvak kullanılmazdı. Gökyüzünden gelini seyreden kötü ruhlardan koruması amacıyla, gelinin başına kutsal bir şemsiye tutulurdu. Musevi toplumlarda damat, gelinin başına duvağı yerleştirirdi. Bunun manası gelinin iffetli ve mutlaka güzel olduğunu, dış güzelliğindense iç güzelliğinin daha önemli olduğunu belirtirdi.(Choron & Choron, 2010: 58) İtalyan kültüründe de duvağın kötü ruhlardan koruduğuna inanılırdı. Rus kültüründe damadın gelini görmesi kötü şans ve zamansız ölüme neden olacağına düşünüldüğü için, gelinin damat tarafından önceden görülmesini önlemek amacıyla kullanmışlardı. (Choron & Choron, 2010: 59)Alman, İtalyan, İskandinavlılar,gelin duvağını bir sonraki nesillerinin düğünü için saklardı. (Snodgrass, 2014: 17)

Milattan sonra 680'li yıllarda Müslüman gelinler başörtülerini broş ile tutturlardı. El ve yanaklarını kına ile süslerlerdi. Kına iyi bir talih ve bereketi simgelemektedir. (Snodgrass, 2014: 17)Türk dilinin etimolojik olarak incelenmesiyle 'duvak' kelimesinin kökeninin 'tug'dan geldiği bulunmuştur. Buna göre tüm diğer anlamlarıyla birlikte incelendiğinde duvak, baba evine göre bir kapalılık belirtmekte ve koca evine göre de yeni bir doğumu belirtmektedir. Gelin, baba evinden ayrılmakta ve kocasının evine varmasıyla yeni bir yaşama başlamaktadır. Bu gelin için yeni bir doğum olmaktadır. Kırmızı duvak aynı zamanda mutluluğun, namuslu olmanın bir sembolü ve baba evine bir daha dönmemesi anlamına da gelmekteydi. Dede Korkut Hikayeleri'nde kırmızı renk ergenliğin göstergesiydi. Türklerinİslamiyet'i kabul etmesiyle,duvağa bir işlev daha eklenmişti. Bu gelinin haram kişilerce görülmesinden korumaktı. (Aydemir, 2013)

Gelin çiçeğinin, eski uygarlıklara kadar uzunca bir tarihi vardır. Antik Yunanlılarda, çiçek ve çeşitli bitkilerden taç yaparak başa takarlardı. Eşlerine olan sonsuz aşkı sembolize etmesi için, gelinler sarmaşık taşırlardı. İspanyol gelinleri, mutluluklarının sembolü olarak portakal ağacı çiçekleri taşırdı. (Cavandish, 2010: 205)

Gelin çiçeği ile ilgili çeşitli rivayetler vardır. Bir rivayete göre, 16.yüzyıl'da İngiltere'de insanlar senelik banyolarını mayıs ayında yapıyor, haziranda da evleniyorlarmış. Vücutlarından çıkan kokuyu bastırmak amacıyla, gelinler ellerinde

taze çiçek buketleritaşıyorlarmış. Senede bir defa yapılan banyodan dolayı, oluşan kötü kokuyu gizlemek, gelin çiçeğinin ortaya çıkışına işaret ediyor. Bir diğer rivayete göre antik Yunan'da gelinler, çiçek buketlerinde sarımsak da bulundurlardı. Böylece kötü büyülerden ve kötü ruhlardan korunacaklarına inanırlardı. (<http://feelingsandflowers.com/12/wedding-flowers-%E2%80%93-the-origins-of-the-tradition/>, 19 Ekim 2014)

11. ila 13. yüzyıl Büyük Britanya'da, gelinler düğün töreni öncesi temizlenirler. Ardından düğmelerine kadar yeni olan giysilerini giyerlerdi. Bu mavi bir cüppe veya 'bliaut' (kol uçları aşağıya doğru açılır ve uzundur, etek boyu yere kadar inen düz bir elbisedir, beline kemer bağlanır.) denilen bir elbiseydi. Giysilerini ise mavi örgüler ile süslerlerdi. 'Something old, something new, something borrowed, something blue, and a silver sixpence in her shoe.', gelin için, giymesi veya yanında bulunması gereken şeyleri belirten geleneksel sözleridir. Bu sözde de bulunan mavi renk, sadakat, iyi talih, bağlılık ve güveni temsil ederdi. 13. yüzyılda Rus gelinler, anne tarafına ait olan kürklü, vücuda oturan bir ceket giyerlerdi. Ceket kürklü bir boyun atkısı ile süslerlerdi. Gelin, başına 'kokoshnik' denilen bir taç takardı. Bu taça altın işlemler ve inci ile süslemeler bulunurdu. Şekil 3.3.'te kokoshnik örneği görülmektedir. 14. yüzyılda Timur Devleti'nde gelinliğin üzeri kasnakta nakış ile işlenirdi. Nakış olarak sarmaşan bitkisi, eşkenar dörtgen, yeşil bitkiler, nar, kuş, balık ve takımyıldızları işlenirdi. Nakışa ek olarak boncuk ve pul da ilave ederlerdi. Renkli kumaşlar tercih edilirdi. (Snodgrass, 2014: 17)

Şekil 3.3. 19. yüzyılın başlarına ait kokoshnik, Rus kültürüne ait

Kaynak: <http://www.metmuseum.org/collection/the-collection-online/search/155780?rpp=30&pg=1&ft=kokoshnik&pos=9> (29 Ekim 2014).

Dede Korkut Hikayeleri'nde düğün için gelinin giydiği özel bir giysiden bahsedilmemektedir. Mutlu bir günde giyilen kırmızı kaftandan bahsedilmektedir. Ama 'al duvak', gelinin kullandığı ve bununla yüzünü örttüğü bir örtü olarak hikayelerden anlaşılmaktadır. Hikayelerde kadın eşine 'al duvağımın sahibi' diye seslenmektedir. Hikayelerden kırmızı renginin Türkler için önemli olduğu anlaşılmaktadır. Bu hikayelerde siyahın matem rengi, kırmızının ise mutluluk rengi olarak görülmektedir. Günlük yaşantılarında ve özel günlerde kaftan giyildiğinden bahsetmektedir. (Yalsızuçanlar, 2009: 204) Türkler göçebe hayat yaşadıkları için ve at üzerinde daha rahat hareket etmek için pantolonu kullanmaktaydılar. Üzerlerine giydikleri kaftan da hareketi engellemeyecek şekilde tasarlanmış olmalıdır. Yapılan çalışmalarda kadın ve erkeklerin giysilerinin çok farklı olmadığı belirtilmektedir. Bundan dolayı gelin için duvak ayırt edici önemli bir unsur olmuştur.

Osmanlı döneminde atlas, sevai, kadife, tafta kumaşlarından gelinlikler yapılmaktaydı. Kaftan, bindallı, şalvar ve cepken/ceket, üç etek, dört etek ve yöresel modeller gelinlik olarak giyilmekteydi. O zamanlarda da dönemselsel olarak modelde değişimler olmuştu. Sarayda gelinlik rengi kırmızıyken, halk farklı renklerde de tercih etmişti. (Bulmuş & Bedük, Denizli İli Çardak İlçesi Söğüt Köyü Gelin

Entarileri, 2013)Osmanlı'da kırmızı duvak kullanılırdı. Kullanılan duvak pamuklu ince bir kumaştı. Gelinidışarıdan bakan göremezken gelin dışarıyı kısmen görebilmekteydi. (Erol, 2013: 94)Şekil 3.4.'te kırmızı duvaklı geleneksel giyimli bir gelin görülmektedir.

Şekil 3.4 Al duvaklı Osmanlı dönemi,geleneksel giysili gelin

Kaynak: <http://donemkostumu.blog.com/tarihsel-degisim-ve-kostum/>(28 Kasım 2014).

Asya toplumlarında genel olarak kırmızı renk, mutluluğu simgelediği için düğün giysisi rengi olarak kullanılmaktadır. Beyaz ise ölüm ve matem rengi olarak görülmektedir. Şekil 3.5.'te Çin kültürüne ait bir kırmızı ve üzeri desenli gelin ceketi görülmektedir. Eskiden Japonya'da gelinler, ailelerinden ayrılmalarından dolayı hissettikleri üzüntüyü sembolize etmesi için beyaz kimono giyerlerdi. Geleneksel Kore gelin giysileri, prensesin giyiminden etkilenmişti. Uzun pantolonun üzerine kırmızı etek ve sarı ceket giyerlerdi. Bunların en üstüne uzun kollu, gökkuşağı renklerinde çizgili, kollu, kırmızı kaftan giyerlerdi.Ejderha figürü bulunan iğne, boncuklu taca takılırdı ve bu da başa yerleştirilirdi. (<http://costume.osu.edu/2014/08/14/wedding-traditions/>, 27 Kasım 2014)Şekil3.6.'te yaklaşık 1768 yılına ait Japon gelininin, düğün için hazırlanmasını gösteren bir resim görülmektedir, Suzuki Harunobu tarafından yapılmıştır. Gelin açık renkte bir iç elbise ve üzerine kırmızı renkte bir üstlük giymektedir.

Şekil 3.5. 19. yüzyıl Çin’de ipek gelin ceketi

Kaynak:<http://www.metmuseum.org/collection/the-collection-online/search/69721?rpp=30&pg=22&ft=wedding&pos=632> (29 Ekim 2014).

Şekil 3.6Yaklaşık 1768 yılına ait Japon gelininin düğün için hazırlanmasını gösteren bir resim

Kaynak:<http://www.metmuseum.org/collection/the-collection-online/search/51994?rpp=30&pg=28&ft=wedding&pos=816> (29 Ekim 2014).

Orta çağdan beyaz gelinliğe kadar, Avrupa’da evlilik töreni için özel giysi diktirmek halk tarafından zordu. Ancak soylu gelinler buna sahip oluyordu. Kumaşın kalitesi soylular için önemli olmasıyla birlikte, renk olarak kırmızı ve gümüş rengi gelinlikler tercih ediliyordu. Halk tabakası, ailenin sahip olduğu en yeni veya güzel giysiyi giyerdi. Gelinliğin rengi önem taşımazdı, göz alıcı renkler tercih edilirdi. Bu giysiyi sonrasında günlük hayatlarında kullanmaya devam ederlerdi. (Sürür, Çorum, Uluumay, & Akman, 2011: 62)

Şekil 3.7.de William Hogart’ın 1729 yılına ait “The Wedding of Stephen Beckingham and Mary Cox” adlı tablosu görülmektedir. Gelin gümüş rengi bir gelinlik giymiştir ve duvağı bulunmaktadır. Davetliler de, gelin de dönem modasına uygun giyinmişlerdir. Şekil 3.8.’de 1700’lerde Avrupa’da giyilmiş bir gelinlik örneği görülmektedir. Şekil 3.9.’da 1828 yılında Paris’te yapıлып Büyük Britanya’da giyilmiş gelinlik görülmektedir.

Şekil 3.7. William Hogart “The Wedding of Stephen Beckingham and Mary Cox” tablosu, 1729

Kaynak: <http://www.metmuseum.org/collection/the-collection-online/search/436656?rpp=30&pg=1&ft=wedding&pos=1> (29 Ekim 2014).

Şekil 3.8. 1700'lere ait Avrupa modasından gelinlik

Kaynak: <http://natmus.dk/historisk-viden/modens-historie/1700-1790/brudekjole-fra-nr-vosborg/> (29 Ekim 2014).

Şekil 3.9. 1828 yılında Büyük Britanya'da giyilmiş gelinlik

Kaynak: <http://collections.vam.ac.uk/item/O166831/wedding-dress-unknown/> (29 Ekim 2014).

Kayıtlarla bilinen ilk beyaz gelinliği giyen, 1499 yılında Fransa kralı XII. Louis ile evlenen Britanyalı Anne'dir. Beyaz renginin moda olması, bir diğer kraliyet ailesinde giyilen beyaz gelinlikle olmuştu. Kraliyet ailesinde gümüşi renkte gelinlik giyilme geleneği olmasına rağmen, Kraliçe Victoria, 1854 yılında Prens Albert ile evliliği için, beyaz saten kumaştan gelinliğini hazırlatmıştı. Gelinliğin 5,5 metre kuyruğu vardı ve gelinliğin üzeri ve başı, portakal çiçekleri ile süslenmişti. Düğünden sonra yazarlar, sanatçılar ve basında, beyaz renk için olumlu yaklaşımlar oldu. Beyaz rengin, saflığı ve masumiyeti simgelediği belirtildi. Kraliçe Victoria tarafından giyilen bu gelinlikten itibaren, beyaz gelinlik rengi ve modeli Avrupa'dan başlayarak dünyaya yayıldı.(Sürür, Çorum, Uluumay, & Akman, 2011: 66)Şekil 3.10.'da Kraliçe Victoria ve Prens Albert'ın, düğün töreni giysileriyle fotoğrafı ve şekil 3.11.'de Kraliçe Victoria'nın gelinliği görölmektedir.

Şekil 3.10. Kraliçe Victoria ve Prens Albert, düğün töreni giysileri içinde

Kaynak:http://en.wikipedia.org/wiki/White_wedding#mediaviewer/File:Queen_Victoria_Albert_1854.JPG (22 Ekim2014).

Şekil 3.11. Kraliçe Victoria'nın düğününde giydiği gelinlik

Kaynak: <http://raincoastcreativesalon.com/weblog/2013/9/30/fashion-one-oh-one#.VEeNnhZSWW8=>
(22 Ekim 2014).

4. ANADOLU UYGARLIKLARINDA GELİNLİK

Hitit Krallığı milattan önce 1600'lü yıllarda, bugünkü Çorum ili sınırları içerisinde kuruldu ve yaklaşık beş yüz yıl hüküm sürdü. Milattan önce 1400'lü yıllarda Hititler'den kalan Bitik vazosunda, 'hieros gamos' yani 'kutsal evlilik' tasvir edilmiştir. Şekil 4.1.'de görülmekte olan vazoda, karşılıklı olarak taburede iki kişi oturmaktadır. Erkek, boynundan topuğuna kadar vücudunu örtecek bir elbise giymişti. Kadın figürü ise yüzü ve ayakları açıkta kalacak şekilde tek parça elbise giyinmiştir ve elbise vazoya krem renkte astarlanmıştır. Gelin ve damat, uçları sivri ve hafifçe yukarıya doğru kalkık ayakkabı giymişlerdi. Damat sağ eliyle gelinin yüzünü açmakta ve sol eliyle de tabak uzatmaktaydı. (Özgüç, 1958)

Şekil 4.1. Bitik vazosunda gelin ve damat tasviri

Kaynak:<http://www.alasayvan.com/her-telden-egitim-konulari/376881-eski-hitit-sanati-hakkinda-bilgi.html> (5.Kasım 2014).

Roma İmparatorluğu'nun ikiye ayrılmasından sonra Doğu Roma, Bizans İmparatorluğu olmuştu. Bundan dolayı Bizans İmparatorluğu'nun ilk dönemlerinde, kendileri özgü bir giyim görülmemekteydi, Roma'nın etkileri giyimde devam etmekteydi. İlerleyen zamanlarda gelinler beyaz veya kırmızı renkte altın, inci ve değerli taşlarla süslü giysiler giymekteydiler. Damat da aynı şekilde, değerli mücevherlerle süslenmiş giysi giyerdi. Bu damadın ve gelinin ailesi için itibar, nüfuz göstergesi olduğu için önemlidir. Şekil 4.2.'de Lampousa'da 628-630 yıllarına ait gümüş tabak üzerinde David ve Michal'nın evlilik töreni tasvir edilmiştir. Michal; gelin, uzun, zarif, dökümlü, kolları dar ve manşetli bir elbise giymiş. Elbise, göğsün altından bir kemer veya kuşakla bağlanmış. Elbisenin üzerine ise broş ile tutturulmuş harmani giymiştir. Sol elinde ise mendil tutmaktadır. (Parani, 2000: 185-216)

Şekil 4.2. Michal ve David'in evlilik töreni, milattan sonra 628-630

Kaynak: [http://www.mcw.gov.cy/mcw/da/da.nsf/All/8308A7AB9CA6CB5EC22574CC003FF5E1/\\$file/16-J452-Lambousa.jpg?OpenElement](http://www.mcw.gov.cy/mcw/da/da.nsf/All/8308A7AB9CA6CB5EC22574CC003FF5E1/$file/16-J452-Lambousa.jpg?OpenElement) (7 Kasım 2014).

Türkler, dokumacılık alanında kendilerini geliştirmiş bir toplumdur. Duygularını, dokuma sırasında desenlere aktararak, oluşan ürüne hayat kazandırmışlardır. 15. ila 17. yüzyıllarda Osmanlı dokumaları, dünyaca üne sahip olmuştur. Dokuma ve onun yardımcı alanlarına, büyük yatırımlar yapılmıştır. Osmanlı zamanında Bursa ve İstanbul, kumaş üretiminde önde gelmekteydi. Üretilen kumaşlar giyim çeşitliliğini de arttıran ve tasarıma yenilikler katan bir unsur olmasından dolayı önemlidir. Osmanlı döneminde gelin giysileri, renk ve biçim olarak günümüzden farklılık göstermekteydi. Yöre, evlenecek kişinin sosyal mevkesine ve bulunduğu zamana göre farklılıklar göstermekteydi. Zengin olanlar, daha kaliteli kumaşlar ve üzerinde işli, gösterişli nakışlar tercih ediyorlardı. Normalden farklı olarak, düğün için yapıldığından daha özenli ve güzel giysiler yapılır ve işlemler nakışlar daha fazla kullanılırdı. Mücevherler ve aksesuarlar ile tamamlanırdı.

Osmanlı İmparatorluğu'nda üçetek ve dörtetek denilen elbiseler, devletin ilk yıllarından itibaren kullanıldı. Bunun haricinde hareketin daha rahat yapılabildiği şalvar, cepken ve bele bağlanan kuşaklar da kullanılmaktaydı. Bununla birlikte iç gömlek giyilirdi. Ağır işlemeli bindallı elbiseler ise özel günler ve düğünler için tercih edilmekteydi. Bu giysi modelleri her yörede az çok değişiklikler ile birbirine benzese de farklı adlar ile anılabilmektedir. Osmanlı'da işlemeli, simli, pullu giysileri kızların giymesi ayıp olarak görülürken, evlenmiş kadınlar için bu durum bir sorun değildi. Bir kızın giyeceği, ilk süslü ve en güzel elbisesi gelinlik olacağından dolayı önemli bir semboldür. (Erol, 2013: 51) Gelinlikler, normal giyimden farklı olarak, daha süslü ve işlemeli olarak hazırlanırdı ve sonrasında gündelik hayatta giymeye devam edilirdi.

Sarayda gelinlik rengi olarak kırmızı kullanılırdı. Elbisenin arka kısmı bir buçuk arşın kadar daha uzun olurdu ve böylece yerde sürünürdü. Elbise iki yandan yırtmaçlı, kolları bileğe doğru genişler ve bilekten bir karış aşağıya sarkardı. Yaka ise önden arkaya doğru genişler ve boyna gelen kısım yüksekçe dururdu. (Erol, 2013: 52) Halk ise kırmızı, mor, mavi gibi canlı renkleri tercih etmişti. Her koşulda duvak kırmızı renkte olmuştur.

Baş süslemelerinde oyalar ile süslenmiş fes takılırdı ve üzerine yine oyalı yemeni örtülürdü. Fesin üzerine ise değerli mücevherlerden iğneler takılırdı. Bazı

bölgelerde fesin altına, altınla süslenmiş örme saç takılırdı ve bu belin altına kadar uzanırdı. (Çağdaş ve Bor, 2012) Saçları iki örgü şeklinde örülür, ele ve tırnaklar kına yakılır, göze sürme çekilirdi. Eğer taç takılıyorsa bu büyükçe bir başlığa yerleştirilir ve böyle başa konulur, gelin tüyü denilen açık pembe renkli bir tüy tacın arkasına iğne ile tutturulurdu ve uçları başlığın üzerinden sol tarafa doğru sarkıtılırdı. Gelin teli denilen ince, uzun gümüş tel de başlığa tutturulurdu. Üzerinde ise kırmızı duvak, gelinlik rengi ne olursa olsun, her zaman örtülmüştür. Ayağına, şıpşıp denilen, üzeri sırma ve inci işlenmiş, ucunda inci püskül bulunan topuksuz terlik giymişlerdi. Beline ise mümkün olduğunca değerli taşlar ve madenlerden yapılmış kemer takarlardı.(Erol, 2013: 52)

15. yüzyılda, sarayda gelinlik olarak, üzeri inci ve/veya mücevherler ile süslenmiş ya da sırma işlemeli, yanları yırtmaçlı kırmızı, ipekten entari giyerlerdi. Entarinin altında yine işlemeli narçiçeği renginde ince kumaştan yapılmış, bir çeşit şalvar olan çakşır giyilirdi. Bu entarinin üzerine ise elmas veya sırma işlemeli kırmızı kaftan giyerlerdi. Baş süslemesi olarak külah şeklinde başlık takılırdı. Başlıklar gelinin maddi durumuna göre çeşitli mücevherlerle doldurulurdu. (Bulmuş ve Bedük, 2013)

16. yüzyılda Osmanlı'da dönemin edebi eserlerinden gelin duvakları hakkında bilgilere rastlanılmaktadır. Buna göre o dönemde gelin duvağı al valadan yapılmaktadır. Eskiden gelin duvağıyla beraber gelin teli de takılırdı. (Koçu, 1969: 97) Günümüzde gelin teli kullanımına pek rastlanmasa da bu geleneklerden dolayı 'telli duvaklı gelin olma' sözü günümüzde kullanılmaktadır. Duvak kültürümüzde o kadar önemlidir ki evlenme çağında ölen kızın tabutunun üzerine duvak konulabilmektedir.

17. yüzyılda gelinlik üzerine bir pelerin giyilirdi ve arkaya doğru kuyruğu olurdu. Üzerinde süslemelerin yapıldığı bir bant ile pelerin önden, içteki elbiseye broş ile tutturulurdu. (Öztürk, 2010: 72)Şekil 4.3.'te 17.yüzyılda İsveç Büyükelçisi Claes Ralamb'ın çiziminden Osmanlı gelini görülmektedir. Çintemani desenli kırmızı duvağı, baş süslemesi bulunmaktadır ve yeşil kaftan giymiştir.

Şekil 4.3. 17.yüzyılda İsveç Büyükelçisi Claes Ralamb'ın çiziminden Osmanlı gelini

Kaynak: <http://www.warfare.meximas.com/Ottoman/Album/Ralamb.htm> (10 Kasım 2014).

18. yüzyılda kıyafetler çok süslüydü. Jakarlı dokuma tezgahı ve sentetik boyaların kullanımına başlanmasıyla, renk ve desenler fazlaştı. Bu da giyimi zenginleştirmişti. Bu dönemdeki Lale devri de kadınların giyim ve süslenme anlayışını etkilemişti. Üç etekler tercih edilmişti.(Hasarlı, Ocakoğlu ve Kıcıroğlu, 2010: 2)Giyimdeki değişimler gelinlikte de paralellik göstermişti.

19. yüzyıla gelindiğinde kadın giyiminde süslemeler artmıştı, dantel, kurdele, tül gibi yeni ve Batılı malzemeler kullanılmaya başlanmıştı. Şemsiye, şapka, çanta, eldiven, çorap gibi aksesuarlar kadınlar tarafından kullanılmaya başlanmıştı. (Öngen,

2014: 7) Üç etek ve dört etek denilen entariler giyimde tercih edilmişti. Üç etek, sağ ve sol yanları yırtmaçlıdır, önü açıktır ve bel hizasında bir kaç tane düğme bulunur ve boyu yere kadar olan entarilerdir. Dört etek entaride ise, arka ortada da yırtmaç bulunmaktadır. Entariler, modellerindeki değişikliğe göre farklı adlarla anılabilmekteydi. Bu entarilerin sadeleri günlük giyimde kullanıldığı gibi, ağır işlemeli olanlar törenlerde, düğünlerde ve gelinlik olarak kullanılmaktaydı. Entariler genellikle kadifeden yapılırlardı, yakası yuvarlak ve önü bele kadar açıktı. Yakadaki bu açıklıktan içe giyilen gömlek görülürdü. Kumaş olarak kadifeden olanlarına ve üzeri dival işi tekniğinde sırma ile motiflerle süslenmiş olanına, bindallı denilir. Bunlar 19. yüzyılda gelinlik olarak Anadolu'nun birçok bölgesinde tercih edilmekteydi. Kırsal kesimde ise aynı kumaş ve süsleme teknikleri kullanılarak yapılan, şalvar ve etek takımları tercih edilebilmekteydi. Bu yüzyılda, aynı zamanda Avrupa modasını yansıtan elbiseler ve gelinlikler de büyük kentlerde giyilmeye başlanmıştır. Vücuda oturan korsajlı modeller, uzun firfırlı etekler, kabarık uzun kollu bluz modelleri ile birlikte eldiven, ipekli çorap, şemsiye, yelpaze gibi aksesuarlar kullanılıyordu. 1867'de Sultan Abdülaziz'in Avrupa'ya seyahatinden dönmesinden sonra, Batı modası yavaş yavaş yerleşmeye başlayacaktı. Üç etek ve şalvarlara rağbet azalmıştı ve iki etek entariler gözde olmuştu. 1869'da Fransız İmparatoriçesi Eugenie'nin ziyaretinden sonra, saray kadınları Fransız giyim modasından etkilenmişlerdi. Buna göre üst vücuda oturan, kabarık kollu ve alt beden arkası kabarık elbiseler giymeye başlandı. Bu elbise modelleri gelinlik modellerine de yansımıştı. (Bulmuş ve Bedük, 2014)

Gelinlik, aksesuarlar ile tamamlanırdı. Takılar, yere kadar uzanan al duvak, dize kadar uzanan gelin teli, gümüş tepelik, fes, sorguç ya da gelin tacı, bele gümüş veya altın tokalı kemer ile gelinlik tamamlanırdı. Altınlı veya gümüşlü tel ile işlemeli ayakkabılar gelinliğin altına giyilirdi. (Bulmuş ve Bedük, 2014)

Bindallılar, geniş kolludur ve önleri yırtmaçlıdır. Kadifeden yapılırlar ve üzerinde altın veya gümüş iplikten yapılma nakış bulunur. Bununla birlikte başa yassı ve oyalar ile süslenmiş fes takılırdı ve buna duvak da eklenirdi. Maddi durumu iyi olmayan ailelercepen-şalvar giyimini tercih etmişlerdi. (Çağdaş ve Bor, 2012)

Şekil 4.4.'te 19. yüzyıl sonuna ait bindallı gelinlik görülmektedir. Mor kadife kumaş kullanılmıştır. Üzerine sırma ve dival işi tekniği ile motifler işlenmiştir.

Hakim yakalı, önden göğüs altına kadar açıklığı vardır. Etek çan şeklinde aşağıya doğru inmektedir ve eteğin arkası öne göre daha uzundur. Yaka ucunda dantel bulunmaktadır. Bele aynı kumaştan ve işleme tekniği ile yapılmış sedef tokalı ve ilik kısımları deri olan kemer kullanılmıştır. (Sürür, Çorum, Uluumay ve Akman, 2011: 80)

Şekil 4.4. 19. yüzyıl sonu bindallı gelinlik

Kaynak:Sürür, Çorum, Uluumay ve Akman, 2011: 80,81.

Üç etek, sağ ve sol yanları yırtmaçlı, önden açık ve belde birkaç düğme vardır ve boyu yere kadar olan entarilerdir. Üçeteğin içine şalvar ve gömlek giyilirdi. Bele ise gümüş kemer veya şal takılırdı ve ön etek uçları yürümeye kolaylık olması açısından kemere veya şala tutturulurdu. Dört etek ise entarinin arka ortası, dikişli ve yırtmaçlıdır. (Erol, 2013: 62)

Şekil 4.5.'te 19. yüzyıl sonu üç etek gelinlik görülmektedir. Sevai kumaşı kullanılmıştır, nohudi renkte zemini olan yollu desenler bulunmaktadır. Hakim yakalıdır. Kola dirseğe kadar, yanlarda ise kalçaya kadar yırtmaç vardır ve önü tüm boydan açıktır. Gelinliğin tüm kenarı dilimli kesilmiştir ve simli ipten işleme yapılmıştır. (Sürür, Çorum, Uluumay ve Akman, 2011: 88)

Şekil 4.5. 19. yüzyıl sonu üç etek gelinlik

Kaynak: Sürür, Çorum, Uluumay ve Akman, 2011: 88, 89.

Şalvar ve üst takım gelinlikler iki parçadan oluşurdu. Üst olarak cepken, ceket veya bluzdan oluşurdu. Cepken veya ceket ile birlikte bele kuşak bağlanırdı ve içine gömlek giyilirdi. Bluz ve şalvar takımında ise ikiside aynı kumaştan olup nakış, pul ve benzeri ile süslenmekteydi. Şekil 4.6.'da 19. yüzyıla ait şalvar, cepken ve yelekten

oluşan gelinlik takımı görülmektedir. Gelinlikte pembe renkte ipek saten kumaş kullanılmıştı. Cepken ve yelek önden açıktır ve beden boyları kısadır, şalvar ise dikdörtgen torba kesimlidir ve uçkur ile büzülerek bele oturtulmaktadır. Simli klaptan ile kordon tutturma tekniğinde işlemler yapılmıştır. (Sürür, Çorum, Uluumay ve Akman, 2011: 78)

Şekil 4.6. 19. yüzyıl şalvar, cepken ve yelek gelinlik takımı

Kaynak: Sürür, Çorum, Uluumay ve Akman, 2011: 78,79

Osmanlı döneminde saç düzenli bir halde tutmak için, çatki denilen malzeme kullanılmıştı. Bir veya iki parmak eninde kadife, ipekli, bürümcük gibi kumaşlardan

yapılırdı. Üzerine nakış işlenirdi. Saç örüldükten sonra alından arkaya doğru bağlanırdı. (Erol, 2013: 95) Osmanlı'da saç süslemesinden ziyade başlık süslemesi yapılmaktaydı. Gelin başlıkları, gelini diğer misafirlere ayırdığı için önemliydi. Süslü, gösterişli ve değerli olmasına özen gösterilmiştir. Önceki dönemlerde, değerli mücevherlerden yapılmış iğneler ile başlıklar süslenirdi. Sultan Abdülmecid zamanında ise taç başlıklar kullanılmıştır. Her ailenin bütçesi, başlık için yeterli olmadığı için 'Başlıkçı' denilen kişilerden kiralanırdı. Başlıkçılar, düğün evinde kalırlar ve baş süslemesini yaparlardı. Kira süresi dolunca, kiralanmış başlığı alarak düğün evinden ayrılırdı. (Erol, 2013: 89) Enselik, baş süslemesinde kullanılır. Başlığa arkadan takılır ve bele doğru saçlarla birlikte uzanırdı. Osmanlı döneminde takılar kişinin zenginliğini göstermekteydi ve bundan dolayı önemliydi.

Gelinler, düğün günü giydikleri gelinlikte kullanılan kemerin, değeri zenginliğe göre artmaktaydı. Gelinlik ile aynı kumaştan, farklı kumaştan, deriden veya değerli metallere yapılmaktaydı. Kumaş olanların üzerinde işlemler, değerli taşlar kullanılır, kemer tokasının gümüş veya altından olmasına özen gösterilirdi. Metalden yapılan kemerler ise gümüş veya altındandı. Üzeri zümrüt, inci, elmas gibi değerli taşlarla da süslenebilmekteydi. (Erol, 2013: 96) Şekil 4.7.'de gümüş kemer örneği ve Şekil 4.8.'de tokası gümüş olan gelin giysisi kemeri görülmektedir.

Şekil 4.7. Osmanlı dönemi gümüş kemer örneği

Kaynak: İstanbul, Sabiha Tansuğ Kültür Sanat Evi (25 Mart 2014).

Şekil 4.8. Osmanlı dönemi gümüş kemer tokası örneği

Kaynak: İstanbul, Sabiha Tansuğ Kültür Sanat Evi (25 Mart 2014)

Özel gün giysileri için kullanılan düğmelerin güzelliği, önemli bir unsurdur. Mümkünse değerli taşlar ve madenlerden olması önemliydi. Bu gösterişli düğmeler, elbisenin her yerinde kullanılsa da, ön planda gözükecek yerlerde olması yeterli olabilmekteydi.

Osmanlı döneminde de terlik ve ayakkabılargelinlikleri tamamlayan aksesuarlardandı. Bunlar deri veya kumaştan yapılmaktaydı. Gelinlikle aynı kumaşkullanılırdı. Eğer gelinlikte işlemler varsa ayakkabıya da bütünlük oluşturması için aynı işleme tekniği ile aynı desenlerde süsleme yapılırdı. Şekil 4.9.'da Osmanlı dönemi kumaş kaplı, nakışlı gelin terliği ve ayakkabısı görülmektedir.

Şekil 4.9. Gelin terliği ve gelin ayakkabısı

Kaynak: Erol, 2013: 111,112.

Şekil 4.10. 1900 yılında Osmanlı ait gelin entarisi

Kaynak: <http://collections.vam.ac.uk/item/O90892/entari-unknown/> (29 Ekim 2014).

Batı'dan etkilenmelerle, 1870'den sonra gelinliklerde açık renkler tercih edilmeye başlanmıştır. 19. yüzyıldan itibaren sade olan gelinlikler süslü ve gösterişli olmaya başladılar. 1898 yılında Kemalettin Paşa ile evlenen Naime Sultan gelinliği, beyaz renkte ve geleneksel gelinliklerin modelindeydi. Bu gelinlik Osmanlı'da

giyilen ilk beyaz gelinlik olmuştur. Sonrasında saray içerisinde Batılı modelde devam eden beyaz gelinlik, öncelikle İstanbul'da şehirli gelinler tarafından giyildi. 1950'li yıllara kadar Türkiye'de kırsal bölgelerde geleneksel gelinlikler renk ve şekil olarak görülmüştü. Osmanlı dönemi ile başlayan ve Türkiye Cumhuriyeti'nde devam eden beyaz renk ve Batılı modelde gelinlik git gide tüm ülkeye yayıldı. (Sürür, Çorum, Uluumay ve Akman, 2011: 66)

Eski dönemlerde taşınan gelin çiçekleri sonsuz sevgi, bağlılık, doğurganlık, bereket gibi farklı semboller içermekteydi. Osmanlı'da hem çiçeklerin hem de renklerinin manaları bulunurdu. Böyle çiçeklere önem verilmesine rağmen gelinlerin elinde taşıdıklarına dair bilgiye rastlanmamıştır. Batılı giysilerle birlikte, gelin çiçeğinin kullanımı da başlamıştı. Seçilen çiçekler ilk zamanlarda canlıyken, yapma çiçeklerin çıkmasıyla bu çiçeklerin tercih edilmesi artmıştı. 20. yüzyılın ortasından itibaren, gelinlerin çoğunluğu tarafından çiçek taşıdığı gözlenmiştir. Gelin telinin başa takılması modası bitince çiçek buketine takılmıştı ve yüzyılın sonuna doğru gelin teli çiçeklerde de kullanılmamaya başlanmıştı. Yüzyılın sonuna doğru ise her gelin, gelinliğini tamamlayan ve olması gereken bir aksesuar olarak çiçek taşımıştı. Seçilen çiçeklerin, gelinliğe uyumlu olması ve güzel gözükmesi, tercihi belirleyen unsur olmuştur. Osmanlı döneminde gelin çantasına rastlanmamıştır. Bu aksesuar, Batılı giyim modası ile kullanılmaya başlanılmıştı. Gelin çantası 20. Yüzyılda, Türkiye'de her gelin tarafından kullanılmamıştı. Kullananlar ise gelinliğe uygun renk ve kumaşta olabileceği gibi farklı renk ve kumaştan da tercih etmişlerdi.

Bizim tarihimizde giyilen ilk batılı tarzdaki beyaz gelinliğe ait resim veya fotoğraf bulunmamıştır. Saray hanedanından diğer gelinlere ait resimler aşağıda görülmektedir. Sultan V. Murad'ın oğlu Mehmed Selahaddin Efendi'nin kızı Adile Sultan, 1917 yılında giydiği gelinliği ile Şekil 4.11.'de görülmektedir. Diğer fotoğrafta Sultan Abdülmecid'in oğlu Süleyman Selim Efendi'nin kızı Naciye Sultan ve Enver Paşa'nın düğün hatırası fotoğrafı Şekil 4.12.'de görülmektedir. Bu iki fotoğrafta da gelinlik olarak dönemin batı modasından, beyaz renkte gelinlik giyildiği görülmektedir.

Şekil 4.11. Adile Sultan 1917 yılında giydiği gelinliği ile
Kaynak: Sürür, Çorum, Uluumay, ve Akman, 2011: 67.

Şekil 4.12 Naciye Sultan ve Enver Paşa'nın düğün hatırası fotoğrafı

Kaynak: Sürür, Çorum, Uluumay, ve Akman, 2011: 63.

Şekil 4.13.'te 19. yüzyılın sonuna ait Avrupa modasına uygun yapılmış yavruağzı renkte gelinlik görülmektedir. Etek ve bluzdan oluşan gelinlik kendinden desenli ipek saten kumaştan yapılmıştı. Bluz balenler ile bele oturur ve kol ağzı dardır, oyma yakalı ve yakası tül ve çiçeklerle süslenmişti. Yakası, arka bedenle birleşikken önden boyun bağı şeklindeydi. Etek boyu önde yere kadarken arkada uzun kuyruklu ve ucuna firfir geçirilmişti. Gelinliğin sahibi, 1880'li yıllarda kendi düğün töreninde giymişti. (Sürür, Çorum, Uluumay ve Akman, 2011: 98)

Şekil 4.13. 19. yüzyılın sonuna ait Avrupa modasına uygun yapılmış gelinlik

Kaynak: Sürür, Çorum, Uluumay, ve Akman, 2011: 98, 99.

5. 20. YÜZYIL TÜRKİYE CUMHURİYETİ GELİNLİK TARİHİ

19. yüzyıldan itibaren Anadolu'daki kadınlar, geleneksel giyim modellerini bırakmaya ve batı modasına uygun giyinmeye başladı. Gelinlikler için de geçerli olan bu yaklaşım ilk olarak büyük şehirlerde ve zengin kesimde başlamıştı. Gelinliklerde, hem batılı hem de kendi kültürümüze ait modeller, aynı tarih içerisinde farklı gelinler tarafından giyildiği görülmekteydi. 29 Ekim 1923 tarihinde Türkiye Cumhuriyeti'nin kurulmasından önce ve sonra iki farklı tarzdaki gelinliklerin, aynı dönem içerisinde görülmesi 1950'li yıllara kadar devam etmişti. Bu süre zarfında batılı model gelinlikler, başlangıçta azınlıkta görülürken, 20. yüzyılın başından itibaren, batılı modelde beyaz gelinlik yayılmaya devam etti ve 20. yüzyılın ortalarında geleneksel gelinliği ortadan kaldırdı.

Gelinliğin değişim sürecini etkileyen unsurlar, şapka ve kıyafet inkılabı, batılılaşma, kitle iletişim araçları, ünlüler, güzellik yarışmaları ve göçlerdir.

Batılılaşmanın kelime anlamı, Batı gibi olma, ona benzemektir. Batılılaşma hareketleri Osmanlı döneminde başlamış ve her alanda bu çalışmalar yapılmıştır. Cumhuriyet dönemine kadar artarak devam eden batılılaşma çalışmaları, Cumhuriyetin ilanından sonra da önemli konulardan birisi olmuştur.

Osmanlı, Batı'daki ilerlemeleri fark etmiş olsa da, 1683 Viyana kuşatmasında bunu daha iyi anlamıştı. 1699 yılında yapılan Karlofça antlaşmasıyla, yaşanan toprak kaybında, yöneticiler tarafından yeniliklerin yapılması gerektiği kabul edilmişti. Askeri kurumlarda, Batı'nın örneği ele alınmıştı. Sonrasında yaşanan gerilemeler ve toprak kayıpları, Osmanlı'da bunların nedeninin araştırılması ve düzeltilmesi gerekliliğini arttırmıştı. 1826'da II. Mahmut yeniçeri ocağını kaldırdı ve kurduğu yeni ordu Batılı kıyafetlerden oluşan üniformayı giydirmişti. Bu giyim alanındaki ilk batılılaşmaydı. Askeri alandan sonra başka alanlarda da yeniliklere

gidilmesine rağmen, gerileme süreci durmamıştı. İmparatorluğun parçalanmasını önlemek için, ıslahat yapılmasının gerekliliği düşünüldü. Bunun sonucu olarak, 1839'da Tanzimat Dönemi'ne girilmişti. Bu dönemde sadece idari ve yönetim uygulamaları değil, Batı'nın sosyal hayatı ve adetleri de benimsenmişti. Giyim modası, Batılı ülkelerden getirilen, çizimlerle takip edilmeye başlanmıştı. Dil öğrenmeye, kitaplarını okumaya başlamışlardı. Kitaplarla, o kültürü tanımaya ve hayata geçirmeye başlamışlardı. Giyim, ev eşyası, paranın kullanışı, evlerin stili, insanlar arası ilişkiler gibi birçok sosyal alanda Batılılaşma yaşanmıştı. Tanzimat dönemindeki Batılılaşma üst kesim tarafından uygulanmış, halka yayılmamıştı. Tanzimat dönemi sonrasında, Batılılaşma süreci hız kazanmıştı. Önceden dini değerleri, ön plana alan bir toplumken, yenileşme süreci içerisinde bu değerler azalmaya ve yerini Batılı kültür unsurlarına bırakmaya başlamıştı. (Taş, 2002)

19. yüzyılda moda için uygun giyinmek statü göstergesi haline gelmişti. Bunun için yüksek miktarda terzilere ödemeler yapıyordu. Bu terziler genellikle gayrimüslimlerdi. Saraylı ve üst kesimdeki kadınlar Avrupa'dan, genellikle Fransa'dan, gelen model çizimleri üzerinden sipariş verirdi. Siparişlerde çizimlerin kenarına kumaş örneğinin ilişitirirdi. Şekil 5.1.'de 1873-74 yıllarında Osmanlı terzi defterinde, Fransa kaynaklı moda giysilerin çizimleri ve kenarında kumaş örnekleriyle birlikte siparişler görülmektedir. Saray halkının giysileri ise Fransa'dan dikilip gelirdi. (İlbak, 2012: 80) Sultan Abdülhamid'in kızı Ayşe Sultan bununla ilgili hatırasını şöyle ifade etmiştir;

... Nasıl olurdu bilmem, ölçülerimizi dahi almadan Paris'ten gelen elbiseler bize tam gelirdi. Babamın fantezi yelekleri, bütün gömlek ve çamaşırlarını Paris elçisi Münir Paşa yaptırıp gönderirdi. Avrupa'dan gelen bu çamaşır ve yeleklerden pek genç işi bulduklarını oğullarına hediye ederdi. (Barbarosoğlu, 2009: 118,119)

Şekil 5.1. 1873-74 yıllarında Osmanlı'da terzi defteri

Kaynak: İlbak, 2012: 81.

19. yüzyıl sonu 20. yüzyılın başlarında, savaş yıllarında yurdundan ayrılmak zorunda kalanlar veya ayrılmaya zorlanalar bulunuyordu ve bunlar göçmenleri oluşturmuştu. Osmanlı İmparatorluğu dağılma aşamasındaydı ve ana topraktan ayrılan bölümler kendi ülkelerini kuruyorlardı. Gayrimüslimlerin yoğun olduğu bölgelerdeki Türk ve Müslüman halk azınlık durumuna düştükleri için Anadolu'ya

zorunlu veya zorlama olmadan göç etmişlerdi. Çarlık Rusya'sının dağılmasında olduğu gibi, ülkelerinden ayrılmak zorunda kalan yabancı vatandaşlar da Anadolu'ya gelmişlerdi. Göçmenler kendi kültürlerini, giyimlerini Anadolu'da devam ettirmişlerdi ki bu da Anadolu giyimini etkilemişti.

Şapka ve kıyafet inkılabı ile batılı giyim tarzı, önce devlet adamları ve eşleri tarafından uygulanmıştı ve sonrasında memurlar ve diğer halka yayılmıştı. Halk nasıl giymeleri gerektiğini devlet adamları ve eşlerini görerek öğrenmişlerdi. Abiye giyimde de batılı giyim örnek alınmıştı. O dönemlerde yapılan davetler, balolar, kutlamalarda, bayan katılımcılar dönem modasına uygun batılı tarzda abiye veya gece elbiseleri giymişlerdi.

Kitlesel iletişim araçlarının amaçları; bilgilendirmek ve haber sağlamak, bilgilerin seçimi ve yorumlanması, bilgilerin ve değerlerin bir kuşaktan diğerine aktarılması ve son olarak eğlendirme işlevlerini görür. Medya küreselleştikçe, yayıldığı toplumların birbirine benzemesine neden olmaktadır. Bir kültür için zıt olan unsur medyada ilk kez görüldüğünde tepkiler toplasa da o unsur, o toplum için artık meşrulaşma ve normalleşme sürecine girmeye başlamıştır.(Özdemir U. , 2003) Medya yazılı, görsel ve işitsel olarak her zaman için farklı yollarla insanlara ulaşmaktadır. Yaptığı etki, her şeyden daha fazla ve etkilidir. Kitle iletişim araçlarından ilki olan gazete dünyada 17. yüzyılda ortaya çıkmıştır. Teknolojinin gelişmesi ile 20. yüzyılda kitle iletişim araçları ve etkileri çok daha artmıştır. Cumhuriyetin ilk yıllarında dergi ve gazeteler, tiyatrolar, ileriki yıllarda radyo, sinema ve sonrasında televizyon, son olarak günümüzde internet yani sosyal medya insanları her zaman, daha şiddetli etkisi altına alarak yönlendirmiştir. Bu yönlendirme moda alanında da etkisini göstermiştir. Gelinlik ve düğün giysileri de her dönem çeşitli medya yollarıyla takip edilmektedir. Çünkü düğün için en son moda tercih edilmektedir ve yenilik ile diğerlerinden farklı olma arayışı vardır. Sosyal medya çok uzun bir geçmişe sahip değildir ve internet kullanımının yaygınlaşmasıyla oluşmuştur. 20. yüzyılda internetin gelinlikler üzerine etkisinden bundan dolayı bahsedemeyiz. Burada bilgiler daha hızlı yayılır ve daha etkilidir. Çünkü arkadaşlar arasında, küresel anlamda ve ünlülerin fotoğraf paylaşımları ve benzeri, günlük olarak görüldüğü için yeni başlayan moda daha hızlı kullanıma başlanır. Sosyal medya ile gruplar, kendileri moda oluşturmaya ve bunu yaymaya çalışmaktadırlar. Günümüzde gelinlik için de en son yenilikler çok rahat takip edilmektedir, kim nerede, ne zaman, ne giymiş sorularının cevapları hızlıca

bulunabilmektedir. Dünyanın her bölgesine ait güncel giyim ve gelinlikler hızlı ve kolayca takip edilmektedir.

Moda için kullanılan yazılı basın araçları dergiler, gazeteler, kitaplardır. Osmanlı döneminde gazete ve dergi ayrımı daha yapılmadığından, iki amaca da aynı yayımla hizmet etmişti. Tanzimat döneminde çıkarılan kadın dergilerinin amacı, kadınları bilgilendirmektir. 1868 yılında Terakki gazetesi, kadınlara yönelik olarak Muhadderat isimli haftalık ekini çıkarmıştı. Burada kadın hareketleri, kadınların okuması gerektiği, evlilik ile ilgili konulara yer verilmişti. 1875 yılında Vakit gazetesi de, haftalık Vakit Yahut Mürebbi-i Muheddarat isimli ek çıkarmaya başlamıştı. Meşrutiyet döneminde ise kadınlara yönelik dergiler artmıştı. Bu dönem kadın dergilerinde moda, giyim, süslenme gibi konular işlenmişti. Kadınlar tarafından çıkarılan ilk dergi de bu dönemdeydi ve 1883-84 yıllarında çıkarılan Şükufeza'dı.(Pınarcı, 2014)

Radyo programları ile insanlar görmeden anlatılanlar sayesinde modayı takip etti. Sadece moda ile ilgili programlar yoktu, ama burada kişilerin giydiklerinden program içerisinde kısaca bahsedilebiliyordu. Burada anlatılanlar görsel olarak dergiler ile anlaşıldı. Bundan dolayı radyo programların, moda için önemli derecede etkisi olmamıştır diyebiliriz. İşitsel basın ile bu durum zor olduğu için günümüzde moda ile ilgili radyo programları yoktur, magazinsel, müzik, haber gibi görsele ihtiyaç olmayan radyo programları bulunmaktadır.

Yeni oluşan bu moda kavramının yayılmasında güzellik yarışmalarının da yeri vardır. Katılımcıların giydiği giysiler, dönemin modasına uygundu ve halk tarafından da takip edilmesiyle bu moda yayılıyordu. (Koça ve Koç, 2014) Güzellik yarışmalarının moda için etkisi cumhuriyetin ilk dönemlerinde daha yoğunken, dönem sonlarına doğru bu etki azalmıştı. Güzellerin giydiği giysilere bakmaya, batılı giyimi güzellik yarışmalarından takip etmeye özel olarak ihtiyaç kalmamıştı. Yüzyılın son dönemlerinde batılı giyim benimsenmiş ve kitle iletişim araçları modayı takip için yeterli bulunmuştu.

Cumhuriyetin ilanı ve o dönemlerde yapılan yenilikler, inkılablar giysilerin de değişmesine neden olmuştu. Bu değişiklikler ile ülkemizde geleneksel giysilerin yerine yeni, batılı giyim tarzı örnek alınmaktaydı. Cumhuriyetin ilk yıllarında, Türkiye'nin modern bir ülke olduğunu göstermek için, baskın olarak kıyafetler üzerinde durulmuştu. Türkiye için yeni olan ve batı kültüründen gelen balolara

katılanlar, ona uygun batılı giysiler giymeye başladı. 1925 yılında, öncelikle memurlar batılı giyimi giydiler ve onlar ile diğer halka ulaştı. 1940'larda sinema sektörü ile de bu giyim tarzı yaygınlaştı. 1950'lerde basında Türk modasından söz edilmeye başlandı.

5.1.1900-1920 Yılları

Bu tarih aralığında, Osmanlı İmparatorluğu çöküş dönemindedir ve yeni devlet kurma çalışmaları yapılmaktaydı. Birçok yenilik ve değişim için çalışmalar oluyordu. Bu çalışmaların içerisinde kadınların toplumdaki rolü ve her zaman ilgi duydukları giyim modası da konuşulmaktaydı. Batılı giyimi savunanlar olduğu kadar bunu beğenmeyen kişiler de bulunmaktaydı. 1914'te başlayıp 1918'de sona eren I. Dünya Savaşı giyimde değişikliklere gidilmesine neden olmuştu. Savaş döneminde ailenin ve devletin ayakta kalması kolay değildir, bazı şeylerden ödün verirken bunun başında giyimde modanın öneminin azalması gerektiği gelir. Ancak modaya alışan kadınların ödün vermesi zor olmuştur ve ailelerin tutumuna göre bir kızın hayatındaki en özel günü için giyeceği gelinliğe, bu durum yansımıştı.

Bu dönemde batı modasına bakarsak, dönem başlarında elbiseler kalçaya oturmakta, korse ve büstiyer kullanımı vardı. Dönemin ortalarında V yaka ile dekolte açıklığı artmaya başlamıştı. I. Dünya Savaşı ile giysilerin maliyeti ve kumaş sarfiyatını azaltmak için dar ve kısa etekler moda olmuştu. Üniforma tipi, erkek stilinde giysiler giyilmişti. Dönem sonlarında kalça hizasında bağlanan kemer ile vücut hatları gözükmemekteydi. (Ertürk, 2013: 18)

5.1.1. Gelinliğin Değişimini Etkileyen Nedenler

5.1.1.1. Batılılaşma

Batılılaşma Osmanlı'da başlamıştı ve Türkiye'de devam etmişti. Bu dönemde batılı unsurlar, yönetim ve askeri alanlarında uygulanmaktaydı. Batılılaşma, üst

kesimde, aydınlar arasında yaygınken çoğunluğu oluşturan normal halka çok yayılmamıştı. Bu bir taraf diğer tarafı yeniliği takip etmediği için, diğer taraf ise onların, kendi kültürlerini terk ettiklerinden dolayı, birbirlerini hoş karşılamamasına neden olmaktaydı. Tanzimat, Meşrutiyet ve sonrasında Cumhuriyet yıllarında batılı yaşam ve giyimi halka dergi, mecmua ve gazeteler aktarmıştı.

5.1.1.2. Kitle İletişim Araçları

Meşrutiyet döneminde kadın dergileri içeriği özgürleşmişti, kadın hakları ve özgürlükleri ile ilgili konulara yer verilmişti. Savaş dönemlerinde ise çoğunlukla milli mücadele ile ilgili konular yer almıştı. Şekil 5.2.de 1908'de çıkmaya başlayan aylık Mehasin ve Demet dergilerinin kapakları görülmektedir. Mehasin dergisinde batı modası takip edilmişti ve dergide resimler bulunmaktaydı. Demet dergisi eğitim, siyasi, moda, yüz bakımı gibi konuları ele almıştı. (Pınarcı, 2014)Gazetelerde varsa kadınlar için özel sayfalarda moda, güzellik gibikonular işlenmişti. Gazetelerdeki resim ve çizimlerden de kadınlar modayı gözlemlemişlerdi.

Şekil 5.2. Solda Mehasin ve sağda Demet dergisi kapakları

Kaynak: Pınarcı, 2014: 5.

19. yüzyılın sonunda, film gösterimleri başlamıştı ve yabancıların açmış olduğu salonlara ilave olarak, 1908 yılında ilk Türk sinema salonu açılmıştır. 1914 yılına kadar yabancı filmler gösterilmekteydi. 1914'te Fuat Uzkınay tarafından ilk yerli film çekilmişti. Bundan sonra yerli filmler az sayıda da olsa salonlarda gösterime başladı. Yabancı kökenli filmlerden batı modası görülmüş ve takip edilmişti.

Sinemalar, televizyondan önce halka ulaşmıştı ve halk tarafında çabuk benimsenmişti ve buradaki oyuncuların hayatları, giyimi örnek alınmıştı. Yeşilçam, Hollywood ve diğer grupların sunduğu filmler ve buradaki oyuncular, televizyon programları, dergi, gazete gibi yayın organları tarafından takip edilmişti. 1920'li yıllardan itibaren sinemanın etkileri, modada görülmeye başlanmıştı. (Özer, 2014: 318)

5.1.1.2.Göçler

1917'de Rusya'da Bolşevikler, Çarlık sistemini yıktı, bundan dolayı Çarlık taraftarı Ruslar, ülkelerinden kaçtı. Anadolu'ya gelen Ruslar ise Beyaz Ruslar adıyla anılmışlardı. Bunlardan bir kısmı başka ülkelere geçmek için bir durak olarak Anadolu'ya gelirken bir kısmı ise göçmen olarak kalıyordu. (Özer, 2014: 65)

5.1.2. Dönem Gelinlik ve Aksesuarları

Batı modası, daha ziyade üst kesim tarafından takip edildiği için geleneksel gelinliklerin giyimi daha fazlaydı. Hem şehirde hem kırsal bölgelerde normal halk tarafından bindallı, kaftan, ceket/cepken ve şalvar, yöresel gelinlikler giyilmişti. Bu geleneksel gelinlikler, genellikle kırmızıydı. Mor, pembe, gibi renklerde kullanılmıştı.

Batılı tarzdaki gelinliklerde,1900-1910 yılları arasında krem rengi, fildişi ve beyaz renkte ipekli, ipek saten kumaşlar kullanılmıştı. Çeneye kadar uzayan dik yaka, eteği yere doğru genişleyerek inen ve arkada kuyruğu olan modeller genellikle

tercih ediliyordu. Danteller, boncuklar, işlemeli bordürler ve bantlar süsleme amacıyla kullanılmaktaydı. İnce ipek tül den veya dantelden duvak kullanılıyordu. Duvaklarla birlikte mum çiçeklerden yapılmış taçlar, baş süslemesinde kullanılıyordu. (Sürür, Çorum, Uluumay ve Akman, 2011: 28,29)

1910-20 yıllarında krem rengi ve açık mavi gelinlikler görülmekteydi. İpek saten, ipek krep, danteller ve yünlü kumaşlar kullanılmıştı. Genellikle ince ipekli kumaşlar tercih edilmişti. Etekler yere kadar veya ayak bileklerine kadardı. Etekler düz veya aşağıya doğru hafif açılarak inmişti. 1915'ten sonra, kalçanın altından iki veya üç katlı etekler ve bu katlardan bazıları dantel olarak yapılan modeller de bulunmaktaydı. Kollar uzun veya kısa olup, dar kesimli olarak yapılmışlardı. V kesim, yuvarlak oyulmuş ve şal yakalar kullanılmıştı. Bele kadar inen V yakaların içine, dantel veya işlemeli ekler eklenirdi. Arka etekte kuyruk olan modellerde giyilmekteydi. Uzun veya kısa beyaz eldivenler kullanılmaktaydı. Duvaklar beyaz veya krem rengindeydi ve ince, ipekli kumaşlardan yapılmışlardı, kenarı işlemeli olanları da vardı. Duvak yerine geniş kenarlı şapkalar da kullanılmıştı. Baş süslemesinde inci veya boncuk ile yapılan saç bantları veya mum çiçeklerden veya kumaş çiçeklerden yapılan taçlar kullanılmıştı. Louis topuk modeli, sivri burunlu, tokalı ayakkabılar giyilmişti. (Sürür, Çorum, Uluumay ve Akman, 2011: 30,31)

Şekil 5.3.'te döneme ait gelin fotoğrafları görülmektedir. Solda 1904 yılında evlenen Bursalı, Ermeni gelini görülmektedir. Döneme uygun olarak açık renkte gelinlik giymişti. Yaka çeneye kadar uzanmakta,ince kumaştan açık renkte duvak kullanmıştı. Sağdaki resimde 1910 yılı Gazi Antep'te evlenen Ermeni çifti görülmektedir. Buradaki gelinin de, dönemin batılı modadaki gelinliği tercih ettiği görülmektedir. Yere kadar uzun açıkrenkte gelinlik ve duvak tercih etmiş. Kollar dar kesim ve yaka bele kadar açık ve bu yaka açıklığı kapatılarak çeneye kadar uzanan yaka yapılmış.

Şekil 5.3.Solda 1904 ve sağda 1910 yılına ait gelin ve evli çiftin fotoğrafı

Kaynak: http://www.genocide-museum.am/trk/online_exhibition_14.php (12 Kasım 2014).

Şekil 5.4.'te 20. yüzyılın başlarına ait olan gelinlik, ceket ve şalvar takımından oluşmaktaydı. Pembe renk zeminli,jakarla desenlendirilmiş dokuma kumaştan yapılmıştı. Ceket önden açık, erkek yakalı, uzun kolluydu. Yakanın kenarlarında, aynı kumaştan firfir ile süsleme yapılmıştı. Kol ucu, yaka, ceketin etek ucu ve ceketin ön kenarlarında sutaşı ile süsleme bulunmaktaydı. Ceket bele oturup belden aşağısında volanlıydı. Şalvar belde uçkur ile sabitlenmekteydi. (Sürür, Çorum, Uluumay ve Akman, 2011: 112)

Şekil 5.4. 20. yüzyıl başı ceket şalvar takımı gelinlik

Kaynak: Sürür, Çorum, Uluumay ve Akman, 2011: 112,113.

Şekil 5.5.'te 20. yüzyıl başında giyilmiş olan gelinlik geleneksel tarzdadır. Etek ve bluz olmak üzere iki parçadan oluşmuştur. Yavruağzı renginde, pamuk saten kumaştan yapılmıştır. Dival işi nakış ile süslemesi vardır. Nakış bitkisel motiflerden oluşmaktaydı. Bluz dik yakalı, uzun kollu ve robalıydı. Yakadan omuza doğru çıt çıt ile kapanan yaka açıklığı vardı. Eteği belden büzgülü ve aşağıya doğru açılmaktaydı. Yaka ucu, kol ucu, robanın kenarlarında ve etek ucunda krem rengi dantel ile süsleme yapılmıştı. (Sürür, Çorum, Uluumay ve Akman, 2011: 104)

Şekil 5.5. 20. Yüzyıl başı giyilen gelinlik

Kaynak: Sürür, Çorum, Uluumay ve Akman, 2011: 104,105.

Şekil 5.6.görüldüğü üzere, 20. yüzyıl başlarında giyilen gelinlik etek ve bluzdan oluşmaktadır. Mavi zeminli ve kırık beyaz desenli jakarlı kumaştan yapılmıştır. Bluz erkek yakalıdır ve ceeket görünümü verilmiştir. Bluzun arka ortadan açıklığı vardır. Yaka ucu, bluzun ön ortası fisto ve şifon ile süslenmiştir. Uzun kollu olan bluzun, kol ucu kıvrılıp manşet oluşturmuş ve iki düğmesi vardır. Etek aşağıya doğru açılarak inmiş ve arkası kuyruk oluşturmaktadır. Eteğin önünde, belden etek ucuna kadar inen süs pilileri vardır. Arka etek ucu ise pilelidir. (Sürür, Çorum, Uluumay ve Akman, 2011: 114)

Şekil 5.6. 20. yüzyıl başında giyilen mavi gelinlik

Kaynak: Sürür, Çorum, Uluumay ve Akman, 2011: 114,115.

Şekil 5.7.'de, 1910 yılında giyilmiş bej rengi gelinlik görülmektedir. Gelinlik etek ve bluz olarak iki parçaydı ve ipekli jakarlı dokuma kumaştan yapılmıştı. Avrupa modasına uygun modeldeydi. Üst bedeni vücuda oturmuş ve arkadan iliklenmekteydi. Drapelere olan üst beden, kruvaze yakalı ve dantel ile süsleme yapılmıştı. Arka üst bedende de kruvaze etkisi yapılmıştı. Uzun kolluydu ve kol ucu sivriceydi. Kol ve kol ucunda dantel ile süslemeler vardı. Sol kolda, aynı kumaştan parça ile süsleme yapılmıştı. Eteği aşağıya doğru açılmaktaydı ve arkası kuyrukluuydu. (Sürür, Çorum, Uluumay ve Akman, 2011: 120)

Şekil 5.7. 1910 yılında giyilmiş gelinlik

Kaynak: Sürür, Çorum, Uluumay ve Akman, 2011: 120,121.

5.2.1920'li Yıllar

1919-22 yılları arasında, Anadolu topraklarında, Kurtuluş Savaşı sürmüştü. 1922 yılında saltanat kaldırılmış, 29 Ekim 1923'te Türkiye Cumhuriyeti kurulmuştu. Bu dönemde Batı modası daha fazla takip edilmeye başlanmıştı. Yapılan balolar ve davetlere batı tarz giyim ile katılınyordu. Başta devletin önde gelenleri ve memurlar tarafından, halk nasıl giyinmesi gerektiğini öğreniyordu. Batılılaşma hareketleri bu dönemde hız kazanmıştı.

1920'lerde batı modasında kadın giyiminde, erkek stili yaygınlaşmıştı. Kadınlar için ilk pantolon modası bu dönemde başladı. Bir çeşit dans olarak çıkan Charleston, moda dönuştü.(Ertürk, 2013:18) Vücuda oturmayan, düşük belli, diz altı boyda, rahat elbiseler giyilmekteydi.

5.2.1. Gelinliğin Değişimini Etkileyen Nedenler

5.2.1.1. Batılılaşma

20 Ocak 1921 tarihinde TBMM'de kabul edilen Teşkilatı Esasiye Kanunu ile hakimiyetin millete verilmesi, sonrasında saltanatın kaldırılması ve sonunda cumhuriyetin ilanıyla yeni bir Batılılaşma dönemi başlamıştı. Cumhuriyet öncesinde, Batılılaşma hareketleri devleti kurtarma amacıyla, 29 Ekim 1923'te Türkiye Cumhuriyeti'nin kurulmasından sonra çağdaş medeniyet seviyesine ulaşma amacıyla yapılmıştı. Osmanlı'da Batılılaşma hareketleriyle, yönetim kısmında değişimler ve düzenlemelerden oluşurken, cumhuriyet döneminde bütün toplumsal yapı, sosyal yaşam, ticaret, sanat, tatil, yönetim, beslenme alışkanlıkları, ahlak kuralları, giyim, insan ilişkileri gibi tüm alanlarda değişim yapılmıştı. Cumhuriyet döneminde, doğum ve evlilik yıldönümlerini kutlama gibi yeni olgular yerleşmeye başlamıştı. Batı sporu olan jimnastiğe önem verilmişti ve bu kadınlar arasında yayılmıştı. Batılılaşma için yapılan değişimlerin ve yeniliklerin bir kısmı için yasal düzenlemeler yapılırken, bir kısmına ihtiyaç duyulmamıştı. Heykel, resim gibi sanat dalları, güzellik yarışmaları, eğlence mekanları gibi sosyal aktiviteler, yasal düzenlemelere gerek duyulmadan, doğal olarak süreç içerisinde ortaya çıkmışlardı.(Baymaz, 2014)

Batılılaşma süreci yönetim, eğitim, sosyal yaşam, giyim gibi tüm alana yayılmıştı. Cumhuriyet öncesinde sadece üst tabaka tarafından batılı giyim takip edilmekteydi. Çünkü batılılaşma yönetim, üst sınıf ve aydınlar arasında kalmıştı. Bu da halk ile üst sınıfı birbirinden uzaklaştırmaktaydı ve birbirlerini hoş karşılamamalarına neden olmuştu. Cumhuriyet sonrasında yapılan Batılılaşma hareketleri, tüm topluma yönelik olmuştu. Bundan dolayı, giyim tüm sınıflar için yenilenmeye başlamıştı. Batılı giyim tarzı çoğunlukla medya ile yönlendiriliyordu.

5.2.1.2.Şapka Ve Kıyafet İnkılabı

Sultan Abdülmecit döneminde, devlet çalışanları tarafından pantolon giymeye başlandı. Aynı zamanda kendisi de Osmanlı'da kravat takan ilk padişahı. Kravat zamanla aydınlar arasında benimsenmiş ve diğer çevrelere yayılmıştı. Şapka, Beyaz Ruslar tarafından 1900'lü yıllarda Türkiye'ye gelmişti. Burada yaşayan azınlıklara satmak amacıyla, İstiklal Caddesi'nde şapka dükkanı açmışlardı. Şapka ve batılı giyimi ilk uygulayanlar, yurtdışında, İnönü ailesidir. İsmet İnönü, Lozan antlaşmasına, Fransa'dan gelen frakla katıldı ve eşi Mehvibe hanım da Batılı giyim tarzı ile eşinin yanında olmuştu.(<http://tarihinizinde.com/etiket/kiyafet-devrimi-onesi-ve-sonrasi-giysiler/>, 20 Eylül 2014)

25 Kasım 1925'te şapka ve kıyafet inkılabının yapılmasıyla Osmanlı dönemindeki giyime değişiklikler getirilmişti. Buna göre cübbe, fes ve sarık kullanımı yasaklanmıştı. Fes ve sarık yerine şapka kullanımı teşvik edilmişti. Bu yeni kanuna uymayanlar çeşitli cezalar ile cezalandırılmıştı. Kadınlarda çarşaf, peçe gibi kıyafetler yerine, batılı giyim teşvik edilmişti.İnkılap ile birlikte resmi kurumlarda, batılı giyim tarzı giyilme zorunluluğu gelmiş ve bu, giyim kültürünün değişimini hızlandırmıştı.

5.2.1.3.Kitle İletişim Araçları

Görsel ve yazılı basın bu dönemde de modada etkiliydi. Dergiler, gazetelerin kadınlar için olan bölümleri, tiyatro ve sinemadan moda takip edilmişti. 21 Temmuz

1923 tarihli Ss dergisinde, Paris'in en Őık izdivalarında giyilmiş elbise modası adıyla, Avrupa modasında gelinlikler takip edilmekteydi. Bu örnekte olduğu gibi birçok dergide dönem modası, öncelikle Fransa sonra İngiltere'den takip ediliyordu. (zer, 2014: 353)

Cumhuriyetin ilanından sonra dergilerde ideal kadın tipi, erkekler ile eşit haklar ve aile konuları ön plana çıkmıştı. Cumhuriyet döneminde çıkarılan ilk kadın dergisi Ss't, 1924 yılı. Haftalık olarak yayınlanan dergi güzellik ve moda konularını da ele almıştı. alıkuŐu gazetesi, Yıldız dergisi, Firuze dergisi, Asar-ı Nisvan, Kadın Yolu, Kadın Yazıları, Yeni Kitap dergileri kadınlara yönelik eğitim, moda, elişi, ocuk bakımı, magazin gibi birçok alanla ilgilenmiŐti. 1928 yılı yapılan harf inkılabından dolayı dergilerin sayısında azalma olmuştu. 1929 Hanımlar Alemi de dönem dergilerindendi. (Pınarcı, 2014)

Kadınlara Dünyası dergisinde kadınların talepleri, giyim, moda gibi kadınlar tarafından ilgi gören konular bulunmaktaydı. İngiliz iŐgali altında olan İstanbul'da bulunan İngiliz kadınlarının kullandığı giysiler, sa modelleri, makyajları dergide bulunuyordu. Bunların haricinde yeni oluşturulan moda ile israf tartıŐmaları, modaya uygun giyim için her Őeyin ithal edilmesindense, yerli malı kullanımı tartıŐmaları gibi konular da bulunmaktaydı.(Aksoy, 2005)

Sinema ve tiyatrolar moda için önemini korumaktaydı. Buradaki oyuncuların giysileri güncel moda olduğu için kadınlar tarafından ilgiyle takip edilmişti.

5.2.1.4.Güzellik Yarışmaları

İlk yarışmalarda Cumhuriyet gazetesi, güzellik yarışmasını düzenleme iŐini yapıyordu ve yazılarıyla yarışmaya katılımı teşvik ediyordu. 16 ile 25 yaş arasındaki her Türk kızı yarışmaya katılabilirdi ve ilk Őartlardan birisi yüz gzelliğiydi. Katılmak isteyenler fotoğraflarını gazeteye gönderecek ve gazete bu fotoğrafları yayımlanacaktı. Gazete okuyucuları tarafından seçilen, on beş kişi finale çıkacaktı. Başlangıçta hem yarışmaya katılacakların hem de oylayacakların ilgisi azdı ve bunu arttırmak için çeşitli teŐvikler yapılmıştı. 1929 yılında Feriha Tevfik hem jriden hem okuyuculardan en yüksek oyu alarak, ilk Türkiye güzeli olmuştu. (zdemir K. , 2007: 84)

5.2.1.5.Göçler

1878’te Bulgaristan’dan, 1923’te Yunanistan’dan, 1908’de Sırbistan’dan, 1877’de Romanya’dan, cumhuriyet döneminde Yugoslavya’dan Anadolu’ya büyük miktarlarda göç başlamıştı. Bu göçler, yoğun olarak 1920-30’lu yıllarda yaşanmıştı. Her gelen göçle birlikte yemekten, konuşma aksanına, eğlence, yas tutma, giyim gibi, yıllar içinde oluşturdukları kültürlerini de getirmişlerdi ve bunları Anadolu’da yaşatmaya başlamışlardı. Yerli halk ise seçici olarak bu yeni kültürden etkilenmişti. Her ne kadar farklı bir coğrafyadan ve kültürden gelen bu göçmenlerle soy, din, dil gibi benzerlikler olduğu için, var olan Anadolu kültürüyle çok fazla zıtlama olmadığından bir sorun oluşturmamıştı. (Ünal & Gülsen, 2009)

1917’de başlayan Rusların göçü üç dalga olarak gelmişti. Birincisi 1919’da aristokratlar ve zengin burjuva kısmından oluşuyordu, ikincisi 1920’de Kızıl ordu karşısında başarısız olan ve çoğunluğu subaylardan oluşuyordu ve üçüncü grup ise 1920’nin sonbaharında gelen asker ve sivillerden oluşuyordu. İstanbul’da yoğun olarak yaşayan Beyaz Ruslar 1918’den 1930’a kadar bulunmuşlardı ve varlıkları en fazla 1920 ile 1924 yılları arasında hissedilmişti. Farklı bir kültürü de beraberinde getiren Ruslar, bazı sanat dalları ve mesleklerde olumlu etkiler sağlamışken, geleneksel değerler ve ahlaki yaşam açısından olumsuz etkiler sağlamışlardı. Sosyal yaşama etkileri gibi, giyim modasına da etkileri olmuştu. İstanbul’a zor durumlarda gelen Ruslar, yanlarına pek bir şey alamamışlar, pislikten ve sefaletten dolayı hastalık ve bitlenme başlamıştı. Bundan dolayı kadınlar saçlarını kazıtmışlardı ve başlarına da buldukları şeyleri geçirmişlerdi. Bu kısa sürede ‘Rusbaşı’ veya ‘çan kesimi’ adıyla kısa saç kesimi, İstanbullu hanımlar arasında moda olmuştu. Aristokrat ve zengin Ruslar tarafından dönemin Avrupa modası giysileri giyiliyordu. Takma ben modasını yayanlar, plaj modasının başlamasını sağlayan Ruslar olmuştu. Terziliği bilenler, İstanbul hanımlarından kolayca iş bulmuşlardı. (Özer, 2014: 66-70) Rusların getirdiği kendi kültürleri ve giyim modası İstanbul hanımları tarafından benimsenmeye başlanmıştı. Avrupa modasını takip eden Rus göçmenler, İstanbul’da batı modasının takibini arttırmıştı.

5.2.1.6.Kız Sanat Enstitüleri

Kız Enstitüleri ve Akşam Kız Sanat okulları, Avrupa modasını uygulama ve tanıtmaya açısından önemli yerler olmuşlardı. Öğrencilere, Avrupa modası ürünler yaptırılmaktaydı. Avrupa'ya kız öğrencilerden gönderilmişti ve orada eğitim aldıktan sonra kendi okullarına geri dönerek Avrupa modasını tanıtmış ve burada eğitim vermişlerdi. Düzenledikleri sergilerde son moda olan elbiseler, çiçekler, şapkalar, davetlilere sergilenmişti.(Özer, 2014:362)

5.2.2. Dönem Gelinliği ve Aksesuarları

Bu dönemin öncesinde batı modası, günlük giyimde ve gelinliklerde takip edilmeye başlanmış olsa bile, yurdun genelinde geleneksel gelinlikler daha yaygındır. Kitle iletişim araçları her yer ulaşmasa da Batılılaşma çalışmaları hızla yapıldığı için, batılı tarzda gelinliklere geçiş hızla artmıştı. Şehirde, batı modası yayılmaktayken, kırsal bölgelerde ve bazı yerlerde aynı hız yakalanamamıştı. Geleneksel gelinlik olarak yöresel gelinlikler, şalvar ve cepken/ceket takımları, bindallı ve kaftangiyilmişti. Bunlarla birlikte geleneksel aksesuarlar kullanılmıştı.

Cumhuriyetin hemen öncesinde, batılı tarzdaki gelinlikler parlak, simli, beyaz renkte, kadifeden yapılıyordu. Gelin kısa boylu ise kısa gelinlik, uzun ise uzun, kuyruklu ve sade gelinlikler giyilirdi. O dönemlerde, gelinliğin sade ve az dekolte olması modaydı.(Özer, 2014: 356)

Açık pembe, krem rengi ve beyaz renkleri ve ipekli kumaşlar gelinliklerde tercih edilmekteydi. Tafta, krep, krep döşin, jorjet, krep jorjet ve dantel kullanılmıştı. Dönemin başlarında etek boyları ayak bileği veya diz altına kadarken, dönemin sonuna doğru diz boyunda da olmuştu. Bu dönemde yaka ve etek uçlarında istiridye dilimi şekli, düz, V ve derin kayık yakalar görülmekteydi. Beden boyları kalçaya kadar inebilmekteydi ve drapeli kuşak ile gelinlikler bele oturtulmuştu. Ceket görünümü veren belin altında, ikinci bir etek katı bulunurdu. Kolla bileğe kadar dar, dirsek boyunda veya üstü dar, dirsekten bileğe doğru genişleyen kollar kullanılmıştı. Arkada omuzlardan yere kadar uzayan kuyrukların kullanıldığı da olmuştu.

İşlemeler, boncuk, inci veya kristal taşlar ile süslemeler yapılmıştı. (Sürür, Çorum, Uluumay, & Akman, 2011: 32,33)

İpek tül, şifon veya organzeden yapılmış açık renkte duvaklar kullanılırdı. Mum çiçeklerden veya kumaştan yapılmış taçlara duvaklar tutturulmuştu. Duvaklarda işlemeler ve inciler ile süslemeler yapılmaktaydı. Duvakboyu ayak bileğinde veya bele kadar olmaktadır. Geniş kenarlı kumaş şapka veya fötr şapka kullanıldığı da olmuştur. Açık renkli ipek çoraplar, uzun oğlak derisinden eldivenler kullanılmıştı. Ayakkabı olarak sivri burunlu, Louis topuklu ve tokalı olup, beyaz veya altın renginde kumaşla kaplanır veya oğlak derisinden yapılırdı. (Sürür, Çorum, Uluumay, & Akman, 2011: 32,33)

Şekil 5.8.'de 1920 yılında evlenen Sabiha Sultan'ın düğününden bir fotoğraf görülmektedir. Gelinliği dönem modasına uygun olarak diz ile bilek arası hizada ve açık renkteydi. Baş süsü olarak açık renk duvak, taç ve tüy kullanmıştı.

Şekil 5.8. Osmanlı hanedanından Sabiha Sultan'ın düğün günü, 1920

Kaynak: <http://hкотchoubei.wordpress.com/author/hкотchoubei/> (13 Kasım 2014).

Şekil 5.9.'da 1921 yılına ait gelin ve damat fotoğrafı görülmektedir. Dönemin batı modasına uygun hazırlanan gelinlik, açık renkteydi. V yakalı gelinliğin üst bedeni, vücuda oturmaktaydı, kolsuzdu. Etek, ayak bileğine kadardır ve genişleyerek inmişti. Gelin ayakkabısı açık renkte ve ince topukluydu. Eldivenleri gelinlik ile aynı renkte olup dirseğin üzerine çıkmaktaydı. Baş süslemesinde taç kullanılmıştı, duvağı ince kumaştan olup yere kadar uzundu. Başının iki yanından gelin teli yere kadar inmekteydi. Aksesuar olarak gerdanlık kullanılmıştı.

Şekil 5.9. 1921 yılına ait gelin ve damat fotoğrafı

Kaynak:<http://urun.gittigidiyor.com/antika-sanat/1921-gelin-damat-eski-fotograf-28874926>

(25 Kasım 2014).

Şekil 5.10.'da, 1929 yılına ait gelinve damat fotoğrafı görülmektedir. Gelin, açık renkte ve elbise modelinde gelinlik giymişti. Etek uzunluğu bileğe kadardı. Üst bedende roba ve robanın altında serbest olarak inen pili bulunmaktaydı. Gelinlik ile aynı renkte, kumaştan ince bir kemer ile bele oturtulmuştu. V yakalı, önden açık ve düğmeli, uzun kolluydu. Açık renkdüvak, gelin teli ve çiçekler ile baş süslemesi yapılmıştı. Elinde açık renkte mendil tutmaktaydı. Takı olarak gerdanlık kullanmıştı.(Çağdaş & Bor, 2012)

Şekil 5.10. 1929 yılına ait gelin ve damat fotoğrafı

Kaynak: Çağdaş & Bor, 2012: 415.

Döneme ait diğer fotoğraf,şekil 5.11.'de Atatürk'ün manevi kızı Nebile'nin 1929 yılındaki düğün fotoğrafı görölmektedir. Gelin, etek boyu baldır hizasında, uzun kollu, beyaz veya beyaza yakın renkte satenden gelinlik giymişti. Gelinlikte çiçeklerden süslemeler yapılmıştı. Baş süslemesinde çiçekler vardı ve duvak boyu gelinlikten biraz kısaydı. Ayakkabısı gelinlik ile aynı kumaştan ve ince topukluydu.

Şekil 5.11. 1929 yılı Atatürk'ün manevi kızı Nebile'nin düğün fotoğrafı

Kaynak:<http://www.independent.co.uk/travel/europe/is-turkey-the-new-tuscany-897380.html?action=gallery&ino=5> (04 Aralık 2014).

5.3.1930'lu Yıllar

Bu dönemde dünya, ekonomik bunalım içerisindeydi. Bu da modaaya sadeliği getirmişti. Türkiye, hem ekonomik olarak zor günler geçirmekteydi, hem de batılılaşma çalışmalarına hızla devam etmekteydi. 1932'de Keriman Halis, dünya güzeli seçildi. 1933'te Sümerbank kuruldu ve bununla giyim ve dokuma sanayisinin gelişimi hedeflenmişti. Böylece ileride, giyimin seri üretime geçmesi de düşünülmüştü. 1934'te soyadı kanunu çıkarıldı, kılık kıyafet inkılabı yapıldı. 1934 yılında kadınlara seçme ve seçilme hakkı verildi.

Batı modasında, bu dönem ekonomik sıkıntılardan dolayı sadelik vardı. Etek boyları uzamıştı. 1935'te naylon çorap kullanımını başlamıştı. 1939'da İkinci Dünya Savaşı'nın başlamasıyla, Avrupa'da giysilere bir takım kısıtlamalar getirilmişti, kullanılacak kumaş miktarları belirlenmişti. Dönem sonunda kısa etekler giyilmeye başlanmıştı. (Ertürk, 2013: 9)

5.3.1. Gelinliğin Değişimini Etkileyen Nedenler

5.3.1.1. Batılılaşma

Batılılaşma süreci bu dönemde de hızla devam etmişti. Miladi takvim ve uluslararası rakamlar, Latin alfabesi, ölçü birimleri kabul edilmişti, soyadı kanunu, dini giysilerin her yerde giyilememesi, memurların giyim düzenlemeleri, anayasaya laiklik ilkesi eklenmesi gibi yenilikler yapılmıştı. (Baymaz, 2014)

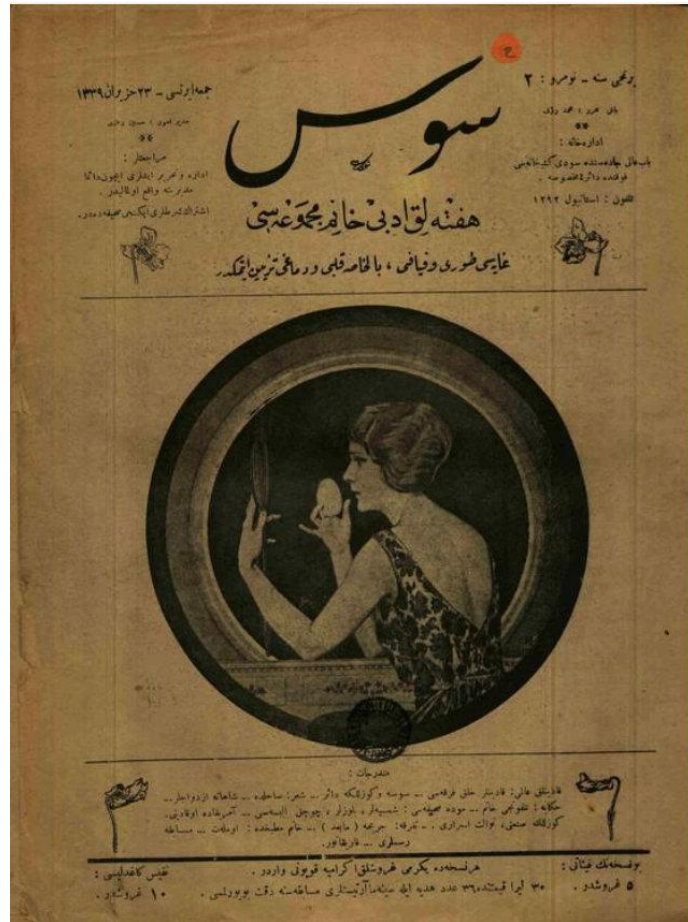
5.3.1.2. Kitle İletişim Araçları

Yazılı ve görsel medya araçları, giyim modasının takibinde etkili olmuştu. 1930 yılında Elişi dergisi yayınlamaya başlandı. 1934 yılında haftalık Salon dergisi çıkmaya başladı ve içeriğinde güzellik, sa bakımı, moda konuları ile ünlülerden örnekler bulunmaktaydı. 1936 yılında Moda Albümü dergisi dış güzelliği ne

çıkarmaktaydı ve Batılı ülkelerin moda akımlarını takip etmekteydi. (Pınarcı, 2014) Haziran 1930 tarihli Resimli Ay dergisinde, Mrny Kennedy'nin plaj elbisesi, Josephine Dunn'un omuzlarında elmasları olan mavi tafta elbisesi, Corrine Crifh'in siyah dantel elbisesi, Costance Benettin'in at kılından mor kadife şapkası, Marilyn Miller'in satenden ipekli mavi pliseli giysisi o senenin moda giysileri olarak sunulmuştu. (Özer, 2014: 350)

Sinemanın etkisi moda üzerinde artmıştı. Greta Garbo, Jean Harlow ve Marlene Dietrich gibi film aktrislerin tarzları kadın modasına yön vermişti. (Ertürk, 2013: 19) Bu aktrislerin özel hayatları da yazılı basın ile takip edilmişti.

Şekil 5.12'de döneme ait Süs dergisi kapağı görülmektedir. Kapakta makyaj yapan bir kadın resmi vardı. Şekil 5.13'te 1938 yılına ait Moda Albümü dergi kapağı bulunmaktadır. Batı modasına uygun gece elbise çizimlerinin olduğu kapak resmi görülmektedir.

Şekil 5.12 Süs dergisi kapağı

Kaynak: Pınarcı, 2014:12.

Şekil 5.13. 1938 Yılına Ait Moda Albümü Dergi Kapağı

Kaynak:Öngen A. G., 2013: 114.

4.3.1.3.Güzellik Yarışmaları

1930'da Mübeccel Namık, Türkiye güzellik yarışması birincisi oldu. Giydiği giysi ise pastel renk, bele oturan ve arka eteği uzun bir gece elbisesiydi. Elbisenin kalça hattına ipek organze dökülmekteydi, bel hattı ortaya çıkmıştı ve silüette kadınsı bir görünüm bulunuyordu. Bu elbise dönemin moda giyim özelliklerini taşımaktaydı. 1931 yılındaki güzellik yarışmasının ikincisi Naşide Saffet oldu. Giydiği giysi ise bedeni saran bir elbiseydi ve göğüs dekoltesi büzgüler ile toplanmıştı. Kollar volanlıydı ve omuzlar açıkta bırakılmıştı. Bedende ve yakada çiçekler bulunuyordu. Beldenbaşlayan, dökümlü, uzun etek bulunuyordu. Bu elbise de dönemin moda çizgisini taşıyordu. (Koça & Koç, 2014)

1932 yılında dünya güzeli Keriman Halis seçildi. Burada giydiği giysi ile de halkın ilgisini çekmişti. Dönemin modaçizgilerini yansıtmaktaydı. Özel hayatı ve davranışları kadınlar tarafından takip edilmekteydi ve şehirli bayanları idolüydü.

1933 yılında Yedi Gün dergisinin kapağında Keriman Halis bulunmaktaydı. Bu dergiye Mısır'a yaptığı ziyareti anlatmıştı. 1933 yılı güzellik yarışması birincisi Nazire Hanım da, dönemin modasını yansıtan elbise giymişti ve o da kadınlar tarafından örnek alınmaktaydı. (Koça & Koç, 2014)1933'ten 1950 yılına kadar Türkiye'de güzellik yarışması yapılmamıştı.

Şekil 5.14. Solda 1931 yılı Türkiye güzellik kraliçesi Naside Saffet, sağda 1929 ile 1933 yılları arasındaki güzellik kraliçeleri

Kaynak: http://www.atin.org/images/zamanhatti/1931/Naside_Saffet.html (19 Kasım 2014).

Şekil 5.15. 1931 yılı Türkiye güzellik yarışmasına katılan yarışmacılar

Kaynak: <http://www.zamantika.com/1930lar/1931-guzellik-yarismasi-guzelleri/> (19 Kasım 2014).

5.3.1.3.Göçler

Önceki dönemlerden gelen ve bu dönemde de gelmeye devam eden göçmenlerin giyim üzerinde, etkileri olmuştur. Balkanlardan gelen Türkler ve Müslüman halk kültürlerini, çevresinde bulunan yerli halka bir miktar aktarmıştı. Yeni ve farklı olan bu kültürleri, yerel halk kendine uygun olanları almıştı. Bu kültür alışverişi evlilik, akrabalık, iş gibi vesileler ile olmuştur. Sadece giyimi etkilememişti, yemek, eğlence, ahlak kuralları gibi birçok konuda yeni değerler oluşturmuştu. Türkiye'ye gelen Rus göçmenlerden dönmeyenler de olmuştur. Bunlardan terzilik yapanlar, Batı modasını etkili olarak uygulamışlardı. 1930'a kadar kalan Rus göçmenlerin gidişleriyle bıraktıkları kültürleri, yerel halk tarafından devam ettirilmişti. Bunlar, yeni yemek ve eğlence merkezlerinde daha belirgin görülmüştü. Yabancılar

tarafından açılan cafe ve benzeri yerler Türkler tarafından işletilmeye devam edilmişti.(Özer, 2014: 202)

5.3.2. Dönem Gelinlik ve Aksesuarları

Geleneksel gelinliklerin giyimi dönem içerisinde devam etmişti. Yapılan batılılaşma çalışmaları yurdun her bölgesine ulaşmamıştı ve her yerde aynı etkiyi sağlamamıştı. İlk zamanlarından itibaren takip edenler olduğu gibi, zaman içerisinde benimseyenler de olacaktı. Bundan dolayı geleneksel gelinlikler; bindallı, kaftan, yöresel modellerde ve şalvar ve ceket veya cepken modelleri, gelinliklerde giymeye devam etmişti. Bunlarla birlikte geleneksel aksesuarlar ve kırmızı duvak kullanılmıştı.

Batı modası gelinliklerde krem rengi ve beyaz renklere ipekli kumaşlar, ipek saten, krepdöşin, krep ve rayon kumaşlar kullanılmıştı. Elbise ve ceket takımı olarak giyilen gelinliklerde etek boyu diz altında, gelinliklerde ise yere kadar etek boyları kullanılmıştı. Kayık yaka, yuvarlak ve kare yakalar tercih edilmişti. Kollar dar, uzun ve dirseğe kadar düğmeli veya dar, dirseğe kadardı, omuzlarda vatkalar kullanılmıştı. Gelinlikler, bedene hafif veya sıkıca oturtulurdu ve arkada uzun kuyrukların olduğu modeller de görülmekteydi. (Sürür, Çorum, Uluumay, & Akman, 2011: 34,35)

Duvak olarak açık renklere uzun ve işlemeli ipekli duvaklar, farklı aksesuarlarla kullanılmışlardı. Bu aksesuarlar krem rengi hasır şapkalar, tel ve inciler ile yapılan süsler, mum çiçekler, çiçeklerle süslü takke şeklinde keplerdi. Krem rengi ipek çoraplar ile badem burunlu ve yüksekçe topuklu ayakkabılar giyilmişti. Çiçek olarak sarı gül buketleri de taşınmıştı. (Sürür, Çorum, Uluumay, & Akman, 2011: 34,35)

Şekil 5.16.'de 1930 yılına ait bir gelinlik görülmektedir. Gelinliğin gerçek modelinde alt etek katının boyu bileklere kadar uzundu. Ancak 1990 yılında gelinliği sahibinin torunu kendi kınası için etek boyunu değiştirmişti. Krem rengi ipeklî kumaştan yapılan gelinliğin üzerine, krem iplik ve simle makine nakışı işlenmişti. Dirseğe kadar uzunlukta ve kol ucu büzgülü karpuz kolluydu, beş köşeli yakası bulunmaktaydı. Üst bedeni vücuda oturmamaktaydı ve etek kısmı belde büzgülüydü. Aynı kumaştan, kalınca kemeri vardı. Eteği, biri nakışlı diz hizasında, diğeri düz bilek hizasında iki kattan oluşmaktaydı. (Sürür, Çorum, Uluumay, & Akman, 2011: 124)

Şekil 5.16. 1930 yılına ait gelinlik

Kaynak: Sürür, Çorum, Uluumay ve Akman, 2011: 124, 125.

Döneme ait diğer resimdeşekil 5.17.'de, Atatürk'ün manevi kızı Rukiye Hanım'ın, 1930 yılındaki düğün fotoğrafı görülmektedir. Gelin, V yakalı, uzun kollu ve kol ucu sivri, uzun etekli gelinlik giymişti. Gelinliği beyaz veya beyaza yakın renkteydi. Bel hizasında sol tarafta çiçeklerden süsleme yapılmıştı. Duvağı yerde kuyruk oluşturmaktaydı.

Şekil 5.17. Atatürk'ün manevi kızı Rukiye Hanım'ın düğün töreni, 1930

Kaynak:<http://www.isteataturk.com/haber/5061/manevi-kizi-rukiyenin-dolmabahce-sarayi-8217ndaki-dugun-torende-22051930> (04 Aralık 2014).

Şekil 5.18.'da 1933 yılına ait bir gelinlik görülmektedir. İpekli, krem rengi kumaştan dikilmiştir. (Sürür, Çorum, Uluumay, & Akman, 2011: 126) Göğsün altında ve arka belde korsajı bulunmaktaydı. Ön ve arkada V yakalıydı. Uzun, kloş etek ve arkada kuyruğu vardı. Uzun kolun üst kısmı karpuz kol, alt kısmı ise dardır. Sade olan gelinliğin, sağ omzundan bele doğru turuncu, beyaz, yeşil renkte balmumu çiçekler ile süsleme yapılmıştı.

Şekil 5.18 1933 yılına ait gelinlik

Kaynak: Sürür, Çorum, Uluumay ve Akman, 2011: 126, 127

Şekil 5.19’de 1935 yılında evlenmiş gelin ve damat görülmektedir. Açık renkte, üst bedene oturan gelinlik bebe yakalıydı ve yakanın kenarlarına firfir geçirilmişti. Etek boyu bilek hizasındaydı ve ucuna da firfir geçirilmişti. Kol boyu bileğe kadar uzundu. Baş süslemesi olarak, açık renkte ince kumaştan duvak ve başın iki yanında, yere kadar uzun gelin teli kullanılmıştı. Koyu renkte ayakkabı ve kısa eldiven kullanılmıştı. (Çağdaş & Bor, 2012)

Şekil 5.19. 1935 yılında evlenen gelin ve damat fotoğrafı

Kaynak:Çağdaş & Bor, 2012:415.

Şekil 5.20.'de Esin Sarıoğlu'nun fotoğraf albümünden annesinin ve babasının evlilik fotoğrafı görülmektedir. 1939'a ait olan gelin ve damat fotoğrafında batı modası giyim görülmektedir. Gelinliği beyaz renkteydi ve kalın ipekli kumaştan yapılmıştı, gelinin kız kardeşi tarafından dikilmişti. V yakalı, tek parçadan oluşan gelinlik yere kadar uzundu, arkada kuyruğu vardı. Sade olan gelinliğin yakasında broş bulunmaktaydı. Duvağı tül den ve uzunca kuyruk oluşturmaktaydı. Baş süslemesinde satenden yapılmış çiçekler ve iki tarafında gelin teli kullanılmıştı. Gelin çiçeği olarak satenden yapılmış büyükçe bir çiçek, dallar ve yapraklardan oluşan bir buket görülmekteydi.

Şekil 5.20. 1939 yılına ait gelin ve damat fotoğrafı

Kaynak: Esin Sarıoğlu fotoğraf albümü, 2014.

5.4.1940'lı Yıllar

Önceki dönemin sonunda başlayan İkinci Dünya Savaşı 1945'e kadar devam etmişti. Etek ve ceket modası başlamıştı, etek boyları kısalmıştı. Türkiye'de batı modası takip edildiğinden bu etkiler görülmüştü. Savaş sonrasında ince bel modası başlamıştı. Bu da bele oturan modelleri getirmişti.(Ertürk, 2013: 19)

5.4.1. Gelinliğin Değişimini Etkileyen Nedenler

5.4.1.1.Batılılaşma

Batılılaşma devam etmekteydi, fakat önceki dönemler gibi fazla etkili değildi. İnkılaplar yoktu. Batılı unsurlar, ülkeye önceki dönemler yayılmıştı ve artık bunun için işlemlere gerek kalmamıştı. Halk artık isteyerek batı modasını takip etmekteydi.

5.4.1.2.Kitle İletişim Araçları

Sinema, tiyatro, dergi, gazete modayı etkileyen unsur olmaya devam etmişti. Yerli ve yabancı artistlerin giyimi kadınlar tarafından takip edilmişti. Kadınlara yönelik dergiler ve gazetelerin bölümleri moda hakkında yeni bilgileri paylaşıyordu.

1945 Mildred Pierce ve 1946'da The Big Sleep filmleri modayı etkileyen filmler arasında bulunmaktaydı.(<http://www.haberturk.com/kultur-sanat/haber/510045-bu-filmler-moda-degistirdi>, 2014)

5.4.2. Dönem Gelinlik ve Aksesuarları

Geleneksel gelinlikler şalvar ve cepken/ceket takımları, kaftan, bindallılar, yöresel gelinlik modelleri, gelinlik olarak giyilmeye devam etti. Daha ziyade kırsal

bölgelerde devam eden bu geleneksel gelinliklerin tercih edilmesi, dönem sonuna doğru azalmaya devam etti.

Beyaz, pembe, açık mavi, fildişi renkleri kullanılmıştı. Suni ipek, ipek, pamuktan üretilen dantel, tafta, krep, saten ve şifon en çok tercih edilen kumaşlardandı. Gelinlikler, drapeler ile vücuda oturtulmuştu veya kalçaya kadar vücuda oturmuş modeller kullanılıyordu. Göğüs bölümü işlemeli veya bütün elbise işlemeliyken göğüs, roba ve kolları şifondan olan modeller vardı. V yaka, kare ve küçük hakim yakalar yapılmıştı. Etekler yere kadar açılarak inerdi ve etekte pililerin kullanıldığı modeller de olmuştu. Diğer bir etek modeli ise kat kat, büzgü veya piliile kalçaya oturtulan uzun gelinliklerdi. Drapeler ile vücuda oturtulan ve şapka ile tamamlanan diz hizasında gelinlikler de giyilmişti. (Sürür, Çorum, Uluumay, & Akman, 2011: 36,37)

Duvaklar ince ipekli kumaşlardan yere kadar, belde veya omuz hizasındaydı. Baş süslemesi olarak saten başlıklar, mum veya ipekli kumaştan çiçekler, çiçekler ile süslenmiş takke/kep başlıklar, küçük ve asimetrik kenarlı şapkalar kullanılmıştı. Saçları, saç filesiyle toplamak ve inci takılar kullanmak da dönemin tercihleri arasındaydı. Ayakkabılar beyaz veya pembeydi ve burunları köşeli, deriden ve bazılarında bilekten bağı bulunmaktaydı. (Sürür, Çorum, Uluumay, & Akman, 2011: 36,37)

Şekil 5.21.'de 1941 yılına ait gelinlik görülmektedir. Bej rengikendinden desenli ipek, krep kumaştan yapılmıştı. Ön bedende V şeklinde robalı ve roba altında göğüs bölümü büzgülü, V yakalı, pens ile bedene oturan modeldeydi. Arka yakadan kalçaya kadar düğmeli, ön ve arkada etek birleşim yeri V şeklinde dikişliydi. Uzun kolluydu, kol ucu sivri ve üç düğme ile iliklenmekteydi. Etek boyu uzundu ve arkada uzunca kuyruğu bulunmaktaydı. Ayakkabı ise krem renginde nubuktu ve topukluydu.(Sürür, Çorum, Uluumay, & Akman, 2011: 130)

Şekil 5.21. 1941 yılına ait gelinlik

Kaynak: Sürür, Çorum, Uluumay ve Akman, 2011: 130-131.

Şekil 5.22.'te 1944 yılına ait gelin ve damat fotoğrafı görülmektedir. Gelinlik beyaza yakın renkteydi. Üst beden vücuda oturmuş, eteği yere doğru açılarak inmekteydi. Uzun kolluydu. Elbisenin göğüs hizasında mücevher görülmekteydi. Duvağı tülден ve yerde uzun kuyruk oluşturmaktaydı. Gelin buketi küçükçeydi ve ucuna gelin teli takılmıştı.

Şekil 5.22. 1944 yılına ait gelin ve damat fotoğrafı

Kaynak:Öngen A. G., 2014: 6.

Şekil 5.23.'te görülen gelinlik 1945 yılına aittir, krem rengi ipekli kumaştan yapılmıştır.(Sürür, Çorum, Uluumay, & Akman, 2011: 134) Ön bedende bulunan robaya bağlı olan bölümde büzgüler vardı. Göğüs ve bele; arka tarafta, bel kısmında devam etmiş ve dantel angles yapılmıştı. Bele oturan, sıfır yaka olan gelinlik arkada kalçaya kadar düğmeli açıklığı vardı. Aşağıya doğru açılan etek yere kadar uzunlukta olup arkada kuyruğu bulunmaktaydı. Kol uzunluğu bileğe kadardı. Açık renkte duvak ve yere kadar uzun gelin teli ile baş süslemesi kullanılmıştı.

Şekil 5.23. 1945 yılına ait gelinlik ve sahibinin düğün fotoğrafı

Kaynak: Sürür, Çorum, Uluumay ve Akman, 2011: 134, 135.

Şekil 5.24.'te 1946 yılına ait gelin ve damadın fotoğrafı görülmektedir. Açık renkte gelinlik giyildiği görülmektedir. Gelinlik üst bedene ve bele oturmuştu. Etek dar modelde ve boyu ayak bileğindediydi. V yakalı, İspanyol kollu ve bilekte kol ucu daraltılmıştı. Sade olan gelinlikte süslemeler görülmemektedir. Açık renkte kuyruk oluşturacak biçimde duvak kullanılmıştı. Başın iki yanından, ayak bileğine kadar gelin teli takılmıştı. Gelin, elinde canlı çiçeklerden oluşan bir demet taşımaktaydı.

Şekil 5.24. 1946 yılına ait gelin ve damat fotoğrafı

Kaynak:Pınarcı, 2014: 416.

Şekil 5.25.'da 1947 yılına ait gelinlik görülmektedir. Gelinlik 110 santimetre uzunluğundaydı. Krem renginde ipekli kumaştan yapılmıştı. Üzerine makine nakışı ile serpme çiçek motifi işlenmişti. Geniş yakalı ve yakasına volan ile hareketlilik kazandırılmıştı. Sol omzuna yakın yerde kumaştan yapılmış çiçek ile süsleme yapılmıştı. Uzun kollu, kol ucu manşetli ve yırtmaç vardı. Beli büzgülüydü. Kumaştan yapılmış ucunda tokası olan kemer vardı. Eteği, diz altına kadar aşağıya doğru açılmaktaydı ve iki yanında korsaj vardı. Bu korsajların altına pililer yapılmıştı. (Sürür, Çorum, Uluumay, & Akman, 2011: 136)

Şekil 5.25. 1947 yılına ait gelinlik

Kaynak: Sürür, Çorum, Uluumay ve Akman, 2011: 136,137.

Şekil 5.26.'de 1948 yılına ait gelinlik, duvak ve ayakkabısı görülmektedir. Gelinlik krem rengi, ipek kumaştan yapılmıştı. Göğüs altında korsaj bulunmaktaydı. Üst bedeni vücuda oturtmak için arka ve önde pensler kullanılmıştı. Beşgen yakalı ve uzun kolluydu. Etek iki kattan oluşmuştu. Üstteki etek katı ortaya varmadan bitmekte ve uzunluğu yanlardan ortaya doğru kısaltılmaktaydı. Süsleme olarak pullarla başak şeklinde parçalar kullanılmıştı. Bunlar yakada, belde ikinci etek katının başladığı yerde, arka bel ile kalça arasında ve etek ucunda serpmeye olarak kullanılmıştı. Duvak ise krem renginde, iki katlıydı. Bir katı parmak ucuna kadar, diğeri yere kadardı ve bol büzgülere sahipti. Ayakkabısı ise krem rengi, sivri burunlu ve kenarları açıktı, deri ve dantel görünümünde yapılmıştı.(Sürür, Çorum, Uluumay, & Akman, 2011: 138)

Şekil 5.26. 1948 yılına ait gelinlik, duvak ve ayakkabısı

Kaynak: Sürür, Çorum, Uluumay ve Akman, 2011: 138, 139.

5.5.1950’li Yıllar

1950’li yıllara gelene kadar Türkiye’de modanın takibi,savaşlardan oluşan ekonomik güçlükler nedeniyle zor olmaktadır. Çok partili dönemin başlamasıyla, giyimde devletin yönlendirmesi zayıflamış ve kitle iletişim organlarının etkisi artmıştı. Bu dönemde Amerikan hayatı basın yolu ile tanıtılmıştı. (Üstün, 2011)1950’li yıllarda, savaş yıllarından sonra kumaş miktarlarındaki kısıtlamaların bitmesiyle, kumaşlar giysilerde daha fazla kullanılmaya başlanmıştı ve kabarık etek Avrupa’da moda olmuştu. Giyimde süslemeler artmıştı. 1956 Monako Prensesi ve aynı zamanda aktris olan Grace Kelly'nin gelinliği dönem gelinliklerini etkilemişti.

Dönem içindebatı modasında New Look akımı vardı. Savaştan çıkan Avrupa kısıtlı kumaş kullanımını bırakıp, lüks ve abartılı giysiler giymeye başladı. Etekleri kabartmak için kat kat jüpon giyildi. Kloş etek modası vardı. (Ertürk, 2013: 20)

5.5.1. Gelinliğin Değişimini Etkileyen Nedenler

5.5.1.1.Batılılaşma

Batılılaşma, artık halk tarafından benimsenmiş ve normal olarak, her alanda uygulanmaktaydı. Hazır giyim batı modasını takip etmekteydi, kitle iletişim araçları ile insanlar bu modayı benimsemişlerdi. Bu dönem ve sonrasında batı modası halk tarafından ister istemez takip edildiği için gelinliği etkileyen nedenler arasında bahsedilmeyecektir.

5.5.1.2.Kitleİletişim Araçları

1950’li yıllarda kadın dergilerinin içeriği tüm aileye yönelik olarak hazırlanmaya başlamıştı.(Pınarcı, 2014) Yinede giyim modası dergilerden ve gazetelerden takip edilebiliyordu.

Şekil 5.27. Hanım Eli dergisi, 1952

Kaynak:Üstün, 2011: 47

Görsel iletişim araçları, öncelikle tiyatrolar ile başladı ve sonrasında sinema ve televizyon olarak devam etti. 1953 yılında ilk yerel televizyon yayını başladı. Kısıtlı sayıda seyirciye ulaşmasına rağmen zaman ilerledikçe hızla daha çok seyirciye ulaştı. Televizyon ve sinema görsel ve işitsel olarak hizmet verdiği için diğer kitle iletişim araçlarına göre oluşturduğu etki daha fazlaydı. Ama televizyonun etkisiilerleyen dönemlerde daha fazla olacaktı. Çünkü neredeyse her evde bulunmuş ve gencinden yaşlısına her türlü hedef kitleye hitap etmişti. Türkiye’de ilk zamanlar, tek bir televizyon kanalı varken 1980’li yıllarda kanalların artmasıyla, etki süreci de

hızlanmıştı. Televizyonda gösterilen Amerika ve Avrupa yapımı filmler ve diziler, hem onların yaşam tarzlarını hem de giyim modasını ulaştığı yerlere taşıdı. Sinema bu dönemde de moda üzerinde etkisini sürdürdü. 1953 yılında Halıcı Kız adlı ilk renkli Türk filmi çekildi. Yine aynı yılda ilk yerel televizyon, yayına başladı. Bu yayınlar haftada bir kaç gün ve belirli saatlerdeydi.

5.5.1.3.Güzellik Yarışmaları

Günseli Başar 1952 yılında Türkiye güzeli seçildi ve aynı yıl Napoli, İtalya'da yapılan yarışmada da Avrupa güzeli seçilmiştir. Günseli, Avrupa güzeli seçilen ilk Türk kızıydı. Giydiği elbise straplez, bedende drapelere bulduğu ve bedeni saran bir modeldi. Elbiseyi uzun eldiven ile tamamlamıştı. Dönemin modası olan firfir, büzgü, pili ve büyük fiyonklar Günseli'nin giydiği elbisede de bulunmaktaydı. Bu giysi ile dönemin modası yansıtmıştı. Günlük giyimde ise yine dönemin modası olan bol kollar ve klasik etek biçimini kullanmıştı. Aynı zamanda abiye giyimde de öncülerinden olmuştu. (Koça & Koç, 2014)

1950'lerin başlarında, özellikle dünya güzellik yarışmasına katılanların giysileri geleneksel giysilerden esinlenerek modern bir şekilde hazırlanmaya başlandı. Bu sayede güzellik yarışmasında, aynı zamanda ülkeler de tanıtılabilecekti. Zengin kültüre sahip olan ülkemiz için bu durum ile Türk modasının oluşturulması başlandı. 1952'de Türkiye güzeli olan Gelengül Tayfuroğlu'nun giysisi geleneksel formlar taşıyordu. Eteği uzun şalvar formunda, cepkeni anımsatan ceketinde Türk motifleri işlenmişti. Türk modasının oluşturulmaya çalışılması sonraki yarışmalarda da sürdü. 1953'te Türkiye güzeli Ayten Akyol olmuştur. Giydiği giyside bol ve dökümlü şalvar, üzerinde ise işlemeli bir tunik vardı. Tunik belde kemer ile toplanmıştı ve o dönemin modası olan prenses line denilen bel hattı göğüs altından başlayan stil kullanılmıştı. Başında ise fes bulunmaktaydı. Aynı zamanda giysi, dönemin abiye giyiminde görülen balon etek formunu da anımsatmaktaydı. (Koça & Koç, 2014)

Güzellik yarışmaları ileriki dönemlerde modayı etkileyen bir unsur olmamıştı. Çünkü batı modası artık halk tarafından kabul edilmiş ve bu modayı nasıl takip

ederim sorusuna daha kolay cevap bulabileceklerdi. Katılan yarışmacılar ise moda-ya uygun giysileri ile dergi, gazete ve sonrasında televizyonda görünmeye devam etmişlerdi.

Şekil 5.28. 1952 Avrupa güzeli Günseli Başar

Kaynak: <http://www.karalahana.com/karadeniz-forum/index.php?topic=16853.0> (19 Kasım 2014).

5.5.1.3.Grace Kelly

1929 doğumlu, Hollywood aktrislerinden olan Grace Kelly, filmlerinde ve özel hayatında kadınların, giyimini takip ettikleri birisidir. 1956'da Monaco Prensi Rainer ile evlenmişti. Düğünü dünya televizyonlarında gösterilmiş, dergi ve gazetelerde bahsedilmişti. Oscar ödüllü tasarımcı, Helen Rose tarafından tasarlanan gelinliği, o yıldan sonraki gelinlik modasını etkilemişti. (<http://www.biyografi.info/kisi/grace-kelly>, 19 Kasım 2014)

Şekil 5.29.'de görülen gelinliği, yüksek yakalı, uzun kollu ve üst bedene oturmaktaydı. Üst beden, straplez bir iç parça ve uzun kollu, yüksek yakalı bir üst dantelden oluşmaktaydı. Göğüs altından bele kadar kuşak vardı. Yakadan kuşağa kadar düğme sıralanmıştı. Eteği kabarık yere kadar ve arkada kuyruğu bulunmaktaydı. Zambaklardan oluşan küçük bir buket taşımıştı. Duvağı tül ve kenarında işlemler olup yerde kuyruk oluşturmaktaydı.

Şekil 5.29. Grace Kelly ve 1956'da Monaco Prensi Rainer'ın düğün töreni günü, 1946

Kaynak:<http://blog.hellomagazine.com/myweddingscrapbook/2012/11/royal-weddings-princess-grace-of-monaco.html> (12 Aralık 2014).

5.5.2. Dönem Gelinlik ve Aksesuarları

Bu dönemde geleneksel gelinlikler az sayıda da olsa kullanıldı ve bu dönemle birlikte artık geleneksel gelinliklerin giyimi dikkate alınmayacak sayılarda kaldı. Bindallı, yöresel giysiler, ceket/cepken ve şalvar takımları giyildi. Kitle iletişim

araçlarının gitgide her yere ulaşması, eğitimin kızlarda da yaygınlaşması ile yeniliklerden haberdar olmayan kadınların sayısı çok azalmıştı. Bundan dolayı bu dönemden sonraki diğer dönemlerde önemsenmeyecek sayıda, nadiren görüleceği için giyilen geleneksel gelinliklerden bahsedilmemiştir.

Bu dönemde batılı tarzdaki gelinliklerde beyaz ve krem rengi en çok tercih edilenler arasındaydı, bunun yanında pembe danteller de kullanılmıştı. İpekli kumaşlar bu dönemde de rağbet görmüştü. Brokar, tafta, şifon, gofre kabartmalı kumaşlar ve danteller ile gelinlikler dikilmişti. Bu dönemde gelinliğin üzerine ceket veya bolero tarzı ceketler giyilmişti. Bedene oturan ceket ve altına açılarak inen etekler giyildi. Bir diğer model ise askısız, yere kadar etek boyunda, prenses model gelinlik ile bolero tarzında ceketler giyildi. Her gelinlik, ceketle birlikte kullanılmamıştı. Farklı yaka modelleri kullanılsa da V yaka ve şal yaka daha fazla tercih edilmiş, bunların haricinde asimetrik, üst üste binen yakalar da uygulanmıştı. Üst bedeninin etek birleşim yerlerinde V kesim görülmekteydi. Üst beden vücuda oturan modellerdi. Kollar genel olarak dar koldu, uzun, kısa veya dirsek boyunda ve bilekten dirseğe kadar küçük düğmeli modeller vardı. Etek boyları yere kadardı. Etekler belden aşağıya doğru açılarak inmekte, bunun için büzgüler genellikle kullanılmıştı. Bu dönemde prenses model gelinlikler giyildi. Kabarık etekli gelinliklerde jüpon denilen kabarık bir iç etek giyilirdi. (Sürür, Çorum, Uluumay ve Akman, 2011: 38,39)

Duvaklarda krem ve beyaz renklerde ipekli tül, şifon ve organze kullanıldı. Duvaklar kısa veya uzun boydaydı. Baş süslemelerinde işlemeli şapkalar, mum çiçekler, kadife fiyonklar, boncuk veya inci taşlar tercih edilmişti. Ayakkabılar beyaz veya pembe renkte satenden sivri uçlu ve yüksek ince topukluydu. Kısa kollu gelinliklerle birlikte uzun ipek eldivenler de giyilmişti. (Sürür, Çorum, Uluumay ve Akman, 2011: 38,39)

Şekil 5.30.'da 1950 yılına ait gelinlik görülmektedir. Gelinlik krem renginde, saten kumaşın mat tarafı yüzü olacak şekilde dikilmiş, tek parçaydı. Uzun kollu ve kol ucu sivrice, yırtmaçlı ve üç düğme ile kapatılmaktaydı. Yuvarlak yakalı, göğüsün üstünde ve kollardan da geçen iki kat fırfır vardı. Fırfırşifondan yapılmış, üzerine pul ve boncuktan süslemeler yapılmıştı. Üst beden vücuda oturmakta ve arkada yakadan eteğe kadar düğme ile kapatılan açıklığı vardı. Bel ile eteğin birleşim yeri ön ortada sivrilik oluşturmuştu. Eteği kloş kesim ve üzerinde şifon katı bulunmaktaydı. Şifon katı uzunlu kısıklı biçimlendirilmişti. Bu şifon katında pul ve boncuk ile süsleme yapılmıştı. Üst bedendeki ve etekteki şifonun uçları biye ile temizlenmişti. (Sürür, Çorum, Uluumay ve Akman, 2011: 144)

Şekil 5.30. 1950 yılına ait gelinlik

Kaynak: Sürür, Çorum, Uluumay ve Akman, 2011: 144,145.

Şekil 5.31'da 1952 yılına ait gelinlik ve sahibinin eşiyle birlikte çekilmiş düğün fotoğrafı vardır. Krem rengi saten düşesten dikilmişti. Robası danteldi ve yakası biye ile temizlenmişti. Robanın altında iki kat bant ile süsleme yapılmıştı. Omuzlarda vatka bulunmakta, kollar bileğe kadar uzun ve kol ucu sivriydi.(Sürür, Çorum, Uluumay ve Akman, 2011: 146) Üst beden vücuda arka ve öndeki pensler ile oturmaktaydı. Arka yakadan bele kadar açıklık, küçük düğmeler ile kapatılmıştı. Bel, V şeklinde kesilmiş ve biri ana kumaştan diğeri dantelden iki kat, arkada da devam eden volanlı parça eklenmişti. Etek aşağıya doğru genişleyerek yere kadar uzamakta vearka etekte kuyruk bulunmaktaydı. Krem rengi ipekli kumaştan, kenarı iğne oyalı mendil de aksesuar olarak bulunmaktaydı. Açık renkte parmak hizasında duvak ve yere kadar uzun gelin teli, baş süslemesinde görülmekteydi.

Şekil 5.31. 1952 yılına ait gelinlik ve sahibinin eşiyle birlikte düğün fotoğrafı

Kaynak: Sürür, Çorum, Uluumay ve Akman, 2011: 146, 147.

Şekil 5.32.'de 1953 yılında giyilmiş gelinlik görülmektedir. Dönemin batı modasını taşıyan gelinlik, krem rengiydi ve ipek şifon ve ipek satenden dikilmişti. Üst beden vücuda oturmaktaydı. İpek satenden olan iç astar straplezdi, üzerindeki ipek şifon ise hakim yakalı ve kolsuzdu. Yaka bir düğme ile birleştirilmiş ve ön açıklıktaki diğer düğmeler iç astarla birlikte başlayıp bele kadar inmiş, düğme ile kapatılmaktaydı. Düğmeler belin altında da devam etmiş ve toplamda 24 adet düğme vardı. Yakadan göğse doğru siyah, uzun boncuklar ile süsleme yapılmıştı. Gelinlik bele oturmakta ve belde kemeri vardı. Etek satenden, yere kadardı ve yanlardan başlayıp arkada da devam eden dilimli katları gelinliğe zenginlik katmıştı. Bu katlarda, üst bedendeki boncukların aynısıyla süslemeler yapılmıştı. Etek yarım daire kloş kesimliydi. Eteğin altında tül ile kabarıklık yapılmıştı. (Sürür, Çorum, Uluumay ve Akman, 2011: 154)

Şekil 5.32. 1953 yılına ait gelinlik

Kaynak: Sürür, Çorum, Uluumay ve Akman, 2011: 154,155.

Şekil 5.33'de 1954 yılına ait gelin ve damadın bulunduğu fotoğraf görülmektedir. Beyaz renk, gelinlik ve aksesuarlarında kullanılmıştı. Üst bedene ve bele, gelinlik oturmuştu. Eteği geniş ve kabarık, ucuna üç sıra fıfır yerleştirilmişti. Etek boyu ayak bileğindedi. Kolları dar ve dirsek hizasındaydı. İnce kumaştan duvağı, bel hizasındaydı. Başında yapma çiçekler ile süsleme bulunmaktaydı. Bilekte biten beyaz eldiven giymişti. Yapma çiçek, gelin teli ve tül ile süslenmiş gelin çiçeği taşıyordu.

Şekil 5.33. 1954 yılına ait düğün fotoğrafı

Kaynak: Çağdaş & Bor, 2012: 417.

Şekil 5.34.'te 1957 yılına ait gelinlik ve gelinliğin sahibinin eşiyle birlikte fotoğrafı görülmektedir. Gelinlik kırık beyaz renkte tül, desenli dantel ve tafta ile dikilmiştir. Gelinliğin iç astarı taftadan yapılmıştır. Üst beden straplez ve üzeri dantel ile kayık yakalı ve kısa kollu beden ile kaplanmıştır. Üst beden vücuda oturmakta ve bunun için arka ve önde pens kullanılmıştır. Etek kabarık ve iki katlıdır. Üstteki kat danteldendi, arkadan aynı hizadayken, önde yanlardan ortaya varmadan kısalarak devam etmiştir. Alttaki kat yere kadar tül dendi ve üzerine dantelin işlemelerinden applike yapmışlardır. Baş süslemesinde taç ve kenarında oymalı dantel bulunan bel hizasında tül duvak kullanmıştır. Gelinlik ile aynı kumaştan dirseğe kadar eldiven aksesuarlarının arasındaydı. Gelin buketinin ucuna uzunca gelin teli yerleştirilmiştir.(Sürür, Çorum, Uluumay ve Akman, 2011: 162)

Şekil 5.34. 1957 yılına ait gelinlik ve sahibinin eşiyle birlikte düğün fotoğrafı

Kaynak: Sürür, Çorum, Uluumay ve Akman, 2011: 162, 163.

Şekil 5.35.'te 1958 yılında giyilmiş gelinlik görülmektedir. Beyaz renkte ve jakarlı dokuma kumaştan yapılmıştı. Kruvaze yakalı ve omuzdan pililer inmekteydi. Uzun kollu ve kolucu el üzerine doğru sivriydi. Göğüs ve bel arasında korsaj vardı, ortasında aynı kumaş ile kaplama süs düğmesi yerleştirilmişti. Korsaj, sağ ve solda göğüs ve bele doğru sivriydi. Eteği kloş kesimliydi. Gelinlikte süsleme malzemeleri ve nakış yoktu, sadeydi.(Sürür, Çorum, Uluumay ve Akman, 2011: 172)

Şekil 5.35. 1958 yılında giyilmiş gelinlik

Kaynak: Sürür, Çorum, Uluumay ve Akman, 2011: 172,173.

Şekil 5.36.'te 1959 yılına ait gelinlik görülmektedir. Beyaz renkte olan gelinlik jakarlı kumaştan dikilmiştir. V yakalı ve yaka kenarına satenden birit yerleştirilmiştir. (Sürür, Çorum, Uluumay ve Akman, 2011: 174) Ön bedende göğüs altından bele kadar korsajı vardır ve korsajla göğsün birleşim yerine aynı kumaştan bant takılmıştır ve ortada fiyaonk ile bağlanmaktadır. Uzun kolluydu. Eteği büzgülü ve kloş kesimliydi, arka etekte kuyruk bulunmaktaydı.

Şekil 5.36. 1959 yılına ait gelinlik

Kaynak: Sürür, Çorum, Uluumay ve Akman, 2011: 174, 175.

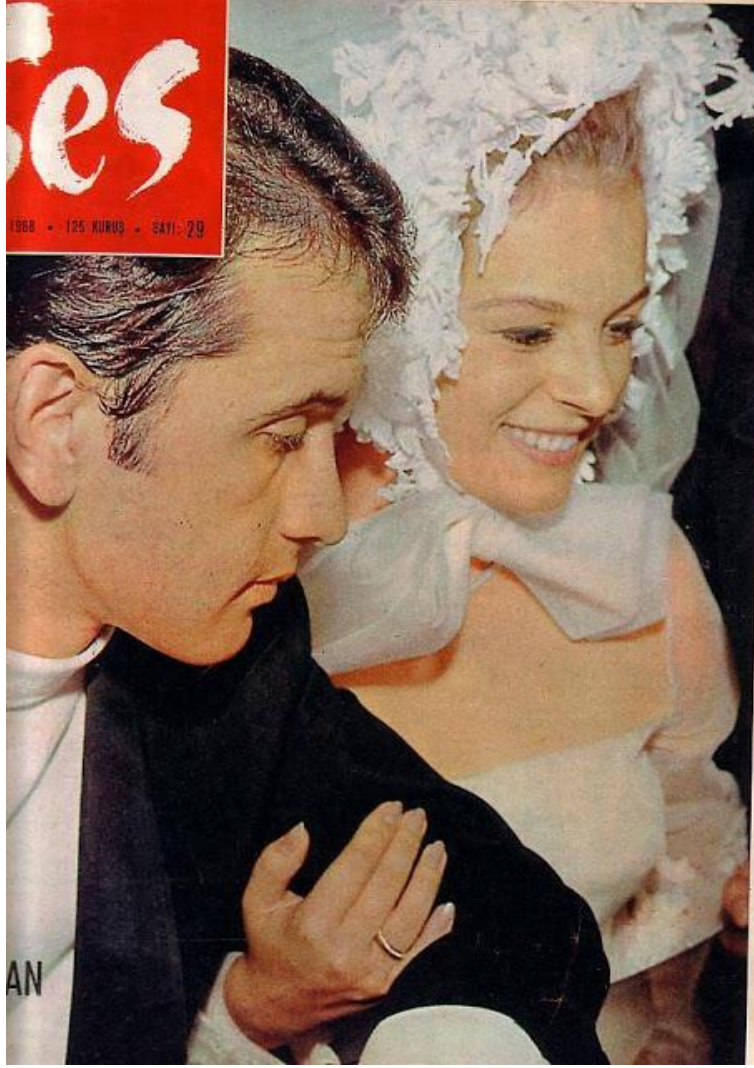
5.6.1960'lı Yıllar

1946'te Ankara Antlaşması ile Türkiye, Avrupa Ekonomik Topluluğuna üye oldu. Bu dönemde basın-yayımda büyüme oldu, kadın istihdamı arttırıldı. Türkiye'de yaşanan bu ilerlemeler, kadınların ekonomik özgürlükleri giyim modasını da desteklemiş ve takip edilmesine olanak sağlamıştı.(Üstün, 2011)1960'lı yıllarda giyim modası gençlere yönelik olmuştu. Özgürlük anlayışı modağa yansımıştı. Hippi akımı ortaya çıkmıştı. Bu akım, düzene karşı ve genel moda giyimini reddeder. Özgürlük anlayışı gençler tarafından benimsenmişti. Elvis Presley ile parlak ve renkli giysiler modağı etkilemişti. Etek boyları kısalmıştı ve dönemin ortalarında geri uzamıştı. Geometrik biçimlerle, optik yanılsama oluşturanPop Art modası,bu dönemde etkisini göstermişti.(Ertürk, 2013: 21,22)

5.6.1. Gelinliğin Değişimini Etkileyen Nedenler

5.6.1.1.Kitle İletişim Araçları

Yazılı ve görsel kitle iletişim araçları modağa yön vermeye devam etmişti. Kadınlara yönelik dergilerinde moda, el işi, yemek, gibi farklı konular ayrı dergilerde çıkmaya başlamıştı. Çıkan dergilerden bazıları; Sizin İçin, Hafta Sonu, Elele, Kadınca Örgü, Genç Kadın, Kadın Dünyası'dır. Dönemin ünlülerinin filmlerde veya özel hayatlarında giydikleri gelinlikler dergilerin kapaklarında, iç sayfalarında yer almıştı.Şekil 5.37.'da Ses dergisinin kapağında Hülya Koçyiğit'in 1968 yılındaki evlilik fotoğrafı bulunmaktadır. Şekil 5.38.'de evlilik töreni için hazırlığını gösteren bir fotoğraf görülmektedir. Evlenecek kızlar güncel gelinlik modellerini takip etmede dergilere sıklıkla başvurmuşlardı.

Şekil 5.37. Ses dergisi sayı 28'in kapağında Hülya Koçyiğit ve Selim Soydan'ın evliliği

Kaynak: http://beijaavintage.blogspot.com.tr/2011_02_01_archive.html (21 Kasım 2014).

Şekil 5.38. Hülya Koçyiğit evlilik töreni için hazırlanırken, 1968

Kaynak: <http://www.turknostalji.com/haber/boyle-nikah-gorulmedi-738.html> (21 Kasım 2014).

Sinema ve televizyon daha fazla kişiye ulaşmıştı. 1968’de Trt yayını başladı. 1960’lı yıllarda gösterilen West Side Story, Belle de Jour, Bonnie and Clyde, The World of Suzie Wong gibi filmler dönem modasını etkilemişti.(<http://www.haberturk.com/kultur-sanat/haber/510045-bu-filmler-moda-degistirdi>, 2014)Şekil 5.39.’de1967’de Türkiye’de gösterime giren 1965 yapımı, beşi Oscar on sekiz ödül kazanmış, The Sound Of Music filminden bir kare

görülmektedir. Şekil 5.40.'ta 1966 yılı Katiller de Ağlar Filmi'nden Ayhan Işık ve Selda Alkor'un canlandığı sahneden bir kare bulunmaktadır. Şekil 5.41.'de 1967 yılı yapımı Gül Ağacı adlı filmde evlenme sahnesi görülmektedir. Bu örneklerde olduğu gibi filmler ile gelinlik modasını takip etmek kolay olmaktadır. Kullanılan aksesuarlar, saç modeli, kumaş, gelinlik modeli kolayca izlenebilmektedir.

Şekil 5.39. 1967'de Türkiye'de gösterime giren 1965 yapımı The Sound Of Music filminden bir kare

Kaynak: <http://www.ivillage.com/best-movie-wedding-dresses/1-a-534088>(21 Kasım 2014).

Şekil 5.40. 1966 yılı Katiller de Ağlar Filminden Ayhan Işık ve Selda Alkor

Kaynak: http://beijaavintage.blogspot.com.tr/2011_02_01_archive.html (21 Kasım 2014).

Şekil 5.41. 1967 yılı yapımı Gül Ağacı adlı filminden evlenme sahnesi

Kaynak: <http://ayseninkitapkulubu.blogspot.com.tr/2012/09/yesilcamdan-kareler-iii.html> (22 Kasım 2014).

5.6.2. Dönem Gelinlik ve Aksesuarları

60'lı yıllarda beyaz ve krem rengi gelinliklerde kullanılmıştı. İpekli kumaşlar en çok tercih edilenlerdi, bunun haricinde naylon ve yünlü kumaşlarda kullanılmıştı. Saten, brokar, organze, krep, dantel veya saten şeritlerin olduğu kumaşlar kullanılmıştı. Bu dönemde kabarık etekler çok görülmemekteydi. Belden veya göğüs altından aşağıya doğru genişleyen etek modelleri kullanılmıştı. Etek boyları bileğe kadar veya mini boyda, bazen arkada kuyruklu olmuştu. Üst beden vücuda oturmuştu. Kayık ve geniş yakalar kullanılmıştı. Dirsekte biten kollar bu dönemde daha fazla kullanılmasına rağmen, uzundan kısaya farklı boylarda kollar kullanılmıştı. Askısız, vücuda oturan üst bedeni olan gelinlikler, organze veya dantel vücuda oturmayan bir üst ile giyilmışti. Mini etekli gelinlik modelinde çan kollar ve kapüşonlu başlığı olan modeller de giyilmışti. (Sürür, Çorum, Uluumay ve Akman, 2011: 40,41)

Duvaklar da krem veya beyaz renkte, ipekli tüllerden yere kadar uzun veya kısa kullanılmıştı. İşlemeli kutu şeklinde şapkalar, ipekli kumaşlardan yapılan güller ve yapma çiçekler baş süslemesinde duvaklara eşlik etmişti. Eldivenler, sivri, yuvarlak veya badem burunlu kimisi tokalı, saten ayakkabılar giyilmışti. Diz boyundaki uzun plastik çizmeler mini etek gelinlik modelleri ile giyilmışti. (Sürür, Çorum, Uluumay ve Akman, 2011: 40,41)

Şekil 5.42.'de 1963 yılına ait gelin ve damat fotoğrafı görülmektedir. Gelinlik, beyaz renkte parlak kumaştan dikilmişti. Gelinlik bedene hafifçe oturmuş, etek açılarak inmekte ve ayak hizasındaydı. Sıfır yaka, kolu dar, dirsek ve bilek arasındaydı. Gelinlikte payetler ile bitkisel süslemeler yapılmıştı, bunun haricinde gelinlik sade bir görünümdeydi. Baş süslemesinde yapay çiçekler başın üstünde ve iki yanından sarkmış ve uzun duvak kullanılmıştı. Bilek hizasında eldiven ve küçük bir çiçek buketi tutmaktaydı. (Çağdaş & Bor, 2012)

Şekil 5.42. 1963 yılına ait gelin ve damat fotoğrafı

Kaynak: Çağdaş & Bor, 2012: 418.

Şekil 5.43. ve Şekil 5.44.'te Esin Sarıoğlu'nun fotoğraf albümünden kendi düğün fotoğrafı görülmektedir. Ekru renkteki gelinlik Fransız kupür dantel ve saten düşes ile yapılmıştı. Saten düşesten straplez yaka, üst bedeni oturan ve aşağıya doğru açılarak yere kadar inen eteği ile tek parçadan oluşan gelinlik dikilmişti. Eteği kuyrukluydu. Üstünde ise Fransız kesik dantelden yuvarlak yaka, dirsek hizasında kolu ve göğüs hizasında biten bir üstlüğü bulunmaktaydı. Dantel üstlükte, damla inci ve şeffaf boncuk ile süsleme yapılmıştı. Eldiveni bilek ile dirsek arasında saten düşestendi. Baş süslemesinde saten düşesten yapılan krizantem çiçekler kullanılmıştı ve tül den iki katlı yere kadar uzun olan duvağı vardı. Gelin elinde ise saten düşesten yapılan güllerden oluşan ve kurdele ile bağlanan ve gelin teli ile tamamlanan bir demetti.

Şekil 5.43. 1965 yılı düğün fotoğrafı

Kaynak: Esin Sarıoğlu fotoğraf albümü, 2014.

Şekil 5.44. 1965 yılı düğün fotoğrafı

Kaynak: Esin Sarıoğlu fotoğraf albümü, 2014.

Şekil 5.45.'te 1966 yılına ait gelinlik, gelin ayakkabısı ve gelinliği giyen gelinin ve damadın fotoğrafı görülmektedir. Gelinlik iki parçadan oluşmuştu. Krem rengi saten kumaştan gelinlik ve üzerine dantelden uzun üstlük dikilmişti. (Sürür, Çorum, Uluumay ve Akman, 2011: 178) Üstlük kısa kollu, sıfır yakalı ve yakadan birbirine çiçek ile tutturulmuştu. Önü tamamen açık olan üstlüğün arkada kuyruğu bulunmaktaydı. Gelinlik straplezdi ve üstbeden vücuda oturmuş, etek kısmı aşağıya doğru açılarak yere kadar inmekteydi ve arakada kuyruğu bulunmaktaydı. Baş süslemesinde çiçekler ve yerden biraz yüksekte biten duvak kullanılmıştı. Gelinin elinde tuttuğu beyaz çiçek buketinin ucunda gelin teli bulunmaktaydı. İnce kumaştan yapılan eldiven parmaksız ve dirseğe kadardı. Gelin ayakkabısı beyaz renkte, sivri topuklu ve sivri burunluydu.

.Şekil 5.45. 1966 yılına ait gelinlik, gelin ayakkabısı ve sahibinin eşiyile fotoğrafı

Kaynak: Sürür, Çorum, Uluumay ve Akman, 2011: 178, 179.

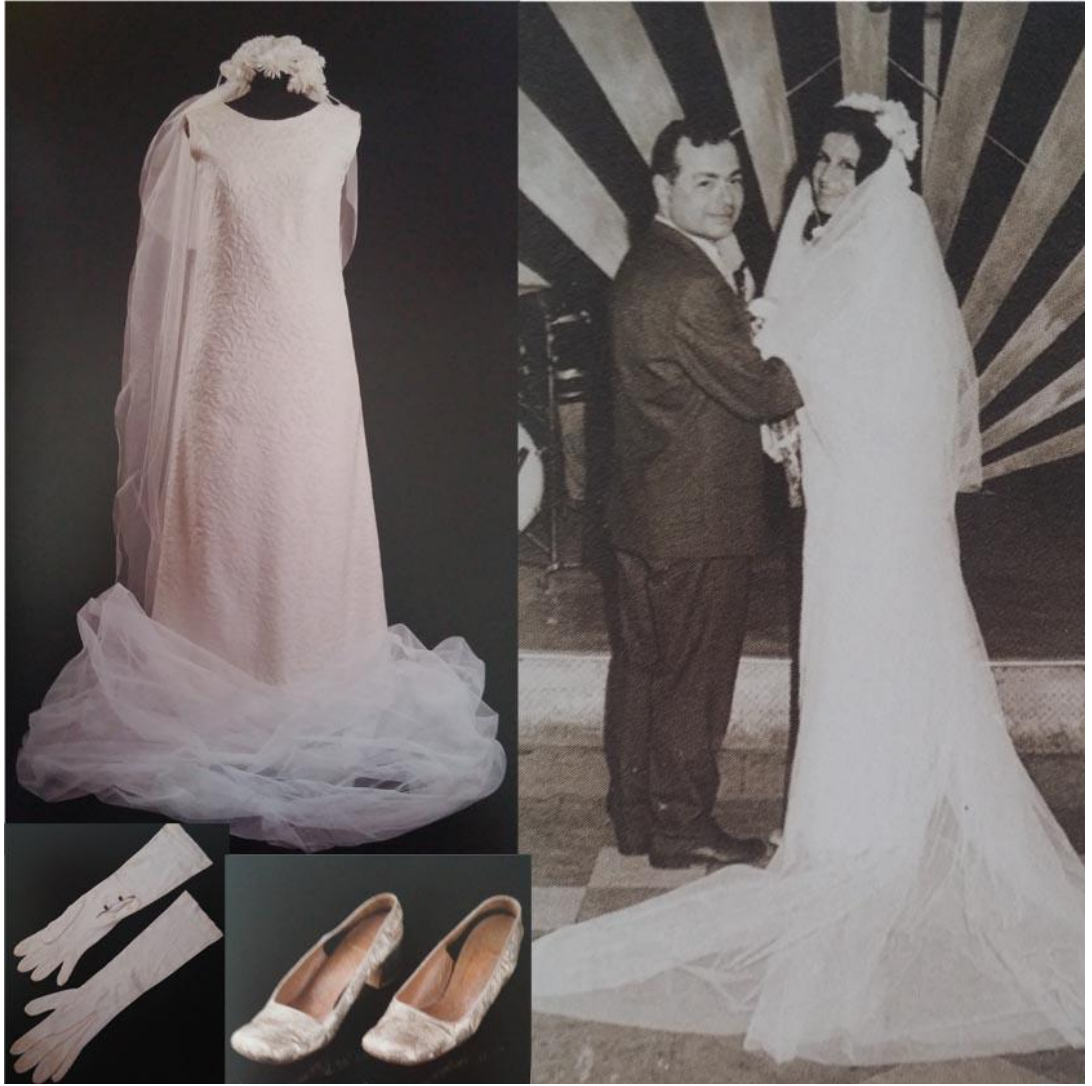
Şekil 5.46.'da 1968 yılında giyilmiş gelinlik ve sahibinin düğün fotoğrafı görülmektedir. Gelinlik kırık beyaz renkte satenden, üzerinde güpürden bolero dikilmiştir. Gelinlik sıfır yakalı, kolsuz, arkada kalçaya kadar fermuarı vardı. (Sürür, Çorum, Uluumay ve Akman, 2011: 182) Üst bedene oturan gelinlik, aşağıya doğru açılarak inmiş ve etek boyu bileğe kadardı. Gelinliğin ön iki yanında, bolero güpürünün motiflerinden sıra halinde applike edilmişti ve üzerine damla inci eklenmişti. Bolero, yuvarlak yakalı, kol uzunluğu dirsek hizasında, önü açık ve yakada çıtçıt ile kapanmaktaydı. Boleronun kol ve etek uçları damla şeklindeki inciler ile süslenmişti. Duvağı tülден yapılmış, iki katlı ve bileğe kadar uzunluktaydı ve duvağın kenarına güpür motifi applike edilmişti.

Şekil 5.46. 1968 yılına ait gelinlik ve sahibinin eşiyle birlikte düğün fotoğrafı

Kaynak: Sürür, Çorum, Uluumay ve Akman, 2011: 182, 183

Şekil 5.47.'de 1969 yılına ait gelinlik, gelin eldiveni ve ayakkabısı ve sahibinin düğün fotoğrafı görülmektedir. Gelinlik kırık beyaz renkte gofre baskılı kumaştan dikilmişti. (Sürür, Çorum, Uluumay ve Akman, 2011: 186) Gelinlik yuvarlak yakalı ve sıfır kolluydu, yandan pens ile hafifçe vücuda oturtulmuştu. Baş süslemesinde yapma çiçekler ve kuyruk oluşturacak uzunlukta tül den duvak kullanılmıştı. Dirsek hizasında eldiven ve gümüş rengi düz burunlu ve kalın topuklu ayakkabı ile gelinlik tamamlanmıştı.

Şekil 5.47. 1969 yılına ait gelinlik, gelin eldiveni ve ayakkabısı ve sahibinin düğün fotoğrafı

Kaynak: Sürür, Çorum, Uluumay ve Akman, 2011: 186, 187.

Şekil 5.48.'de 1969 yılında giyilmiş gelinlik görülmektedir. Kırık beyaz renkte ağır gramajlı, parlak, bir çeşit saten olan şanel ile güpür kullanılmıştı. Gelinlik yuvarlak yakalı ve uzun kolluydu. İç astar şanel kumaşından, straplez yakalı ve kolda astar olarak kullanılmıştı. Üstte güpür vardı, yuvarlak yakalıydı ve astar ile aynı uzunlukta idi. Üst bedende pens ile vücuda oturtulmuştu ve aşağıya doğru tek parça olarak inmişti. Göğüs hizasında ortaya fiyonk yerleştirilmişti, fiyongun ortasına taş işlenmişti. Gelinlik sade görünümdeydi. Gelin başı için organzeden yapılmış çiçeklerden oluşan taç kullanılmıştı. Duvağı iki katlıydı ve tül dü. Duvağın üzerinde papatya çiçekleri motifinden applike yapılmıştı. (Sürür, Çorum, Uluumay ve Akman, 2011: 178)

Şekil 5.48. 1969 yılında giyilmiş gelinlik, taç ve duvağı

Kaynak: Sürür, Çorum, Uluumay ve Akman, 2011: 178,179.

5.7.1970'li Yıllar

Hazır giyim ve tekstil endüstrisi Türkiye'de gelişmeye başladı. Böylece daha fazla çeşit ve ucuz ürünler piyasaya sunuldu. Ucuz olması ile insanların alım gücü arttı. (Üstün, 2011) Bu dönemde Türkiye siyasi açıdan çalkantılıydı. Karşıt görüşler arasında çatışmalar olmaktadır. Kıbrıs hareketi yapıldı. Bu gibi politik, çevresel sorunlar ve öğrenci hareketleri modayı etkiledi.

Bu dönem Avrupa modasında hippy, diğer adıyla çiçek çocuklar akımı devam ederken Punk modası da Avrupa'da başladı. Punk akımı, ifade özgürlüğü hareketi ve isyanı olarak çıkmıştı. Mini ve maxi etek boyları bir arada kullanıldı. İspanyol paça pantolonlar giyildi. Disko kavramı dünyaya yayıldı.(Ertürk, 2013: 22)

5.7.1. Gelinliğin Değişimini Etkileyen Nedenler

5.7.1.1.Kitle İletişim Araçları

1970'lerde kadın okurlar için politika dergileri çıkmaya başladı. Bu dönem Demokrat Kadın, Kadının Sesi, Hayat, Ses, Kadınca dergileri çıktı. (Pınarcı, 2014) Her kız için önemli olan gelinlik, dergilerde konu olarak yer almaya devam etti. Ünlülerin gelinlikleri, gelinlik modası hem dergi kapaklarını hem içeriklerini süsledi. Şekil 5.49.'da Hayat dergisinin kapağında, gelinlik vitrinine bakan bir çift görülmektedir. Şekil 5.50.'de Ses dergisinin kapağında 1973'te evlenen ünlü Ediz Hun ve Sema Özcan'ın evlilik fotoğrafı bulunmaktadır.

Şekil 5.49. Hayat dergisi 1970 yılı, sayı 9

Kaynak: <http://www.bizde.com/ilan/hayat-dergisi-1970-sayi-9-sezer-guvenirgil-tunc,2441529.html> (21 Kasım 2014).

Şekil 5.50. Ses dergisi kapağında 1973'te evlenen Sema Özcan ve Ediz Hun'un evlilik fotoğrafı

Kaynak: http://beijaavintage.blogspot.com.tr/2011_02_01_archive.html (21 Kasım 2014).

Annie Hall ve Grey Gardens filmleri, bu dönem modasını etkilemişlerdi.(<http://www.haberturk.com/kultur-sanat/haber/510045-bu-filmler-moda-degistirdi>, 2014) Yerel ve yabancı filmler, modanın takip edildiği ve aynı zamanda modayı etkileyen unsurlar olmaya devam etti. 1972 yılında Bedava Dünya Gezisi adlı yabancı dizi, Türkçe seslendirme ile TRT’de gösterildi. 1974 yılında TRT televizyon yayını tüm günlerde olmaya başladı.

5.7.2. Dönem Gelinlik ve Aksesuarları

Krem rengi, bej, beyaz ve şeftali pembesi gelinlik rengi olarak kullanıldı. İpekli kumaşlar bu dönemde de tercih edildi, krep, dantel, organze kumaşlar, pamuklu kumaşlar kullanıldı. Prenses model gelinlikler ve aşağıya doğru açılan etek modelleri uzun boyda kullanıldı. Genellikle bilek uzunluğunda kollar giyildi, kısa balon kollar ve dirsekten sonrası volanlı kollar da kullanıldı. Yuvarlak ve kare kesimli yakalar tercih edildi. Dönemin sonlarına doğru alt baldır hizasında pilili, bluz ve uzun fistolu etek, bele oturmayan ceket ve etekten oluşan gelinlikler de giyildi. (Sürür, Çorum, Uluumay ve Akman, 2011: 42,43)

Duvaklar gelinlik ile uygun renkte uzun, kalça hizasındaydı. Kenarları inci ile süslenmiş modeller de kullanıldı. Baş süslemesinde, boncuklu süsler, mum çiçekleri ile yapılan süsler ve kutu biçiminde şapkalar kullanılmıştı. Kutu şapkalar yüzü peçe gibi örten, daire biçiminde tül den duvaklarla kullanılmıştı. Beyaz, bej rengi ayakkabılar giyildi. İpekli veya saten kumaştan veya deriden yapılmışlardı. Burnu badem biçiminde veya sivri burunluydu. Yüksek ince veya dolgu topuklu modeller yeni giyilmeye başlanmıştı.(Sürür, Çorum, Uluumay ve Akman, 2011: 42,43)

Şekil 5.51.'de 1970 yılına ait gelinlik görülmektedir. Krem rengi, organze ve saten kumaştan dikilmiştir. Sıfır yakalı, üst beden vücuda pens ile oturmaktaydı. Belden aşağıya doğru açılarak inmekteydi. Kolları uzundu ve organzeden yapılmıştı, kol ucunda satenden manşet bulunmaktaydı. Gelinliğin arkasında omuzlardan tutturulmuş ve yere doğru serbestçe inen organzeden kuyruklu pelerin bulunmaktaydı. Gelinliğin üzeri pembe renkte yapay çiçeklerle süslenmişti. Bu çiçekler, göğüs, manşet ve ön etek ucunda daha yoğun, diğer bölgelerde seyrek olarak bulunmaktaydı. (Sürür, Çorum, Uluumay ve Akman, 2011: 188)

Şekil 5.51. 1970 yılına ait gelinlik

Kaynak: Sürür, Çorum, Uluumay ve Akman, 2011: 188, 189.

Şekil 5.52.'de 1971 yılına ait gelin ve damat fotoğrafı görülmektedir. Gelin, açık renkte gelinlik giyilmişti. Gelinlik üst üste giyilen iki parçadan oluşmaktaydı. İçteki parça, üst bedende vücuda oturmakta ve aşağıya doğru açılarak inmekte, etek boyu bilek hizasındaydı. İç elbise sıfır yaka ve üsteki parça hakim yakalıydı. Üst parçanın kolu uzun ve kol ağzı genişti, süslü bant sıralanmıştı. Üst parça danteldi ve kenarlarında aplike edilmiş parçalar bulunmaktaydı. Duvak iki katlı, tül dendi. Bir katı diz hizasında, diğeri bel ve omuz arasında bulunmaktaydı.(Çağdaş & Bor, 2012)

Şekil 5.52. 1971 yılına ait gelin ve damat fotoğrafı

Kaynak: Çağdaş & Bor, 2012: 419.

Şekil 5.53.'de 1973 yılında giyilmiş gelinlik görülmektedir. Krem renginde, ipek organzeden dikilmiştir. Yuvarlak yakalı, yaka açıklığı arka ortadan fermuar ile kalçaya kadar inmekteydi. Uzun kollu, üstte büzgü ile kabarık olan kolu dirsekte ayrı bir parça ile dar devam etmiş, kol ucu yırtmaçlı ve altı adet düğme ile kapanmaktaydı. Üst beden pens ile vücuda oturtulmuştu ve göğüs altında etek ile birleşmekteydi. Etek aşağıya doğru açılarak inmişti. Etek ucunda önde üç kat firfir ve arkada ise altı kat firfir vardı. Gelinliğin arka eteği kuyrukluymdu. Düğün fotoğrafında göğüs altındaki birleşim yerinde ve etek firfirlarının başlangıcı olan yerde süsleme yapıldığı görülmektedir. Duvağı tül den üç kat olup yerde kuyruk oluşturmuştu. (Sürür, Çorum, Uluumay ve Akman, 2011: 190)

Şekil 5.53. 1973 yılına ait gelinlik

Kaynak: Sürür, Çorum, Uluumay ve Akman, 2011: 190,191.

Şekil 5.54.'te 1976 yılına ait gelinlik ve duvak görülmektedir. Gelinlik krem renginde, ipek krep kumaşından hazırlanmıştı. (Sürür, Çorum, Uluumay ve Akman, 2011: 194) Gelinlik yuvarlak yakalı ve kolsuzdu. Etek belden eklenmiş ve kloş kesimliydi. Eteğin arkası biraz daha uzundu. Gelinliğin üzerine kısa pelerin giyilmişti. Pelerin hakim yakalıydı ve omuzda çıtçıt ile kapatılmaktaydı, bel hizasında iki katlı ve kloş kesimliydi. Bele kumaş ile yapılmış şeritler halinde kemer kullanılmıştı. Kemerin ucunda aşağıya doğru, gelinlik ile aynı kumaşta güller sarkmaktaydı. Duvak ise krem rengi tülден yapılmıştı ve bel hizası uzunluğundaydı, yavruağzı renkli, yapma çiçekler ile süslenmişti.

Şekil 5.54. 1976 yılına ait gelinlik ve duvak

Kaynak: Sürür, Çorum, Uluumay ve Akman, 2011: 194, 195.

Şekil 5.55.'te 1978 yılına ait gelinlik ve sahibinin eşiyle fotoğrafı görülmektedir. Gelinlik beyaz renkte tülден dikilmiştir ve içi astarlıydı. Yakası hakim yakalı ve önde güpür ile süslenerek tasma görünümü verilmişti. Arkada kalçaya kadar fermuar bulunmaktaydı. (Sürür, Çorum, Uluumay ve Akman, 2011: 198) Üst beden vücuda oturmakta ve önde kruvaze görünümü ile süslenmiş ön beden yapılmıştı. Kruvaze şekli, güpür ve firfir şeritlerle ve yapma çiçeklerle süslenmiştir. Kol dar ve içi astarlı başlayıp, dirsekten sonra sadece tülle, volanlı inmekteydi. Dirsek bölümü güpürle süslenmişti. Etek kloş kesimli ve yere kadar uzundu, diz hizasında dar ende firfir ve yapma çiçek ile süslenmişti. Etek ucunda kalın ende firfir bulunmaktaydı.

Şekil 5.55. 1978 yılına ait gelinlik ve sahibinin eşiyle fotoğrafı

Kaynak: Sürür, Çorum, Uluumay ve Akman, 2011: 198, 199.

5.8.1980'li Yıllar

Türkiye, siyasi açıdan yine çalkantılı bir dönemdeydi. Avrupa modasında aerobik sporunun popüler olması ile ince ve kaslı bir vücudun ortaya çıkması için vücudu saran giysiler giyilmişti. Bununla birlikte kadınların iş hayatında daha çok bulunmalarıyla, omuzlarda büyük vatıklar ve daha rahat kıyafetler kullanılmıştı. (Ertürk, 2013: 24) Televizyonun yaygınlaştığı bu dönemlerde ünlülerin giyimi daha fazla takip edilebilmişti. 1981 yılında evlenen Prenses Diana'nın gelinliği, dönem gelinliklerini etkilemişti. Kabarık, kısa kollu ve kabarık etekli modeli vardı.

5.8.1. Gelinliğin Değişimini Etkileyen Nedenler

5.8.1.1.Prenses Diana'nın Gelinliği

1961 yılında doğan Diana Frances Spencer, Galler Prensi Charles ile 1981 yılında evlendi. Evlilik töreni dünya çapında televizyonlardan izlendi. Görkemli kraliyet ailesi düğünü, evlenecek kızların düşlerini etkiledi. Kendi düğünlerinde, bu rüyayı bir parça taşımak için, gelinliklerinde Prenses Diana'nın modeli tercih edildi. Dünya çapında izlenen bu düğün, gelinlik modasını etkisi altına almıştı.

David and Elizabeth Emanuel tasarımı olan gelinlik, ipek taftadan yapılmıştı. 7,5 metre kuyruğu ve on bin inci bulunmaktaydı. (<http://www.smh.com.au/lifestyle/celebrity/prince-william-and-prince-harry-to-inherit-princess-dianas-wedding-dress-20140903-10btdh.html>, 12 Kasım 2014) Fırfırlı yakası, kabarık dirsek hizasında kolları ve kabarık yere kadar eteği dönem gelinliklerini etkilemişti. Duvağı da etek kuyruğunun uzunluğunda kuyruk oluşturmaktaydı. Büyük çiçek buketinde, farklı canlı çiçekleri bir arada bulundurmıştı. Şekil 5.56.'te Prenses Diana'nın gelinliği ve evlilik töreni fotoğrafı görülmektedir.

Şekil 5.56. Prenses Diana'nın gelinliği ve evlilik töreni fotoğrafı

Kaynak:<http://www.weddingexplorers.com/wp-content/uploads/2013/09/Princess-Diana-Wedding-Dress.jpg> (15 Kasım 2014).

5.8.1.2.Kitle İletişim Araçları

Dergiler, gazeteler, televizyon ve sinema dönem modasının takip edilmesini sağlamıştı. Bu dönem TRT 2 VE TRT 3 yayına başladı. Televizyon yaygınlaşmaya devam etti ve böylece köylere de girerek, köylü ve kentli giyimini birbirine yaklaştırdı. Ünlülerin gelinlikleri, düğün fotoğrafları kitle iletişim araçları sayesinde halka ulaşmıştı. Prenses Diana'nın gelinliği gibi bu gelinlikler dönem gelinlik modasını etkilemişti.Şekil 5.57.'da17 Mart 1981 tarihli Hürriyet Gazetesi Kelebek eki, yaklaşmakta olan Diana'nın düğününü haber etmekte ve sol tarafında gelinlik modeli görülmektedir. Şekil 5.58.'de31 Mayıs 1981 tarihli Hürriyet gazetesi eki Kelebek'te, solda '1981'in Gelinliği' manşeti bulunmaktadır. Şekil 5.59.'de Temmuz 1981 tarihli Ses dergisinde gelin fotoğrafı görülmektedir.

Şekil 5.57. Hürriyet Gazetesi Kelebek Eki, 17 Mart 1981

Kaynak: <http://urun.gittigidiyor.com/koleksiyon/kelebek-17-mart-1981-yilin-dugunu-diana-48798813> (11 Kasım 2014).

Şekil 5.58. 31 Mayıs 1981 tarihli Hürriyet gazetesi eki Kelebek

Kaynak: <http://urun.gittigidiyor.com/koleksiyon/kelebek-bulent-ersoy-31-mayis-1981-48719187> (11 Kasım 2014).

Şekil 5.59 Temmuz 1981 tarihli Ses dergisi

Kaynak: [http://www.dipsahaf.com/12-eylul-ve-sahnelerde-bulent-ersoy-operasyonu/\(11 Kasım 2014\).](http://www.dipsahaf.com/12-eylul-ve-sahnelerde-bulent-ersoy-operasyonu/(11 Kasım 2014).)

5.8.2. Dönem Gelinlik ve Aksesuarları

Krem rengi, fildişi rengi, açık pembe renklerde tafta, saten ve krep kumaşlar gelinliklerde kullanılmıştı. Etekler yere kadar veya mini boydaydı, kabarık etekler, büzgülü modeller, kuyruklu, çift katlı ve bazen üstteki kat daha kısa boyda şekilli kesilen etek modelleri kullanılmıştı. Üst beden belde vücuda oturur veya belde büzgüler ile toplanırdı. Yakalar, sıfır yaka, düz, hafif oyuk, omuza kadar genişleyen yakalar, arkada V şeklinde bele kadar inen yakalar kullanılmıştı. Kollar kabarık, japone kol veya kolsuzdu. Eteklerin içine iç etek giyilmekteydi. Kolsuz ve üzeri işlemeli bolerolar da giyilmişti. Bu dönem volanlar ve danteller çok kullanılmıştı. (Sürür, Çorum, Uluumay, & Akman, 2011: 44, 45)

Duvaklar bel hizasında veya daha uzun boydaydı, ince kumaştan ve gelinliğin renginden yapılmaktaydı. Baş süslemesinde, inci işlemeli başlıklar, inci taşlar, ipekli çiçekler veya mum çiçekler, fiyonk, öne gelen ucu yukarıya kıvrılmış geniş kenarlı hasır şapkalar tercih edilmişti. Üzeri işlemeli türban tarzında sargılı şapkalar da kullanılmıştı. Gelinliklerin yakasına yapma çiçekler veya fiyonklar yerleştirilmişti. Uzun saten veya kısa bilekleri süslemeli eldivenler giyilmişti. Saten veya deri ayakkabılar kullanılmıştı. (Sürür, Çorum, Uluumay, & Akman, 2011: 44, 45)

Şekil 5.60.'ta 1980 yılına ait gelin ve damat fotoğrafı görülmektedir. Gelinlik beyaz veya beyaza yakın açık renkte (fotoğraf siyah beyaz olduğu için gelinlik rengi tespit edilemiyor) gelinlik giyilmişti. Gelinlik ince ve kalın olmak üzere iki kumaştan oluşmaktaydı. Gelinliğin üst bedeni göğüs üzerinden itibaren ince kumaştandı ve yakası kalın kumaştandı. Parmaksız, dirsek ve bilek arasında eldiven giymişti.

Şekil 5.60. 1980 yılına ait gelin ve damat fotoğrafı

Kaynak: <http://ikonannem.tumblr.com/page/2> (02 Aralık 2014).

Şekil 5.61.'de 1982 yılına ait gelin ve damat fotoğrafı görülmektedir. Gelinlikte beyaz renk tercih edilmişti. Üst beden vücuda oturmaktaydı. Ön bedende, koldan başlayıp göğüs üzerinde sivrice biten robası vardı. Dantelden dar, uzun kol uygulanmıştı ve kol ağzında firfir vardı. Yakası sıfır yakaydı ve firfir ile dik yaka oluşturulmuştu. Eteği kabarıktı ve beş kattan oluşmuştu, yere kadar boy uzunluğu vardı. Altta dört kat firfir ve en üstte arka belin ortasında bitecek şekilde dantel katı vardı. Eteğin arkasında kuyruk bulunmaktaydı. Belde kemer vardı ve arka ortada fiyonk bulunmaktaydı. Baş süslemesinde taç ve duvak kullanılmıştı. Duvak bel hizasında ve iki katlı, tülendendi. Bilekte biten eldiven de gelinliği tamamlayan aksesuar olarak kullanılmıştı. (Çağdaş & Bor, 2012)

Şekil 5.61. 1982 yılına ait gelin ve damat fotoğrafı

Kaynak:Çağdaş & Bor, 2012: 421.

Şekil 5.62.'de 1986 yılına ait gelin fotoğrafı görülmektedir. Gelinlik beyaz veya krem rengindeydi. Üst beden vücuda oturmaktaydı. Ön üst bedende, omuzdan başlayıp göğüs üzerinde biten, V şeklinde roba vardı. Robanın etrafından firfir geçirilmişti. Dik yakalı ve yakaya firfir geçirilmişti. Kolu bileğe kadardı ve kol ağzında firfir vardı. Gelinliğin eteği üç kattan oluşmaktaydı. En alttaki kat yere kadardı ve ucunda yoğun büzgülü firfir vardı. Üstteki iki kat ise büyük sivri dilimli ve ucu firfırlıydı, üstteki kat daha kısa yapılmıştı. (Çağdaş & Bor, 2012) Baş süslemesinde, iki yanda yapma çiçekler ve tül duvak kullanılmıştı. Duvağın kenarına dantel eklenmiş, iki katlı ve kalça hizasındaydı. Bilek boyunda eldivenler de tamamlayıcı aksesuar olarak kullanılmıştı.

Şekil 5.62. 1986 yılına ait gelin fotoğrafı

Kaynak: Çağdaş & Bor, 2012: 421.

Şekil 5.63.'te 1987 yılında evlenen Seda Sayan ve Rıdvan Kılıç'ın fotoğrafı görülmektedir. Gelinlik beyaz renkteydi. Baş süslemesinde yapma çiçekler kullanılmıştı, tül den duvağı vardı. Gelinliğı kalın, transparan olmayan bir kumaştandı. Gelinliğın modeli Prenses Diana'nın gelinliğı gibi kabarık kısa kollu ve kabarık etekliydi. Tül veya şifondan kısa eldiven giymişti.

Şekil 5.63. 1987 yılı Seda Sayan Rıdvan Kılıç'ın evlilik fotoğrafı

Kaynak: <http://www.frmtr.com/55217355-post1.html> (02 Aralık 2014).

5.9.1990'lı Yıllar

Değişen dış ticaret politikaları ile yabancı giyim markaları da ülkeye girdi. 1991 yılında ilk özel televizyon kanalı Türkiye'de yayına başladı. Dönemin sonunda yerli ve yabancı birçok televizyon kanalı izlenebiliyordu. Bu dönemde, geçmişin modası karışık olarak kullanılmıştı. Sade ve vücudu saran modeller kullanıldı. Madonna ve Michael Jackson'ın giyimi gençler tarafından takip ediliyordu. (Ertürk, 2013: 25)20. yüzyıl Türkiye Cumhuriyeti'nde bu dönem medyanın en ileri olduğu dönemdi. Reklamlar, sinema ve televizyon, dergi gibi araçlarla ister istemez moda takip edilmekteydi. Bir kaç dönem öncesinde, giyimde batılılaşma için bir şey yapmaya gerek kalmamıştı. Zaten batı modası tüm ülke tarafından takip edilmekteydi.

5.9.1. Gelinliğin Değişimini Etkileyen Nedenler

5.9.1.1.Kitle İletişim Araçları

1990'larda kadın dergileri artmış, dergilerin haricinde gazetelerde de kadınlara yönelik ekler bulunmaktaydı ve buradan da moda takip edildi. Bu dönemki dergilerde magazinsel konular artmıştı. 2000'li yıllarda Ailem ve Ben, Anne ve Bebek, Bebeğim ve Biz, Burda, Elele, Estetica, Female, Cosmopolitan, Seninle, Modamag, Şebnem, Semerkand Aile, Elle, Vouge, Elişi gibi birçok kadınlar için ve birçoğu da moda için dergiler vardır. (Pınarcı, 2014) Gazetelerin moda ve magazinsel konuları içeren bölümlerinde giyim eleştirileri, moda ile bilgiler bulunmaktaydı.

Sinema git gide daha büyüleyici olmaya başlamış ve giysiler dönem modasına ışık tutmuştu. Pulp Fiction ve The Matrix filmleri dönem modasını etkileyen filmlerdendi. (<http://www.haberturk.com/kultur-sanat/haber/510045-bu-filmler-moda-degistirdi>, 2014)20. yüzyılın sonlarına doğru haberler,Batı televizyon kanallarıyla yaklaşık aynı tarihlerde görülebilmekteydi. Şehir hayatının gösterildiği dizilerde, oyuncular moda olan giysileri giyerdi. Magazin programları ile mankenler, şarkıcılar, futbolcular, sanatçılar gibi ünlülerin yaşamları ve giysilerinin moda olup

olmaması değerlendirilirdi. (Özdemir U. , 2003) Bu dönem sonlarında yaklaşık her evde televizyon bulunmaktaydı. 1990 yılında ilk yerel televizyon kanalı yayına başladı ve sonrasında birçok özel kanal, yayın yapmaya başladı. Magazin programları, yerli ve yabancı diziler, reklamlar, haberler ve diğer televizyon programları sayesinde güncel moda kolaylıkla takip edilebildi. Şekil 5.64.'te yerli dizi olan Ruhsar'dan, evlilik töreninden bir kare görülmektedir. Kraliyet ailelerinin düğünleri başta olmak üzere, filmlerde ve sonrasında ünlülerin kendi düğünlerinde giydikleri gelinlikler, dönemlerindeki gelinlik modasını oluşturmada büyük önem taşımaktaydı. Oscar, Altın Ayı ve benzeri ödül törenlerindeki kırmızı halı geçidi, abiye giyim için önemli kaynaklardandı. Burada ünlülerin, önemli tasarımcılar tarafından yeni, farklı ve son moda giydikleri abiye giysileri, sonrasında moda dünyasında çokça kullanıldı.

Şekil 5.64. Ruhsar dizisi, 31. bölüm 1999 yılı

Kaynak:<http://www.netd.com/diziler/yerli/ruhsar/ruhsar-2-sezon/ruhsar-31-bolum> (16 Ekim 2014).

5.9.2. Dönem Gelinlik ve Aksesuarları

Bu dönemde de açık renkler gelinlikte tercih edildi. Beyaz, krem rengi gibi açık renklerde saten, dantel, organze kullanıldı. Gelinliklerde süslemeler azalmış, sadeleşmeye başlamıştı. Dar gösteren gelinlikler tercih ediliyordu. Dönemin başında üst bedeni vücuda oturan, kabarık etekli, kabarık kollu modeller tercih ediliyordu.

Kollar kısa boyda veya üstü kabarık ve dirsekten bileğe kadar daralmış kollar kullanıldı. Dönemin sonlarına doğru vücuda oturan kolsuz veya straplez üstler ile kabarık etekler tercih edildi. V yaka, straplez, koldan göğse doğru V yaka ve üzerinde boyuna kadar yuvarlak veya hakim yakalı dantel olan yaka modelleri genellikle tercih edilmişti. Etek boyları yere kadardı, tek parça veya etek ve büstiyer olarak iki parçadan oluşan gelinlikler giyilmişti.

Duvaklar, gelinlik ile aynı renkte, tülünden biri uzun diğeri kısa, iki katlı genellikle kullanılan modeldi. Baş süslemesinde, çiçekler, çiçek dalları kullanılmıştı. Uzun veya kısa eldivenler ve yapma çiçekten gelin buketleri tercih edilmişti.

Şekil 5.65.'te 1991 yılına ait gelin ve damat fotoğrafı görülmektedir. Gelinlik ve aksesuarlarında beyaz renk kullanılmıştı. Üst bedeni vücuda oturmuştu. Koldan göğse doğru kavisli gelen V yaka ve üst kısmında, dantelden sıfır yakası vardı. Göğüs altıyla kalçanın üzeri arasında, drapeli korsajı vardı. Kol uzunluğu dirsek hizasında ve kabarık modeldi. Kabarık eteği yere kadar ve bunun için iç etek giyilmişti. Ön etek aynı boyda iki katlı ve arka etek ise üç kattan oluşmuştu. Gelinliği süslemede payetler kullanılmıştı. Baş süslemesinde yapma beyaz çiçekler ve iki katlı duvak kullanılmıştı. Bilek ve dirsek arasında eldiven, küçük uzun saplı beyaz çanta gelinliği tamamlayan aksesuarlardandı. (Çağdaş & Bor, 2012)

Şekil 5.65. 1991 yılına ait gelin ve damat fotoğrafı

Kaynak: Çağdaş & Bor, 2012: 422.

Şekil 5.66.'da 1995 yılına ait gelin ve damat fotoğrafı görülmektedir. Gelinlikte beyaz renk, dantel ve saten kumaş olarak tercih edilmiş. Üst beden pensler ile vücuda oturmuştu. Üst bedende saten ve üzerine dantel uygulanmıştı, etek ise satenden yapılmıştı. Koldangöğse doğru V yaka yapılmış. Kolun üstü çok büzgülü olup kabarık ve dirsekten itibaren dar olarak bileğe kadardı. Etek verev kesimli ve yere kadardı, arkada kuyruğu bulunmaktaydı. Baş süslemesinde beyaz yapma çiçekler ve duvak kullanmıştı, elinde firfırlı tülde çiçek tutmuştu. (Çağdaş & Bor, 2012)

Şekil 5.66. 1995 yılına ait gelin ve damat fotoğrafı

Kaynak: Çağdaş & Bor, 2012: 423.

Şekil 5.67.'de 1996 yılında evlenen Arzum Onan ve Mehmet Aslantuğ çiftinin düğün fotoğrafı görülmektedir. Gelinlik beyaz renkte, tek parçadan oluşmuştu. Modeli ile dönem gelinliklerinin özelliklerini taşıyordu. Üst beden vücuda oturmuş, ip askılıydı. Eteği,belden itibaren kabarık modeldi. Duvağı tül'dü. Baş süslemesinde çiçekler kullanılmıştı. Gelin çiçeği, beyaz canlı çiçekler ve büyük yeşil yapraklardan oluşan bir buketti. Buket beyaz tül ile süslenmiş ve ucunda kurdele vardı.

Şekil 5.67. 1996 yılına ait gelin ve damat fotoğrafı

Kaynak:[http://www.milliyet.com.tr/unlu-ciftler-ve-evlilikleri--pembenar-galeri-genelsaglik-1495068/?PAG\(21](http://www.milliyet.com.tr/unlu-ciftler-ve-evlilikleri--pembenar-galeri-genelsaglik-1495068/?PAG(21) Kasım 2014).

Şekil 5.68.'de 1999 yılına ait gelinlik görülmektedir. Gelinlik beyaz renkte tercih edilmiş, büstiyer ve etek takımından oluşmuştu. Starplez model olan büstiyer, pensler ile vücuda oturmaktaydı. Üzerinde gümüş rengi boncuk ile bitkisel süslemeler vardı. Büstiyer, yanlarından ortaya doğru sivrice bitmişti. Etek yere kadar ve hafif kabarık modeldi. İki katlıydı, üstteki katı, sağ taraftan yerden kalçaya doğru drape ile toplanmış ve oraya büstiyerdeki gümüş rengi süslemeden yerleştirilmişti. Baş süslemesinde, beyaz rengi yapma çiçek ve kenarları dantelli iki katlı uzun tül duvak kullanılmıştı. Eldiveni ise beyaz renkte parmaksız, dirsekte biten ve el üzerinde parmaklara doğru sivri biten modeldeydi.

Şekil 5.68. 1999 yılına ait gelin ve damatfotoğrafi

Kaynak: Çağdaş & Bor, 2012: 423.

Şekil 5.69. Abdullah Karaca'nın fotoğraf albümünden 1990'lı yıllara ait düğün fotoğrafı görülmektedir. Gelin, beyaz renkte, tek parçadan oluşan gelinlik giymiş. Gelinliği iki kattı. İçteki katı straplez yakalı, yere kadar uzun kabarık etekli saydam olmayan bir kumaştan yapılmıştı. Üstteki kumaş danteldi ve yuvarlak yakalı, kollu bir üst beden yapılmıştı. Etek boyu, iç etek boyu ile aynıydı. Duvağı beyaz tül dendi. Gelin buketi yapma çiçeklerden oluşmaktaydı ve beyaz tül ile süslenmişti.

Şekil 5.69. 1990'lı yıllardan düğün fotoğrafı, Abdullah Kanca'nın fotoğraf albümü

Kaynak: <http://www.abdullahkanca.com/default.asp?marmatek=resim5> (14.12.1014).

6. GELİNLİKTE KUMAŞ VE SÜSLEME MALZEMELERİ

Bir giysiyi oluşturan parçalar o giysinin nerede, ne zaman, kim tarafından giyileceği hakkında bilgi verir. Kürklü bir giysinin kışın giyileceğini, kamuflaj desenli bir giysiyi ise askerin giyeceğini düşünürüz. Beyaz renkte, dökümlü kumaş, zarif süsleme malzemeleriye, bize düğün günü gelin tarafından giyilecek olan gelinliği hatırlatmaktadır. Giyilecek giysi ve kullanılan aksesuarlar, giyilecek mekana ve zamana göre uygun olmalıdır. Aksi takdirde yanlış yorumlamalar yapılabilir.

6.1.Kumaş

Özel günde, özel kişinin giyeceği giysinin kumaşı da bir o kadar özel olmalıdır. Osmanlı döneminde yapılan gelinlikler, genellikle ipekli kumaşlardandı. Türkiye Cumhuriyeti'nde de böyle devam etmiş ve yapay ipek denilen rayon kumaşın 1930'larda kullanılmasıyla sentetik lifli kumaşların kullanımı da yavaş yavaş başlamıştı. Osmanlı'da kumaş olarak atlas, sevai, tafta, kadife gibi kumaşlar tercih edilmişti. (Bulmuş ve Bedük, 2013) Türkiye Cumhuriyeti'nin başlarında giyilen geleneksel tarzdaki gelinliklerde de bu kumaşlar kullanıldı.

Osmanlı'da kanunlarla üretilecek kumaşların tel sayıları, boyutları, bükümleri, cinsleri, varsa altın ve gümüş miktarları belirtilmişti. Osmanlı döneminde dokunan kumaşların satışından önce her kumaş kontrol edilir ve buna göre damgalanırdı. 15. ve 16. yüzyılda parlak devirlerini yaşayan Osmanlı kumaşlarınınünü, 17. yüzyılın sonlarına doğru azalmaya başlamıştı. 1786 yılında jakarlı dokuma makinesinin icat edilmesi ile Osmanlı kumaşlarının eski parlak dönemi daha da azaldı. (Tezcan, 1993: 21)

Osmanlı döneminde kadife, gelin giysilerinin her çeşidinde kullanıldı. "Bursalı mısın kadifeli gelin, çaydan mı geçtin..." türküsünden de anladığımız üzere

gelinin, kadife kumaşından giysi giydiği söylenmektedir. Kadife kelimesi Arapça 'Kataif' kelimesinden gelmektedir. Kataif, 'saçaklı, havlı, tüylü' anlamına gelmektedir. Kelime kökeninden anlaşılacağı üzere kadife, havlı, dokuma veya örme tekniğiyle yapılan yumuşak bir kumaştır. Osmanlı döneminde dokuma tekniğiyle üretildi. Çözüde ipek, atkı ipliği olarak da ipek veya pamuk kullanılırdı. Çözgü kadifesi üretim tekniğinde sistem içerisinde gevşek sarımlı hav çözgüsü, gergin sarımlı zemin çözgüsü ve atkı ipliği birimleri bulunmaktadır. Havlar, hav çözgüsünden elde edilmektedir. Zemin çözgüsü ve atkı ipliği kumaşın zeminini oluşturur. Hav çözgüleri yukarıya kalktığı zaman arasına çubuklar girer. Bu çubuklar hav boyutuna göre farklı şekillerde olabilir. Atkı atılıp kumaşa dahil olduktan sonra bu çubuklar çekilir. Böylece hav oluşmuş olur. Havların ilmeli yapıda olması istenmiyorsa, çubuklar yerleştirildikten sonra bir kesici alet yardımıyla kesilirler. Böylece ucu açık havlar oluşur. Atkı kadifesi üretim tekniğinde, zemin atkı ve çözgü ipliklerine ilave olarak, hav atkı iplikleri bulunmaktadır. Atkı sıklığı çok yüksek olabilir ve bundan dolayı üretimi daha uzun sürer.

Atlas, saten kumaşı için kullanılan bir terimdir. İnce, ipek ipliklerinden, sık dokunur. Sert ve parlak bir kumaştır. Genellikle düz renktedir. (Tezcan, 1993: 29)

Sevai, pahalı bir kumaştı. İpek ve kılardan ile dokunurdu. Kılardan, ipekle gümüş veya altının birlikte iplik yapılmasından oluşur. İpek ipliğin üzerine altın veya gümüş tel sarılırdı. Kumaş kendinden desenliydi.

Şekil 6.1. Sevai kumaş örneği

Kaynak: Tezcan, 1993: 76.

Tafta, Osmanlı döneminde de günümüzde de gelinliklerde kullanılan kumaşlardan olmuştur. Osmanlı döneminde tafta ve vala kumaşları kaynaklarda birlikte bulunmuşlardı. Valanın nasıl bir kumaş olduğu bilinmese de, dokunduktan sonra fırınlandığı düşünülmektedir. Taftada çözgü ve atkı sıklığı eşit olarak dokunurdu ve böylece sert ve dayanıklı bir kumaş elde edilirdi. Dokumadan sonra yüzeye zank sürülürdü ve böylece pürüzü geçerdi. (Tezcan, 1993: 27)

Batılı giyimle kumaşlar da modaaya uygun olarak değişmişlerdir. Krep, krepdöşin, müslin, tafta, saten, dantel, şantuk, tül, jorjet, organze, şifon ve brokar kumaşları tercih edilmiştir. Dökümlü ve ince kumaşlar kullanılmıştır.

Krep, yüksek bükümlü ipliklerden kullanılır ve krep örgüsünde dokunur. Hafif gramajlıdır, dökümlüdür. Bezayağı ve atkı sateni örgülerinin birlikte 1B1S raporunda dokunan türlerine krepdöşin denir. Çözgüde normal bükümlü iplik, atkıda bükümlü ve daha kalın iplik ile dokunurlar. Atkı iplikleri kumaşta baskındır.

Tafta, bezayağı örgü ile dokunur, sık dokunmuş yapıları vardır. Atkı ve çözgü ipliklerinde karşıt renkler kullanılarak, ışığın geliş yönüne göre renk değiştiren janjanlı türleri de yapılabilmektedir. Pürüzsüz yüzeyi vardır. Dökümlülüğü çok yoktur, tok dururlar. Kullanım alanı geniştir, gelinliğin üst bedeninde ve kabarık etekli modellerde tercih edilirler.

Saten, saten örgüde dokunur, yüzeyinde ipliklerin uzun atlamalar yaptığı kumaş türüdür. 5'li ve 7'li saten örgüler en fazla kullanılır ve atkı veya çözgü yüzölçümlü dokunabilirler. Kumaşın yüzü, atlamalardan dolayı parlak gözükürken, tersi mat gözükür. Pürüzsüz ve dökümlü yapısı vardır ve elbiselerde kullanılan türleri hafif gramajlıdır. Bu özelliklerinden dolayı elbise için güzel görünüm oluşturur. Saten örgü, ev tekstilinde kullanılırken ağır gramajlı dokunabilirler. Gelinlikler de dökümlülük arandığında tercih edilen kumaşlardandır.

Dantel, gözenekli yapıda ve motiflerden oluşan bir kumaş türüdür. Perde, iç giyim, aksesuar, dış giyim gibi geniş bir alanda kullanılmaktadır. Tül üzerine, elde veya makinede kabartmalı desenlerin yapılmasıyla brode kumaş oluşur, bu desenli dantel görünümündedir. Gelinliklerde sıklıkla tercih edilen kumaşlardandır. Gelinliklerde çokça tercih edilen bir diğer dantellerden, Fransız danteli denilen modelde, kumaş üzerindeki desenler kumaş üretimi sırasında oluşur.

Müslin, bezayağı örgü ile dokunur. İnce ve seyrek dokuludur. Yumuşaktır. Bezayağı örgüsüne sıkıştırılan bölümler ile yollu türleri de bulunmaktadır.

Şantuk, bezayağı örgü ile dokunurlar. İpliği nopeli veya inceli kalınlı düzgünsüzlüğe sahiptir veya bu düzgünsüzlük genellikle pamuklu atkı ipliği kullanılarak dokunur. İplikteki düzgünsüzlüklerden dolayı, kumaşın yüzeyi pürüzlüdür. Yumuşak bir yapısı vardır. Dökümlülüğü çok olmasa da istenilen etkiyi sağlayabilmektedir. Perdeliklerden giyime, çok çeşitli alanlarda kullanılabilirler. Gelinliklerde üst beden ve etekte tercih edilirler.

Tül, gözenekli yapılıdır. En ince gelinlik kumaşdır. İsteğe göre sert veya yumuşak bir tutum verilir. Gelin duvaklarında, kabarık etekli gelinliklerde kullanılırlar.

Jorjet, atkı ve çözümlü ipliklerinde yüksek bükümlü iplikler kullanılır ve 2S2Z düzeninde sıralanırlar. Bezayağı örgü ile dokunurlar. İsteğe göre diri tutum verilir, pürüzlü bir yüzeyi vardır, dökümlüdür.

Organze, hafif gramajlıdır. Seyrek dokunur ve diri bir apre verilir. Gelinliğin üst ve alt bedeninde kullanılabilir. Dökümlü olmadığı için katlı eteklerde tercih edilebilmektedir.

Şifon, bezayağı örgüde dokunurlar. Yüksek bükümlü iplikler kullanılır. Hafif gramajlıdır, yumuşak ve ışığı geçiren bir yapısı vardır, dökümlüdür. Gelinlikte alt ve üst bedende tercih edileceği gibi duvakta da kullanılabilir.

Brokar, ağır gramajlı kumaşlardandır. Takviye iplikler kullanılarak dokunur ve kabartmalı ve desenli bir yüzey elde edilir. Genellikle desen ve zemin olmak üzere iki renkli dokunurlar. Çok dökümlü değildir. Ev tekstilinden giyime kadar kullanım alanı vardır.

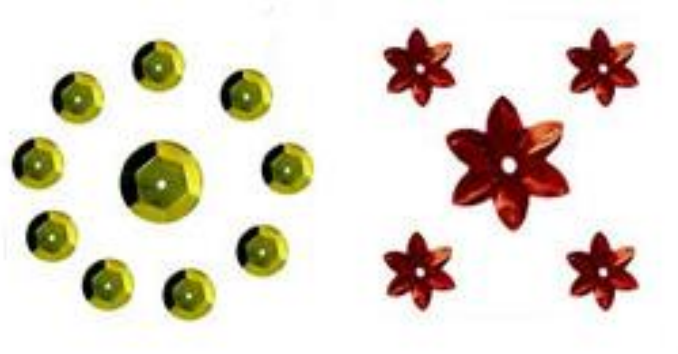
6.2.Süsleme Malzemeleri

Süsleme çeşitli tekniklerle yapılan ve giysinin daha güzel görünmesi için yapılan ilavelere denir. Süsleme farklı nedenlerle yapılabilir. Bunlar; giysideki dikiş yerlerini gizlemek, giysinin daha güzel gözükmesi, model özelliğini oluşturmak, hatalı yerleri kapatmak içindir. Süslemede dikkat etmemiz gerekenler, onun mevsime, cinsiyete, yaşa gibi faktörlere uymasındır. Normal bir günlük giyimde tamamen pul işlemesi olamaması gerektiği gibi yazlık bir üründe kürk kullanımı da yersiz olur. (MEGEP, 2006: 3)

Bir giysiyi oluşturan parçalar ana malzemeler ve yardımcı malzemeler olarak ikiye ayrılır. Ana malzeme kumaştır, yardımcı malzemeler ise dikiş ipliğinden pula kadar diğer ürünlerdir. Süsleme malzemeleri de giysiyi oluşturan yardımcı ürünlerdendir. Gelinliklerde pul, payet, çiçek, kurdele, inci, boncuk, mücevher, saçak, tüy, applike, nakış süsleme amacıyla kullanılmaktadır.

6.2.1. Pul ve Payet

Parlak, renkli, iki boyutlu ve ipliğin geçmesi için deliği bulunan şekilli süsleme malzemeleridir. Pul yuvarlak şekilde ve ortası deliklidir. Payet ise yaprak, çiçek gibi figürlü şekillerdedir. Sedef, plastik, metal gibi malzemelerden üretilirler. Ucuz bir malzemedirler. Belirli bir figür oluşturacak şekilde veya serbestçe kumaşa iplik ile tutturulurlar. Tek başına kullanılabileceği gibi nakış, boncuk gibi diğer süsleme malzemelerine ek olarak da kullanılırlar.

Şekil 6.2. Solda pul ve sağda payet örneği

Kaynak:http://www.pulsanpul.com.tr/index.php?option=com_wbgallery&cid=6&Itemid=2
(28.11.2014).

6.2.2. Çiçek

Kumaş, mum, metal, plastik gibi farklı malzemelerden üretilirler. Çiçekler, doğadan alınan bir yapıda veya kişisel tasarım olarak, doğada olmayan farklı formlarda olabilir. Çiçeğin yaprakları, ortasındaki tomurcukları ve kimi zaman dalları da yapılabilir. Dal ve tomurcukların yapımında teller kullanılabilir.

Gelinliklerde sıkça tercih edilen süsleme malzemeleridir. Hem gelinliğin üzerinde hem de saç ve el aksesuarı olarak da kullanılmaktadır.

Şekil 6.3. Kumaştan yapma çiçek

Kaynak: <http://tr.aliexpress.com/item/Quality-fashion-hair-accessory-accessories-crystal-diamond-lace-flower-the-bride-hair-accessory-wedding-accessories-style/1810030554.html> (24 Kasım 2014).

6.2.2. Kurdele

Dar dokuma ile elde edilir. 3,5-70 milimetre gibi değişik enlerde olabilirler. Genellikle saten olmakla birlikte tül, şifon gibi farklı dokularla da dokunabilir. Düz veya desenli üretilebilirler. Kurdeleler ambalajlamalardan giysiye kadar çok çeşitli alanlarda süsleme malzemesi olarak kullanılır. Gelinliklerde fiyonk formu ile kullanılabilir.

Şekil 6.4. Kurdele

Kaynak: <http://satenkurdela.blogspot.com.tr/2012/11/saten-kurdele-urun-cesitleri.html> (24 Kasım 2014).

6.2.3. İnci ve Değerli Taşlar

İnci, elmas, pırlanta gibi değerli taşların, gelinlikte kullanımı maliyeti oldukça arttırdığı içinsınırlı sayıda kişi tarafından tercih edilmektedir. Gelinlik süslemesinde genellikle değerli taşlardansa inci kullanılmaktadır. Her gelin için bütçesine uygun olmayan bu inci ve değerli taşların imitasyonlarının, gelinlik süslemelerinde kullanılması istenmektedir. Bu mücevherler hem giysiye güzel bir görünüm ve ışıltı katar hem de daha zengin bir görünüm oluşturur.

Şekil 6.5. İnci ve pırlanta

Kaynak: <http://www.barclaysjewelry.com/blog/guide-mix-diamonds-pearls-ease/> (24 Kasım 2014).

6.2.4. Boncuk

Ortası delik, çoğunlukla yuvarlak şekilli renkli süsleme malzemesidir. Metal, sedef, cam, plastik, tahta gibi değişik materyallerden yapılırlar. Ucuzdurlar. İğne yardımıyla ortasındaki delikten iplik geçirilerek kumaşa sabitlenir. Gelinliklerde parlak, beyaz veya krem rengi gibi açık renklerde boncuklar kullanılır. İnci ve değerli taşlara benzeyen boncuklar daha çok tercih edilirler.

Şekil 6.6. Boncuk

Kaynak: <http://selmaduzgoren.com/boncuk-yapimi> (24 Kasım.2014).

6.2.5. Saçak

Bir şeridin kenarlarından tek tarafa doğru uzayan ipliklerden oluşan süsleme malzemesidir. Gelinliklerde bu süsleme malzemesi çok fazla kullanılsa da moda göre kullanıldığı modeller olmaktadır.

Şekil 6.7. Saçak

Kaynak: http://anersacak.com/koltuk_aksesuarlari.php (24 Kasım 2014).

6.2.6. Tüy

Doğal kuş tüylerinin haricinde, yapay olarak da üretilen süsleme malzemeleridir.

Şekil 6.8. Tüy

Kaynak: <http://ege-bolgesi.all.biz/tuy-aksesuarlar-g239315> (24 Kasım 2014).

6.2.7. Aplike

Kesik kumaş parçalarıdır. Genellikle üzerinde çiçek, yaprak ve dal desenleri işlenmiştir, pul ve boncuk ile süslemeler yapılmış olabilir. Bu hazır süsleme malzemesi iplik ile gelinliğe tutturulur.

Şekil 6.9. Aplike

Kaynak: <http://www.kashmirlace.com/fransiz-aplik--af0102b-413.html> (24 Kasım 2014).

6.2.8. Nakış

Nakış bir süsleme malzemesi değil süsleme çeşididir ve burada özel iplikler kullanılır. Belirlenen figürün kumaş üzerine iplik veya özel teller ile elde veya makinede işlenmesidir. İşleme sırasında kasnak veya gergef ile kumaş gergin ve sabit hale getirilir. İğne ile farklı tekniklerde işlemler yapılır. Çin iğnesi, zincir iğnesi, tel kırma, kesme, sıрма, sarma gibi farklı tekniklerle yapılan nakışlar bulunur. Nakış yapıldığı ürünü zengin gösterir ve değerini artırır. Her türlü kumaşa nakış işlenebilir.

Geleneksel gelinliklerde çoğunlukla dival işi veya Maraş işi denilen nakış işlemleri bulunurdu. Dival işi çuha ya da karton kalıpların üzerine işlenir ve bu dolgu malzemelerinden dolayı işleme kabarık gözükürdü. Yapım aşamasında

öncelikle, desen kağıda çizilir ve kartonlara yapıştırılır. Sonrasında desen kartonlardan oyulur ve kumaşa yapıştırılır. Kumaş gergefe geçirilir ve gümüş veya altın kaplama tel veya iplikler ile kartonun etrafını saracak şekilde işlenir. (Sürür, Çorum, Uluumay, & Akman, 2011: 49)Şekil 6.10.'da dival işine örnek görülmektedir.

Şekil 6.10. Dival işi nakış örneği

Kaynak: <http://www.izmit.bel.tr/tr/icerikdetay/66/197/maras-isi-kursu---.aspx> (24 Kasım 2014).

7. AKSESUARLAR

Aksesuar, bir şeyi tamamlayan ürüne verilen addır. Aksesuarlar giyilen elbiseye göre uygun seçilir. Bazen giysiden ziyade, aksesuar ön plana çıkarken bazen ve genellikle, giyilen giysiyi tamamlama amacıyla tercih edilir. Geleneksel gelinliklerde kullanılan aksesuarlar, gelin baş süslemeleri, enselik, takılar, kemer gibi o gelinlik dönemine ait aksesuarlardı. 20. yüzyılda Türkiye’de çoğunlukla batı modası gelinlikler giyilmesine rağmen geleneksel gelinlikler de dönem ortalarına kadar giyilmişti. Dönem başında batı modası takip edilip, dönem ortasından itibaren bu batı modası yerleştiği için, geleneksel gelinliklerde kullanılan aksesuarlara, ayrıca bu bölümde değinilmemiştir. Geleneksel aksesuarlar, önceki bölümlerde açıklandığı için burada sadece batı modasında kullanılan aksesuarlardan bahsedilmiştir. 20. yüzyılda Türkiye Cumhuriyeti’nde gelinlik için kullanılan aksesuarlar çanta, ayakkabı, çiçek, gelin teli, eldiven, takı, saç aksesuarları, duvak ve şapkadır.

7.1. Duvak

Duvak, Türk Dil Kurumu’nun yaptığı açıklamaya göre “Gelinin başını, bazen de yüzünü örten dantel veya tül den örtü”dür. Duvak kültürüne göre farklı anlamlara ve farklı uygulanış biçimlerine sahiptir. Baş örtme gibi, yüzü örtmesi amacıyla da duvaklar kullanılmıştır. Kullanımı eski çağlara kadar inen gelin duvağı, milletlerin çoğunda görülmektedir. Eski dönemlerde kötü ruhlardan koruduğu gibi batıl inançlara inanılmaktaydı. Bunun haricinde duvağı sembol olarak gören, ona mana katan kültürler de olmuştu. 20. yüzyılda bu inanışlar kalmamıştı, duvak şekli tercih etme nedenleri değişmişti. Duvak rengi, boyu ve şekli gelinliğin modeline göre ve dönemin modasına göre değişmektedir.

Duvağın son yüzyılda, gelinler tarafından kullanılan bir saç aksesuarı manasında, moda olmasının başlangıcı, Amerikan kolonilerinde başladı. George Washington'nun yeğeni, Lawrence Lewis ile evlenen Nelly Custis tarafından kullanılmış ve günümüzdeki duvağın moda algısı böylece başlamıştı. (Choron & Choron, 2010: 59) Dönemsel olarak modası değişen duvaklara ait açıklamalar aşağıda bulunmaktadır.

Yüzü örten duvak, kısa ya da uzun olarak kullanılabilir. Nikahtan sonra damadın duvağı kaldırıp gelini öpmesi geleneklerimizde olduğu için en çok tercih edilen duvak modellerinden biridir. Büzgülü ya da büzgüsüz olarak iki şekilde de kullanılır. Biri kısa diğeri uzun iki kattan oluşur.

Dirsek hizasında duvak, adından da anlaşıldığı gibi dirsek hizasında olur. Büzgülü ya da büzgüsüz kullanılabilir. Gelinliğin eteğinde, özellikle de arka kısmında model varsa, modelinin kapanmaması için bu duvak tercih edilir.

Omuz hizasında duvak, gelinliğin modelini ön plana çıkartmak için tercih edilir. Genelde çift katlı olarak hazırlanır. Katlar aynı boyda olabileceği gibi, biri diğerinden daha kısa da olabilir.

Parmak ucu duvak, gelinin kolları iki yanından aşağı sarkarken parmak ucu hizasında biter.

Şapel tipi, rahibe veya yerlere kadar uzanan duvak, düz tülün kenarlarına dantel konularak hazırlanır. Tek kattır ve başın üstüne takılır. Çok uzun bir duvak olduğu için kullanması zordur. Resmi düğünlerde daha çok tercih edilir.

Katedral tipi duvak, yaklaşık 2,5 metre uzunluğundadır ve uzunca bir kuyruk oluşturur.

Kuş kafesi duvak, bir şapkanın, çiçeğin ya da farklı bir aksesuarın ucuna takılır. Tüm yüzün kapatabileceği gibi göz hizasında da olur. İkinci evliliklerini yapanların en çok kullandıkları duvak modelidir.

Nostaljik duvak, eskiden en çok kullanılan duvak modeliydi. Yoğun büzgülü çok kabarık bir modeldir. Başın tepesine takılır.

Şekil 7.1. Soldan sağa doğru omuz hizasında, parmak ucu ve rahibe tipi duvak örnekleri

Kaynak: <http://dugun.com/gelin-ayakkabisi-ve-aksesuarlari/duvak-sekilleri/61> (28 Kasım 2014).

Türk boylarında ve Osmanlı'da devam eden kırmızı duvak, Türkiye Cumhuriyeti'nde de devam etmektedir. Nitekim bu devamlılık düğün günü için azalmış olsa da, düğünden önce yapılan kına gecesinde yaygın olarak kullanılmaktadır. 20. yüzyılda kırmızı veya beyaz renkte duvak gelinin tercihine bağlı olarak kullanılmıştı. Beyaz duvak kullanımının yaygınlığı giderek artsa da beyaz duvağının üzerine, yüzünü örtecek şekilde kırmızı duvak örten gelinler de olmuştur.

7.2. Gelin Çiçeği

Gelinliği tamamlayan buketler, gelinliğe ayrı bir renk katar. Saflığı ve masumiyeti temsil ettiğine inanılan beyaz güller, en çok tercih edilen çiçeklerdir. Gelin buketleri yapma veya canlı çiçeklerle hazırlanabilir. Yapma çiçekler genellikle saklama amacıyla tercih edilir.

Şekil 7.2.'de 1936 yılında çekilmiş gelin ve damat fotoğrafı görülmektedir. Gelin buket olarak canlı çiçek taşımıştır.

Şekil 7.2. 1936 yılı Tekirdağ'da çekilen gelin ve damat fotoğrafı ve gelin çiçeği ayrıntısı

Kaynak: <http://urun.gittigidiyor.com/antika-sanat/1936-tekirdag-foto-vasif-gelin-damat-fotograf-76906491> (25 Kasım 2014).

Şekil 7.3. Gelin çiçeği örnekleri

Kaynak: <http://www.annecocuk.co/2013-gelin-cicegi-modelleri/> (25 Kasım 2014).

7.3. Gelin Çantası

Gelin çantası kullanımı genellikle tercih edilir. İçerisine gelinin makyaj malzemesi gibi gerekli eşyalarını koyması için kullanılır. Bir diğer kullanım amacı ise genellikle kese şeklinde olanlarda, misafirlerin takı, altın, para ve benzeri hediyelerini buraya koyma amacıyla. Bunun haricinde gelinliğe uygun farklı el çantaları da tercih edilmektedir. Kumaştan veya deriden, sade, işlemeli, boncuk ve/veya pullu olarak değişik süslemeler yapılmış olabilir.

Şekil 7.4.'te 1937 yılına ait gelin ve damat fotoğrafı görülmektedir. Gelin koyu renkte küçük boyutlu, kısa zincir askılı çantayı elinde tutmuştu. Şekil 7.5.'te 1950 yılına ait gelin fotoğrafında da koyu renk küçük bir çantayı gelinin elinde tuttuğu görülmektedir.

Şekil 7.4. 1937 yılı gelin ve damat fotoğrafı ve gelin çantası ayrıntısı

Kaynak:<http://urun.gittigidiyor.com/antika-sanat/1937-gonen-gelin-damat-gorunus-fotograf-96034881> (25 Kasım 2014).

Şekil 7.5. 1950 yılına ait gelin fotoğrafı ve gelin çantası ayrıntısı

Kaynak: <http://urun.gittigidiyor.com/koleksiyon/1950-guzel-gelin-amp-damat-fotografi-132311442> (25 Kasım 2014).

Şekil 7.6. Gelin çantası örnekleri

Kaynak: <http://evliligim.com/blogg/index.php/2011/04/16/mini-mini-sik-gelin-cantaları/> (25 Kasım 2014).

7.4. Gelin Sa Aksesuarları

Sa aksesuarları gelinliğin bütünlüğünü oluşturmada önemlidir. Gelinliğin stiline uygun olarak ta, tüy, çiçek, boncuk, inci, toka, taş ve benzeri aksesuarlar kullanılır. Sa aksesuarlarında duvak, şapka ve gelin teli de kullanılmıştır. Ama bu aksesuarlar ayrı başlık altında incelendiği için burada bahsedilmemiştir.

Şekil 7.7. ve Şekil 7.9.'da gelin sa aksesuarı olarak ta kullanılmıştır. Şekil 7.8.'de ise gelin sa aksesuarı olarak çiçekler kullanılmıştır.

Şekil 7.7. 1935 yılı Giresun'da çekilmiş gelin ve damat fotoğrafı

Kaynak: <http://urun.gittigidiyor.com/antika-sanat/1935-giresun-gelin-damat-fotograf-47670212> (25 Kasım 2014).

Şekil 7.8. 1964 yılına ait gelin ve damat fotoğrafı

Kaynak: <http://urun.gittigidiyor.com/antika-sanat/1964-foto-stil-gelin-damat-fotograf-130706195> (25 Kasım 2014).

Şekil 7.9. 1956 yılı gelin ve damat fotoğrafı

Kaynak: <http://urun.gittigidiyor.com/koleksiyon/1956-gelin-ve-damat-merdiven-fotografi-104471002> (25 Kasım 2014).

Şekil 7.10. Günümüz gelin saçı aksesuar örnekleri

Kaynak: <http://davetshop.com/gelin-basi> (28 Kasım 2014).

7.5. Eldiven

Eldiven, ilk olarak eli soğuktan koruma amacıyla kullanılmaya başlanmıştır. Bu amaç için kalın ve sık dokulu kumaşlar kullanıldı. Zamanla aksesuar olarak kullanılmaya başlanınca daha ince ve zarif, elbiseye bütünlük oluşturacak kumaşlar tercih edilmiştir. Gelinlikte de tamamlayıcı olarak kullanılabilir veya hiç kullanılmaz. Kullanılanların gelinlikle uyumlu olmasına dikkat edilir. Parmaklı, parmaksız, bilek hizası, dirsek hizası, bilek ve dirsek arası gibi değişik boylarda olabilir. Tül, dantel veya gelinliğin kumaşından yapılabilir.

Şekil 7.11. 1933 yılı İstanbul'da çekilmiş gelin ve damat fotoğrafı ve eldiven ayrıntısı

Kaynak: <http://urun.gittigidiyor.com/antika-sanat/1933-foto-kenan-gelin-damat-konulu-fotograf-72631596> (25 Kasım 2014).

Şekil 7.12’de sırasıyla soldan sağa doğru 1952, 1957ve son ikisi 1969 yıllarında Türkiye’de giyilmiş gelin eldivenleri görülmektedir.

Şekil 7.12. 20. Yüzyılda Türkiye’de giyilen gelin eldivenleri

Kaynak:Sürür, Çorum, Uluumay ve Akman, 2011: 148, 162,184, 186.

7.6. Şapka

Şapkanın kullanım amacı başı sıcaktan, soğuktan veya yağış gibi etkenlerden korumak veya dini amaçla kullanılmaktır. Aksesuar olarak kullanım alanı da zamanla yaygınlık kazanmıştır. Her yaşta erkek ve kadın tarafından kullanılır. Bere, kasket, melon, rölöve, fotr gibi çeşitleri vardır. Kumaş, hasır, deri gibi farklı malzemelerden yapılabilmektedir. Gelinliklerde kullanımı Batı’da başlamıştı. Şapkayla sadece yüzü örten tek kat tül de duvak olarak tercih edilebilmiştir. 20. yüzyılda batı modasını takip eden Türkiye’de de moda döngüsü içerisinde gelinlikle şapkanın kullanıldığı zamanlar olmuştur. Gelinlerin, duvağa rağbeti, şapkadan daha fazladır.

Şekil 7.13’te 1955 yılına ait gelin ve damat fotoğrafı bulunmaktadır. Gelin şapkayla birlikte küçük ve farklı bir bağlama ile duvak kullanmış.

Şekil 7.13. 1955 yılına ait gelin ve damat fotoğrafı

Kaynak:<http://urun.gittigidiyor.com/antika-sanat/1955-gelin-damat-konulu-fotograf-130700573> (28 Kasım 2014).

Şekil 7.14. Gelinlikle birlikte kullanılan şapka örnekleri

Kaynak:<http://www.formistan.com/moda/147117-2012-sapkali-gelinlik-modelleri.html> (28 Kasım 2014).

7.7. Takı

Takılar küpe, yüzük, bilezik, bileklik, kolye, yaka iğnesi, hızma, pazıbent, muska, alınlık gibi takı çeşitleri bulunmaktadır. Geleneklerimizde evlilik törenine gelen davetlilerin, gelin ve damadın ailesinin, gelin ve damada takı takma töreni vardır. Bu törende özellikle geline takı olarak altından ve değerli taşlarla süslenmiş bilezik, kolye, gerdanlık, küpe ve yüzük takılır.

20. yüzyılda gelinlikler ile kullanılan takılar ise küpe, kolye, gerdanlık, yüzük, bilezik veya bilekliktir.

Şekil 7.15. Takı çeşitlerinden küpe, kolye, bilezik, bileklik ve yüzük örnekleri

Kaynak: <http://altin-fiyat.blogspot.com.tr/2010/04/altin-taki-alirken-nelere-dikkat.html>(29 Kasım 2014).

7.8. Ayakkabı

Ayakkabı, gelinlikle giyilirken, ana amacı olan ayağı korumanın haricinde, farklı özellikleri de kapsar. Elbise ve diğer aksesuarlara uygun olması, topuk

yüksekliği ve biçim olarak çok sağlıklı olmamaları bunu göstermektedir. Malzeme veya renk olarak gelinlik ile bütünlük oluşturabilir.

20. yüzyılda Türkiye’de gelinliklerle birlikte beyaz, krem gibi beyaza yakın renklerde, deri veya kumaştan yapılan ayakkabılar giymişlerdi. Ayakkabının biçimi sivri, badem, yuvarlak, küt burunlu, kısa, yüksek topuklu, tokalı gibi değişik biçimlerde olmuştu.

Gelin ayakkabısının altına bekar kişilerin ismini yazma adeti de kültürümüzde bulunmaktadır. Eğer düğün günü yazılan isimler düğün sonunda silinmişse o kişiler yakın zamanda evleneceklerdir, diye bir batıl inanç vardır. Bu da gelin ayakkabısına ayrı bir mana kazandırmaktadır.

Şekil 7.16’da 20. yüzyıl Türkiye Cumhuriyeti’nde giyilen gelin ayakkabıları görülmektedir. Soldan sağa doğru ilk sırada 1941 ve 1948 yılı, ikinci sıradan ise sırasıyla 1966 ve 1969 yıllarında giyilmişlerdir.

Şekil 7.16. 20. yüzyıl Türkiye’de giyilen gelin ayakkabıları

Kaynak: Sürür, Çorum, Uluumay ve Akman, 2011: 130, 138, 178, 186.

7.9. Gelin Teli

1 ila 2 milimetre eninde ince uzun gümüş tellerdir. Zenginliğe göre altından da yapılabilmektedir. Gelinin başından, dizin aşağısına veya yere kadar uzanır. Evlenme çağındaki kızlar gelinin başındaki gelin telinden alınca yakın zamanda onların da evleneceği gibi batıl inanışlar vardır. 18. Yüzyılda Sultan İbrahim, Hümaşah adında bir cariye ile evlenmek ister ve cariye telli duvaklı gelin olma arzusunun olduğunu belirtir. Bu arzusu yerine getirilir ve budan dolayı ‘Telli Haseki’ lakabı takılmıştı. (Koçu, 1969: 122)

Telli Baba türbesine, evlenmek isteyen kızların gidip oradan gelin teli almasıyla, yakın zamanda evleneceğine inanılır. Evlendikten sonra ise kendi gelin telini bırakır. ‘Telli duvaklı gelin olmak’ sözünün de kültürümüzde hala kullanılmaya devam etmesi, gelin telinin, gelinin bütünlüğünü oluşturan önemli bir unsur olarak görüldüğünü göstermektedir.

Osmanlı döneminde kullanılmış olan gelin teli, 20. yüzyılda Türkiye’de de gelinler tarafından kullanılmıştı. Yüzyılın başından ortalarına kadar gelinler başlarında gelin teli kullanmışlardı. Dönemin ortalarından sonlarına doğru gelin çiçeğine takılı olarak kullanılmıştı. Dönemin sonlarında ise gelin teli kullanımı yaygınlığını yitirmişti.

Şekil 7.17’de 1946 yılı ve 1966 yılına ait gelin ve damat fotoğrafı bulunmaktadır. 1946 yılındaki fotoğrafta gelin, gelin telini başına takmıştır. 1966 yılına ait fotoğrafta ise gelin, gelin telini çiçeğine takmıştır.

Şekil 7.17. Solda 1946 yılı, sağda 1966 yılı gelin ve damat fotoğrafı

Kaynak: <http://urun.gittigidiyor.com/antika-sanat/1946-adana-gelin-damat-konulu-fotograf-26341312>

<http://urun.gittigidiyor.com/antika-sanat/1966-gelin-damat-konulu-fotograf-98982541> (30.11.2014).

8. ÜRETİM SÜRECİ

8.1. Tasarım

Tasarım sürecinde bazı faktörler göz önüne alınarak tasarım yapılır; müşteri profili, yaş, cinsiyet, kültür, işlev, fiyat, kalite özellikleri. Bu özellikler belirlendikten sonra tasarım aşamasına geçilir. Tasarım süreci üç bölümden oluşur, bunlar model tasarımı, kalıp tasarımı ve üretimidir.

Tasarım, bir ürün oluşturma amacıyla yapılan çalışmalardır. Zihinde canlandırma ve tasavvur etmeden gelmektedir. Tasarım yapmadan önce bir konu belirlenir, ana fikri oluşturulur ve plan yapılır. Tasarımcı esin alacağı kaynakları araştırır. Moda eğilimleri, renk panoları, kumaş panoları, filmler, kitaplar, dergiler, farklı kültürler, ünlüler gibi değişik yazılı ve/veya görsellerden bilgi toplar. Kumaş ve materyal örnekleri toplar. Ona ilham veren bütün her şeyi toplayarak hikaye panosunu oluşturur. Hikaye panosuna yoğunlaşarak tasarımcı tasarımlarını üretir. Aynı zamanda tüketici araştırmalarından elde edilen sonuçlara da ihtiyaç duyar. Bunlar müşteri profili, yaş, cinsiyet, kültür, işlev, fiyat, kalitedir. Hikaye panosunda tasarımın kullanılacağı ortam, hazırlanan sezon, duygu, düşünce, renk, kumaş, aksesuar, dikiş teknikleri, giysinin bölümleri bulunabilir. Bütün bu veriler kapsamında akla gelen fikirler ilk önce eskiz defterine çizilir. Sonrasında bunu geliştirme çizimleri yapılır. Birçok deneme çizimi yapılan model arasından seçim yapılır. Belirlenen modeller geliştirilir ve tasarımcının özgün tasarımı oluşur. (Jones, 2009: 130)

Hazırlanan tasarımın ürüne dönüşmesi için kalıplarının çıkarılması gerekmektedir. Hazırlanan kalıplar, asıl kumaştan veya ona benzer bir kumaştan

dikilir. Üretilmiş ürün üzerinden eleştiriler yapılır, giyim rahatlığı incelenir, gerekli düzenlemelerin, değişikliklerin olup olmayacağına karar verilir. Yapılan düzenlemeler sonucu oluşan ürün üretim için kabul alır.

20. yüzyılda Türkiye’de giyilen gelinlikler iki yolla üretilmiştir. Kişiyeye özel veya seri üretim olan, endüstriyel dikilen gelinliklerdir. Dönemin başında kişiyeye özel dikim yapılmaktayken, sanayileşmenin ilerlemesiyle endüstriyel dikilen gelinlikler de piyasaya çıkmıştır. Kişiyeye özel dikim daha pahalı olmasından dolayı önemini korusa da endüstriyel dikilen gelinliklerin tercih edilmesi gittikçe artmaktadır.

8.2. Dikim

8.2.1. Endüstriyel Dikilen Gelinlikler

Dilimizdeki ‘Hazır Giyim’ kelimesi İngilizce ‘Ready to Wear’, Fransızca ‘Pret-e-Porter’ ve İtalyanca ‘Pronto Moda’ dır. Hazır giyimde, en az el işçiliği ile seri olarak üretilebilecek ürünler hazırlanır ve dikilir. Hazır giyim üretimi yapan firmalar bir sezonda fazla miktarda seri üretirler. Koleksiyonları sonbahar, kış, ilkbahar, yaz, tatil ve seyahat olarak oluşturabilirler. Bu döngülerden firma profiline uygun olanlarda ürünler hazırlanır. Özel dikimden farklı olarak hazır giyimde standart beden ölçüleri vardır. Bu ölçüler firmadan firmaya, ülkeden ülkeye değişebilmektedir. (Kipöz, 2013: 43)

Endüstriyel dikim yöntemi olan konfeksiyon ile üretimde kişiyeye özel bir tek ürün yoktur, aynı ürün birçok kişi tarafından giyilebilir. Konfeksiyon işletmesinin amacı kar elde etmektir ve bundan dolayı ürünlerinin genel çoğunluk tarafından beğenilip alınması gerekir. Dolayısıyla kişiyeye özel üretime göre daha ucuzdur ve bu yönünden dolayı daha çok kişiyeye hitap edebilmektedir. Kişiyeye özel üretimden farklı olarak işletmenin politikaları doğrultusunda ve dönemin modasına uygun olarak tasarımlar yapılır, müşteri bu ürünü beğenir veya beğenmez, isteği doğrultusunda değişiklik yapamaz (boy kısaltmaları ve benzeri hariç). Aşağıda endüstriyel dikilen gece kıyafetinin üretim aşamaları verilmiştir.

1. Koleksiyon hazırlama işlemleri yapılır. Bunun için ilgili fuarlar, defileler takip edilir. Dergi, film gibi medya organları tarafından takipler yapılır. Dönemin modasına uygun olarak elde edilen veriler ile tasarımlar hazırlanır.
2. Modelin numune üretimi yapılır ve gerekli düzenlemeler varsa düzeltilir. Ürün son halini alır. Buna uygun olarak kalıp hazırlama ve serileme işlemleri yapılır.
3. Müşterilerden siparişler alınır. Siparişler doğrultusunda kumaş ve yardımcı malzeme tedariki yapılır.
4. Kumaş kesimi için pastal planı hazırlanır. Ardından bu plana uygun olarak kumaş serilir ve kesim işlemleri yapılır. Metolama ve tasnif işlemleri ile parçalar numaralandırılıp gruplandırılır.
5. Ürün için oluşturulan özel dikim bantlarında ürünün dikimi yapılır, ütülenir ve son kontrol işlemleri yapılır. Bu şekilde endüstriyel olarak üretim yapılmış ve ürün tamamlanmıştır.

Şekil 8.1. Endüstriyel dikilmiş gelinlik örneği, Akay Gelinlik, 2014

Kaynak: <http://www.elbisesimodelleri.com/akay-2014-gelinlik-modelleri-ve-fiyatları/sik-2014-akay-gelinlik-koleksiyonu> (17 Aralık 2014).

8.2.2. Gelinlikte Kişiyeye Özel Dikim ve Üretim Aşamaları

‘Yüksek moda’ olarak da tanımlanmaktadır ve kökenini ‘yüksek terzilikten’ almıştır. Fransızca ‘Haute-Couture’ ve İtalyanca ‘Alta Moda’ kelimeleri kullanılır. Yüksek moda ürünü, pahalı, yeni, yüksek kalite standartlarında ve kişiyeye özel olarak tasarlanan üründür. Giysinin içine de dışı kadar özen gösterilir, işçilik miktarı fazladır, yapılan tasarımlar hazır giyim endüstrisine de ilham kaynağı olur. (Kipöz, 2013: 43)

Kişiye özel gelinlik, üst grup ürünler arasındadır ve fiyat olarak pahalı ürünler sunmaktadır. Dolayısıyla her kişiye hitap etmez, en çok varlıklı kişiler tarafından tercih edilir. Hazırlanan ürünler kişinin tam bedenindedir ve sadece onun içindir, tektir. Bu da o kişinin üst düzey bir hizmet almasını ve kendini özel hissetmesine neden olur. Kişiye özel abiye giyim üretim aşamaları aşağıda verilmiştir.

1.Kişiye özel üretim yaparken kişinin zevki ve istekleri doğrultusunda tasarım yaparak başlanılır. Sonrasında tasarıma uygun kumaş ve renk seçimi yapılır. Bunlar belirlendikten sonra ürün sadece o kişiye ait, bir tek olacağı için müşterinin tam beden ölçüleri alınır ve ona göre kalıp hazırlanır.

2.Kalıplar öncelikle başka bir kumaşta (Amerikan bezi veya müslin) hazırlanır ve dikilir. Ürünün asıl kumaşlarının kullanılmamasının nedeni, asıl kumaşın pahalı, değerli ve az miktarda olmasındandır. Herhangi bir yanlışlık veya sonrasında değiştirilmesi istenen bir şey olursa, boşuna kullanılmaması için, her şey düzeltildikten ve onaylandıktan sonra kullanılır.

3.Gereken durumlarda ürünün provası yapılır. Bu işlemde tasarımda değişmesi gereken şeyler belirlenir, müşterinin tam bedeninin olup olmadığına bakılır, eklenmesi gereken şeyler belirlenir. Provalardan elde edilen sonuçlara göre kalıp tekrardan hazırlanabilir.

4.Son halini alan kalıplar asıl kumaşlara uygulanır. Nakış, boncuk işleme gibi işlemler dikimden önce hazırlanır, gerekiyorsa dikim sırasında veya bitiminde de yapılabilir. İşçiliği çok olan bir ürünün üretimi 1000 saate kadar çıkabilir. Son halini alan ürün giyime hazır hale gelir.

Şekil 8.2. Kişiyeye özel dikilen gelinlik örneği, Georges Hobeika tasarımı

Kaynak: <http://thebridalcircle.com/haute-couture-bridal-gowns/> (27 Aralık 2014).

9. 20. YÜZYIL GELİNLİK TASARIM ÇALIŞMASI

Yapılan tasarım çalışmasında, geçmişte giyilen giysilerin özelliklerini bozmadan, günün modası ve çizgilerine uygun tasarımlar yapıldı. Bulduğumuz çağın içerisinde insanların geçmişe olan özlemi bitmemiştir. Genç oldukları zamanlar, annesinin yaşadığı dönem gibi güzel anıların olduğu dönemler, hatıralarda iz bırakır. Bu özlemi, geçmişten izler taşıyan giysiler ile az da olsa gidermek için, geçmişten günümüze uyarlama çalışmaları, önemli bir uygulamadır.(Hasarlı, Ocakoğlu, & Kıcıroğlu, 2010)

Günümüze uyarlayarak tasarımlar yaparken, hangi dönemi ele alacaksak o dönemin giysileri, kumaşları, biçimleri, süslemeleri ve aksesuarları incelenir. Eğer bir kültüre ait giysiyse, o kültürün bulunduğu yere giderek araştırma yapılır. O dönem giyimi hakkında yapılan araştırmalar incelenir, heykel, mozaik, rölyef gibi arkeolojik kazılar, ressamın tabloları, fotoğraflar, moda dergileri, gazeteler incelenir. Böylece, o dönemdeki giyim biçimi hakkında bilgi elde edilir. Elde edilen bilgiler doğrultusunda, yapılacak çalışmada, dönem giyim biçiminin korunmasına önem gösterilir. Giysi ve aksesuarlarının, bir veya iki özelliği ön plana çıkarılmalı ve bu özelliklerin etkili olmasına önem verilmelidir. Dönem kumaşları ile yeni tasarlanacak giysi kumaşı arasında, uyum olmalıdır. Bunlar göz önüne alınarak, günün modasına uygun olarak ürün tasarımı yapılır.(Hasarlı, Ocakoğlu, & Kıcıroğlu, 2010)

9.1. 20. Yüzyıldan Günümüz Modasına Gelinlik Tasarımları

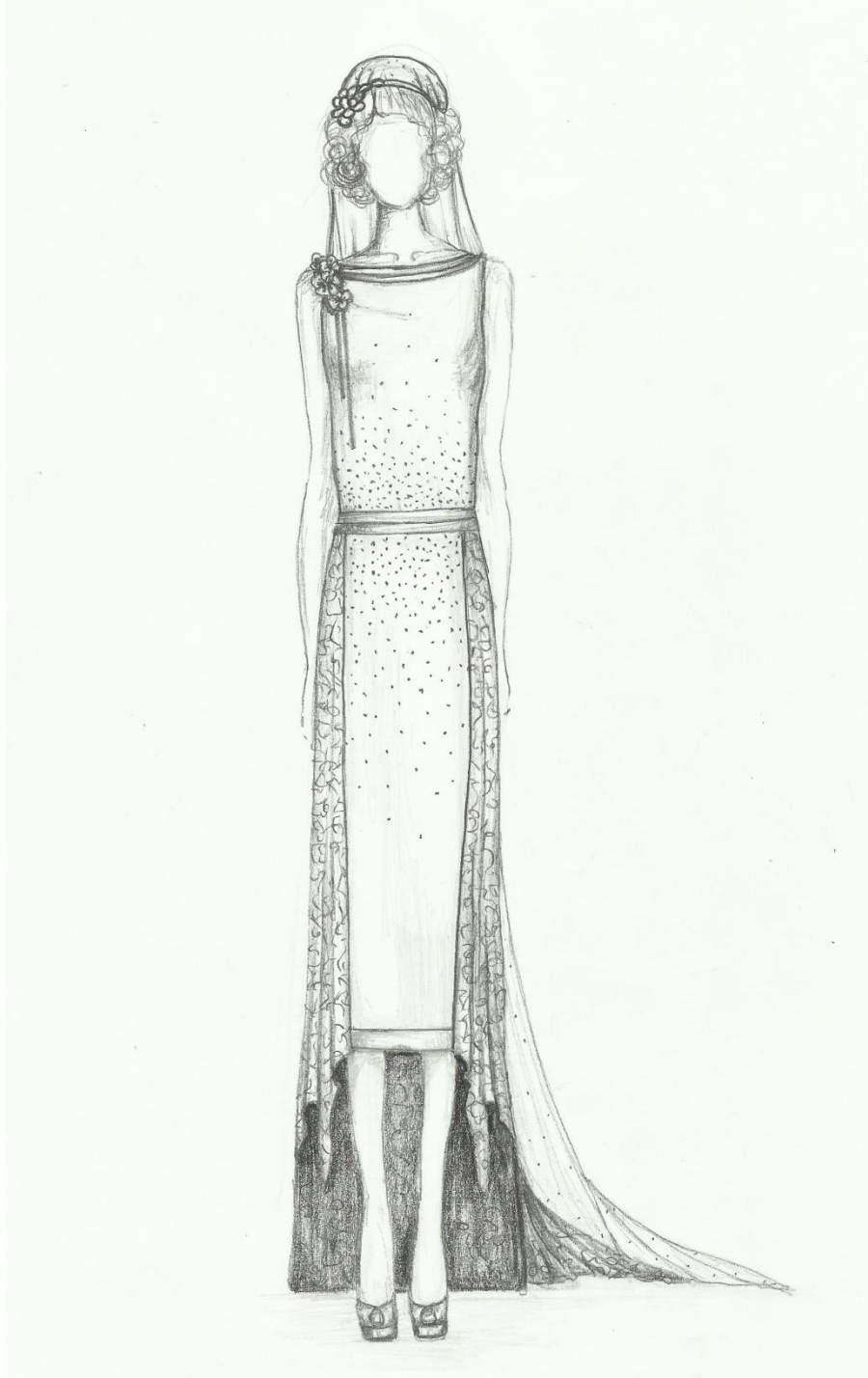
Bu çalışmada 20. yüzyıl Türkiye’de batı modasında giyilen gelinlikler ele alınarak çalışmalar yapılmıştır. Yapılan araştırma ile dönemin gelinliklerinin biçimsel özellikleri, kumaşı, kullanılan süslemeler ve aksesuarlar incelenmiştir.

Günümüz gelinlik modasında, danteller ön plandadır. Tül ve saten sıklıkla kullanılmaktadır. Üst vücuda oturan, etek kısmı kabarık, verev, balık modellerinde, yer hizasında veya kısa, diz hizasında, baldır hizasında gibi farklı uzunluklarda gelinlikler giyilmektedir. Gelinlikler tek parçadan oluşmaktadır. Straplez, kolsuz veya dar kollu modeller tercih edilmektedir. Baş süslemesinde taç, toka, çiçekler kullanılmaktadır. Gelinlik ile aynı renkte küçük bir çanta ve ayakkabı giyilmektedir. Sade takılar kullanılmaktadır. Küpe, bilezik ve kolye tercih edilmektedir. Süslemelerde aplikeler, boncuk, inci, çiçek kullanılır. Gelinin tercihine göre, gelinliğe uygun olan duvak tercih edilir. Kırmızı duvak, kına gecesinde kullanılmaktadır.

9.1.1. 1920’lerden Günümüze Uyarlanmış Gelinlik Tasarımı

Şekil 9.1.’de Hatice Kübra Özbek tarafından,1920’li yıllar ele alınarak yapılandırma çalışması görülmektedir. Dönemin gelinliklerinde, kalçadan başlayan etek, baldır hizasında etek boyu, eteklerde kuyruk ve sadelik ön plandaydı. Yapılan tasarımda, 1920’lerde çoğunlukla tercih edilen, krem renginde ipek saten ve dantel kullanılmıştı. Üst bedeni vücuda oturmayan, kolsuz modelde, satendendi. Kayık yakalı, yakasında iki kat saten şerit geçmişti. Sağ omzuna krem rengi şifondan yapma çiçekler yerleştirilmiş, ucundan ise kurdale sarkmaktaydı. Eteği kalçadan başlamıştı. Alt ve üst beden birleştiği yerde, gelinlikle birleşik olan kemer vardı. Eteği, ortada satenden düz olarak inmiş, yanlarda ise dantelden verev olarak inmişti. Ön etekte, saten bölümün alt ucunda, aynı kumaştan şerit geçirilmişti. Arka etek danteldendi. Etek boyu önde baldır hizasında, arkada ise kuyruk oluşturmaktaydı. Ön bedende, orta bölümde daha yoğun olarak, beyaz renkte kesme boncuklar, serpmeler olarak dikilmişti.

Duvağı, krem rengi tlden, tek kat ve yerde kuyruk oluşturmaktaydı. zerinde, gelinlik süslemesinde kullanılan boncuklar vardı. Saç süslemesinde, krem rengi şifondan yapılmış, yapraklardan oluşan taç takmıştı. Ayakkabısı, krem rengi kumaş kaplama, n açık, yüksek topukluydu.

şekil 9.1Hatice Kübra zbey tarafından, 1920'lerden günümüze uyarlanmış gelinlik tasarımı

9.1.2. 1930'lardan Günümüze Uyarlanmış Gelinlik Tasarımı

Şekil 9.2.'de Hatice Kübra Özbey tarafından, 1920'li yıllar ele alınarak yapılan tasarım çalışması görülmektedir. Dönemin gelinlik stilinde, baklava dilimi korsaj, uzun dar kollar, verev etek en çok görülen modellerdendi. Yapılan tasarımda, günümüzde tercih edilen, üst bedende detaylı modellerden, boncuk ile süslemeler ve güpür kullanılmıştı. 1920'lerde tercih edilen beyaz rengi krepdöşin ve boncuklarla süslenmiş güpür, yapılan tasarımda kullanılmıştı. Üst beden vücuda oturmakta, V yakalı ve güpürden yapılan şeritler ile süslenmişti. Ön ortada, baklava dilimi şeklinde korsaj oluşturulmuştu, uzun kolluydu. Kolun üstü boldu, bu bolluk ortada güpürden bir şerit ile bastırılmıştı. Koldaki bol bölümün bitiminde, güpür şerit bulunmakta, alta doğru dar olarak kol inmekteydi. Kol ucundaki yırtmacı, üç düğme ile kapatılmaktaydı. Eteği sekiz parçadan oluşmakta, verev ve yere kadardı. Yan taraftaki etek parçalarının birleşim yerinde, güpürden şerit vardı. Üst beden ve eteğin orta bölümünde, beyaz renkte boncuk ile süsleme yapılmıştı.

Duvağı beyaz tül den, tek kat, yerde kuyruk oluşturmaktaydı ve kenarında aplikeler vardı. Saç süslemesinde inciler kullanılmıştı.

Şekil 9.2 Hatice Kübra Özbey tarafından, 1930'lardan günümüze uyarlanmış gelinlik tasarımı

9.1.3. 1940' lardan Günümüze Uyarlanmış Gelinlik Tasarımı

Şekil 9.3.'te Hatice Kübra Özbey tarafından,1940'lı yıllar ele alınarak yapılan tasarım çalışması görülmektedir. Dönemin gelinlik özellikleri olan, bel ve göğüs bölgelerinde bulunan pililer ve süslemeler, verev kesim, yere kadar uzun ve kuyruklu etek modeli, çalışmaya yansıtılmıştı. Dönemde tercih edilen, beyaz renkte krep, şifon ve güpür kullanılmıştı.Üst bedeni parçalı ve vücuda oturmaktaydı. Üst bedenin alt katında krepten astar, üstte ise şifondan drapelere oluşturduğu kat vardı. Parçaların birleşim yerleri inci ile süslenmişti. Üst bedenin kenarları, krepten yapılan şeritlerle birleşmişti. Üst tarafında bu şeritler, boyundan geçen ve omuzlarda bulunan askıyı oluşturmuştu. Krep şeritler, kalça üzerinde de bulunmaktaydı. Bunların bitim hizasından etek parçaları başlamıştı. Etek, altı parçadan oluşmakta, verev olarak yere kadar inmekteydi. Eteğin iç astarı krepten, üstünde güpürden ikinci katı vardı. Etek arkada kuyruk oluşturmuştu.

Duvağı tek kat, beyaz tül dendi ve kenarında aplikeler vardı. Saç süslemesinde inciler kullanılmıştı. Gelin çiçeği olarak, canlı çiçeklerden bir buket taşımaktaydı.

Şekil 9.3 Hatice Kübra Özbey tarafından, 1940'lardan günümüze uyarlanmış gelinlik tasarımı

9.1.4. 1950'lerden Günümüze Uyarlanmış Gelinlik Tasarımı 1

Şekil 9.4.'te Hatice Kübra Özbey tarafından, görülen gelinlik 1950'li yıllar ele alınarak yapılmıştır. O dönemde en çok tercih edilen renk ve kumaşlardan beyaz renkte tafta ve şifon kullanılmıştı. Günümüzde, genellikle kullanılan dantel de gelinlikte kullanılmış. Dönem gelinliklerini etkileyen, 1956'da evlenen Monoca Prensesi Grace Kelly'nin gelinliğinin özellikleri, bu gelinlikte görülmektedir. Üst bedeni pensler ile vücuda oturmuş. Taftadan straplez yakalı ve uzun kollu üst beden yapılmıştı. Straplez yakadan boyna kadar devam eden, şifondan parça ilave edilmişti. Şifon bölümde, küçük aplikeler ile süslemeler yapılmıştı. Yaka ve kol kenarlarında daha büyük ve yoğun aplikeler kullanılmıştı. Kolda da applike süslemeler vardı ve kol ucu dar enli ve manşetliydi. Bir ucu kol evinde, diğer ucu serbest olan tafta şerit, günümüz kol detaylarındandı. Yakadan eteğe kadar inci düğmeler dikilmişti. Belde taftadan dar ende kemer vardı. Üst beden bel hizasından başlayıp, etekte devam eden applike süslemeleri vardı. 1950'li yıllarda kullanıldığı gibi, etek kabarık ve yere kadardı. İki katlı olan eteğin alttaki katı taftadan, üstteki katı ise şifondandı.

Duvağı beyaz tül dendi ve ucu aplikeler ile süslenmişti. Duvak iki katlı ve parmak hizasındaydı. Baş süslemesinde parlak taşlardan yapılmış taç kullanılmıştı.

Şekil 9.4 Hatice Kübra Özbey tarafından, 1950'lilerden günümüze uyarlanmış gelinlik tasarımı 1

9.1.5. 1950'lerden Günümüze Uyarlanmış Gelinlik Tasarımı 2

Şekil 9.5'te Hatice Kübra Özbey tarafından,1950'li yıllar ele alınarak tasarlanan gelinlik görülmektedir. 1950'lerde kullanılan volanlar ve verev kesimler bu modelde kullanılmıştı. O dönemde tercih edilen, krem rengi şifon ve krep kullanılmıştı. Günümüze uyarlamada ise, üst bedeni vücuda oturan model, applike süslemeleri ile zenginleştirilmişti. Üst beden kup ile vücuda oturmakta ve V yakalıydı. Omuzdan başlayıp, göğüs üzerine gelen volanlar iki kattı ve şifondan yapılmıştı. Yaka kenarında, applike ile süsleme yapılmıştı. Volanların yakaya olan tarafında, krepten şerit vardı ve kenarlarında inci ile süsleme yapılmıştı. Bu şerit, dikey yönde başka şeritlerle, boyunda tasma oluşturan şerit ile birleşmekteydi. Boyundaki bu şerit yaka, applike ile süslenmiş ve önde büyük bir düğme ile kapanmaktaydı. Etek ve üst beden birleşim yeri, yukarı doğru sivrilik oluşturan bir kemer ile bağlanmıştı. Ve bunun iki tarafı da, aplikeler ile süslenmişti. Eteği verev kesimli, yere kadar ve arkada kuyrukluymdu. Gelinliğin diğer yerlerinde kullanılan applike süslemesi, etekte de serpm olarak uygulanmıştı.

Duvağı tül den, iki katlıydı ve uçlarında applike süslemeleri vardı. Duvak boyu, dizin biraz üzerindeydi. Baş süslemesinde ise inciler ile süslenmiş taç kullanılmıştı.

Şekil 9.5 Hatice Kübra Özbey tarafından, 1950'lerden günümüze uyarlanmış gelinlik tasarımı 2

9.1.6. 1960'lerden Günümüze Uyarlanmış Gelinlik Tasarımı

Şekil 9.6.'da Hatice Kübra Özbey tarafından,1960'lı yıllar ele alınarak yapılangelinlik tasarım çalışması görülmektedir. Tasarımda, dönem gelinlik modellerinin çizgisi aynı kalmıştı. Üst bedene oturan ve aşağıya doğru açılarak inen etek ve üzerinde dantelden bir üstlük dönem gelinliklerinin çoğunluğunda görülmüştü. Yapılan çalışmada, beyaz saten kumaş ve gümüş renginde pul ve boncuk ile süslenmiş zemini beyaz güpür kullanılmıştı. Satenden üst bedene pens ile oturtulmuş, kayık yakalı ve kolsuz, eteği aşağıya doğru ayak hizasına kadar açılarak inmekteydi.

Gelinliğin ikinci parçası, pul ve boncuklar ile süslenmiş güpür kullanılarak yapılan üstlüktü. Bu parça önde, belin biraz üzerine kadar ve arka tarafta ise kuyruk oluşturmaktaydı. Kol boyu, bilek ile dirsek arasında, alttaki gelinlikten biraz daha kapalı yakalı ve yaka ucu biyeliydi. Kenar kısımları dilimliydi. Ön etek ucu ve kol ucunda, yine o dönemde sıklıkla yapılan, inci ile süsleme yapılmıştı.

Beyaz renkte tül duvak, o dönemde sıklıkla tercih edilen biçimde, yerde kuyruk oluşturacak ve ikinci katı yüzü kapatacak hizada kullanılmıştı. Baş süslemesinde, beyaz mine çiçekleri, gelin buketi ise beyaz kurdeleler ile süslenmiş, pembe ve beyaz renkte canlı çiçeklerdi. Beyaz topuklu ayakkabıları da gelinliği tamamlayan aksesuarlarındandı.

Şekil 9.6 Hatice Kübra Özbey tarafından, 1960'lardan günümüze uyarlanmış gelinlik tasarımı

9.1.7. 1970'lerden Günümüze Uyarlanmış Gelinlik Tasarımı

Şekil 9.7.'de Hatice Kübra Özbey tarafından,1970'liyıllar ele alınarak yapılan tasarım çalışması görülmektedir.O dönemde, roba, firfir, etek ucunda kalın firfir veya kalınca şeritler çokça kullanılmıştı. 1970'lerde tercih edilen beyaz renk, gelinlik tasarımında tercih edilmişti. İç astar olarak beyaz renkte şantuk, üst katı ise üzerinde serpme olarak yapraklar dikilmiş şifonoluşturmuştu. Gelinlik V yakalı, kolu dar ve dirsekle bilek arasındaydı. Aşağıya doğru sivri robası, göğüs hizasından başlayan, köşesi sivri kup ile üst beden vücuda oturmuştu. Bu roba ve kupun kenarları, dönemin ön plana çıkan süsleme özelliği olan, firfir ile süslenmişti. Etek, belden yere kadar açılarak inmekteydi. Etek ucunda, iki sıra, zigzakbiçimini oluşturacak şekilde firfir yerleştirilmişti. Kolların haricinde, gelinliğe gümüş renğinde pul ve boncuklarla, serpme olarak süsleme yapılmıştı.

Duvağı, beyaz tül den, parmak ucu hizasında, iki katlıydı, üzerindegümüş rengi pul ve boncuk süslemesi vardı. Baş süslemesinde, alınna hafifçe inen, taşlı bir aksesuar kullanmıştı.

Şekil 9.7 Hatice Kübra Özbey tarafından, 1970'lerden günümüze uyarlanmış gelinlik tasarımı

9.1.8. 1980'lerden Günümüze Uyarlanmış Gelinlik Tasarımı

Şekil 9.8'de Hatice Kübra Özbey tarafından,1980'lı yıllar ele alınarak yapılan tasarım çalışması görülmektedir. Dönem gelinliklerinde kabarık, büzgülü etekler, düz bel çizgisi, kabarık kollar ve 1981 yılında evlenen Prenses Diana'nın gelinlik modeli ön plana çıkmaktaydı. Bu özellikler dikkate alınarak günümüze uyarlanan gelinlik modelinde, yine o dönemde sıkça kullanılan, krem rengi saten ve tül kullanılmıştı. Üst beden vücuda kup ve drapeler ile oturmuştu. Beşgen yakalı, kolları iki kat tülден kabarık kollu ve dirseğin hemen üzerinde bitmekteydi. Kol ucunda, saten manşeti ve fiyonk bulunmaktaydı. Üst beden krem rengi satendendi. Kupların olduğu kısımda, beyaz satenden şeritler, araya dikilmişti. Kup ile yan tarafın arasında kalan bölgede, saten üzerine aplikeler ilave edilmişti. Drapeler, göğüs altından bele kadardı. Etek, belden başlayıp yere kadar uzanmaktaydı. Etek, kabarık iki katlıydı. Altta saten ve üstte tül kullanılmıştı. Eteğin iki yanında, beyaz renkte saten şeritler yere kadar inmekteydi ve arasında kalan bölgede, applike ile süslemeler yapılmıştı.

Duvağı, 1980'lere uygun olarak bel hizasında, iki katlı ve tülдendi. Baş süslemesinde ise taşlardan yapılmış bir taç vardı. Gelin çiçeği, canlı güllerden oluşmuştu.

Şekil 9.8Hatice Kübra Özbey tarafından, 1980'lerden günümüze uyarlanmış gelinlik tasarımı

9.1.9. 1990'lardan Günümüze Uyarlanmış Gelinlik Tasarımı

Şekil 9.9.'da Hatice Kübra Özbey tarafından,1990'lı yıllar ele alınarak yapılan tasarım çalışması görülmektedir. Özellikle, dönem başındaki gelinlik özellikleri ele alınmıştır. Kabarık kollar, kalp yaka ve sonrasında transparan bir kumaşla devam eden üst yaka, bele oturan ve göğüs bölümünde hafif bolluğu olan üst beden,kabarık etek bu özelliklerdendi. Yapılan tasarımda, beyaz renkte saten ve tül kullanılmıştı. Gelinlik kabarık, kısa kolluydu ve kol ucunda üç kat drapeli manşeti vardı. Kollardan göğse doğru kalp yakalı ve üzerinde şifondan, yuvarlak yakalı parça devam etmişti. Göğüs bölgesine, hafif bolluk verilmişti, belde üç kat drape ile vücuda oturmaktaydı. Drapelere ortasındaki kata, yoğun olarak applike dikilmişti. Eteği belden aşağıya doğru kabarık olarak devam etmiş, diz altı hizasında, üç katlıydı. İkinci katın gözüken yerine, yoğun olarak applike yerleştirilmişti. Etek kabarıklığını oluşturmak için altta kat kat sert tül kullanılmıştı.

Duvağı, beyaz renk tülde, iki katlı, parmak hizasındaydı ve ucunda aplikeler bulunmaktaydı. Ayakkabı olarak beyaz, deriden, bilekten bağlı, yüksek topuklu tercih edilmişti. Gelin çiçeği olarak, kurdele ile bağlanmış, canlı güllerden bir buket tutmaktaydı.

Şekil 9.9Hatice Kübra Özbey tarafından, 1990'lardan günümüze uyarlanmış gelinlik tasarımı

10.SONUÇ

İnsan hayatında önemli olan üç gün doğum, evlilik ve ölüm günüdür. Bu üç önemli günde yapılan kutlamalar, ritüeller, kullanılan simgesel ürünler o kültürün zenginliğini göstermektedir, burada giyilen giysi de önem ve anlam kazanır. Önemli bir gün olmasından dolayı da giyildiği toplumun kültürel özelliklerini üzerinde taşır. Evleneceği gün gelin tarafından giyilen gelinlik zaman içerisinde, toplumlara, kültürlere, yaşanan şartlara göre farklılıklar göstermiştir. Kırmızı renk, Roma, Çin, Türk boyları, Osmanlı, Hindistan gibi birçok kültürlerde, gelinlikler için, kullanıldığı görülmüştür. Duvak da milattan önceki tarihlere ve kültürlere dayanan bir geçmişle gelinliğin olmazsa olmaz parçalarından biridir.

Tüm dünyada gelinliklerin, beyaza dönüşmesinin başlangıcı, Avrupa'da 1854 yılında Büyük Britanya ve İrlanda Birleşik Krallığı'nın kraliçesi Victoria tarafından giyilmiştir. Daha öncesinde, kraliyet ailesi tarafından gümüş renginde, gelinlik giyilmesine rağmen, giyilen beyaz gelinlik dönemin sanatçıları, yazarları ve basın tarafından saflığın ve masumiyetin simgesi olduğu gibi, olumlu eleştiriler almıştı. Böylece Avrupa'ya yayılan beyaz gelinlik, Osmanlı'da 1898 yılında Kemalettin Paşa ile evlenen Naime Sultan ile gelmiştir. Hanedan gelinlerinin, kırmızı renkte gelinlik giymesi, bir gelenek olarak devam ederken, Naime Sultan'ın gelinliği geleneksel gelinlik modelinde olsa da, beyaz renktedir, bu gelinlik, Osmanlı'da giyilen ilk beyaz gelinlik olmuştur. Bundan sonra giyilen hanedan ailesinin gelinlikleri de, Batılı modelde beyaz gelinlikler olmuştur.

Cumhuriyet öncesinde, Osmanlı döneminde takip edilen, Batı modası giyimde ilk olarak 1826'da II. Mahmut yeniçeri ocağının yerine kurduğu ordu ile başlamıştır. 1839'da başlayan, Tanzimat Dönemi ile Batı'nın sosyal hayatı benimsenmeye başlamıştır. Artık giyimde, batı modası takip edilmekte, Batı kaynaklı model çizimleriyle, terzilere diktirilmekteydi. Osmanlı dönemindeki bu

Batılılaşmayönetim, üst tabaka ve aydınlar tarafından takip edilmekteydi, halk tarafından genellikle hoş karşılanmamış ve takip edilmemiştir.

29 Ekim 1923'te cumhuriyetin ilanı ile Türkiye devleti kurulmuştur. Batılılaşma çalışmaları hızlanarak, devam etmiştir. Batılılaşmanın tüm halka yayılması hedeflenmişti. Gelinliklerde Batı modasının takip edilmesi, cumhuriyet öncesinde başlamış ve sonrasında da artarak devam etmiştir. Geleneksel gelinliklerden olan, bindallı, kaftan, yöresel gelinlikler, şalvar ve ceket/cepken takımları, gelinliklerde 1950'lere kadar giyimi devam etmiştir. 1960'lardan sonra bazı bölgelerde, dikkate alınmayacak sayılarda giyilmiş ve 1980'lerde ortadan kalkmıştır. Geleneksel gelinliklerdeki bu azalmanın yerini, batı modasındaki beyaz gelinlikler doldurmuştur.

20. yüzyılda Türkiye'de giyilen beyaz gelinlikler, beyaz, krem, kırık beyaz ve fildişi rengi en çok kullanılan renklereydi. 1920'lerde diz hizasında sade modeller, 1930'larda diz altı veya yere kadar uzayan etek boyları, uzun kollu, kuyruklu sade gelinlikler giyilmişti. 1940'larda göğüs ve kalça bölümlerinde süslemeler, pililer vardır ve uzun kol ve yere kadar genellikle kuyruklu modeller, dönem gelinliklerinin özellikleridir. 1950'lerde üst bedeni vücuda oturan volanlar ile süslenmiş, yere kadar uzun verev kesim etekler kullanılmıştı. Bu dönemlerde tüllü kabarık etekli gelinlikler de, kısa bir dönem giyilmişti. 1960'lı yıllarda ise üste bedeni vücuda oturan ve ayak hizasına kadar açılarak inen etekten oluşan tek parça ve üzerine dantel kaplama veya dantelden bir üstlük, dönem gelinlik modelleridir. 1970'lerde firfir ve volanlarla süslenmiş uzun etekli gelinlikler giyilmişti. 1980'lerde ise kabarık kollar ve kabarık etekler dönem gelinliklerinde ön plana çıkmaktaydı. 1990'larda ise straplez yaka gelinliklerde kullanımı yaygınlaşmış ve etekler ise kabarık modellerde olmuştu. 1950'li yılların hariç 1970'lere kadar gelinlikler genellikle sadedir ve süsleme malzemeleri az miktarda kullanılmıştı. 1970'lerden itibaren gelinlikler daha süslü görünmeye başlamıştı. Kullanılan aksesuarlar ise gelinliğin renginde farklı boylarda duvak, baş süslemesi için çiçek, taç gibi gelinliğe uygun bir aksesuardı. Ayakkabı kumaş kaplama veya deriden beyaz, krem rengi gibi gelinliğe uygun renkteydi. Çanta her gelin tarafından tercih edilmemiştir. 20. yüzyılın başlarında farklı renklerde görülebilmekte, bunun düğün alışverişinde geline alınan sonradan da kullanabileceği yeni çantası olduğu düşünülmekteydi. Dönemin ortalarından itibaren, gelinlik ile uygun renkte çanta kullanımı yaygınlaşmıştı. Eldiven de her gelin tarafından tercih

edilmemişti, ama kullananlar gelinliğin modeline uygun modelde ve kumaşına uygun eldivenler seçmişlerdi. Gelin teli ise baht açıklığı gibi anlamlar taşıymıştı. Dönemin başlarında başın iki tarafından yere kadar indiği görülürken 1940'lerden itibaren ve 1950'lerde yaygın olarak başta kullanılmayıp gelin çiçeğine iliştirilmişti. 1970'lerde ise gelin telinin artık kullanılmadığı görülmekteydi. Gelin çiçeği ise dönemin sonlarına kadar yapay çiçeklerden oluşan beyaz çiçeklerdi.

Kullanılan kumaşlarda, Batılı modeldeki gelinlikle uygun olacak şekilde dökümlü ve ince kumaşlardandı. Sentetik kumaşlar yaygınlaşana kadar önemli bir günde giyilecek olan gelinlikler için ipekli kumaşlar tercih edilmişti. Sentetik kumaşlar ile kumaş maliyeti azalmıştı. Bu da gelinliklerde kullanılacak kumaş miktarının da artmasına olanak sağlamıştı. Gelinlik modasında kabarık eteklerin 1980'lerde başlayıp devam etmesi buna bağlanabilir.

Batı modasının Türkiye'de yaygınlaşmasını sağlayan unsurlar batılılaşma, şapka ve kıyafet inkılabı, göçler, kitle iletişim araçları ve güzellik yarışmalarıydı. Cumhuriyetin ilanından önce, başlayan Batılılaşma çalışmaları cumhuriyetin ilanından sonra her alanda ve herkese yönelik olarak hızlıca devam etmişti. Halkın Batılı yeni yaşam tarzını benimsemesiyle, bu hız 1940'ların ortalarından sonra azalmıştı. Şapka ve kıyafet inkılâbı ile Batılı giyimin halka benimsetilmesi, zorunluluk haline gelmişti. Balkanlardan gelen Türk ve/veya Müslüman göçmenler ve özellikle Rus göçmenlerin giyime etkileri olmuştu. Rus göçmenleri, giysileri ve yaşam tarzlarını kaldıkları çevrelerde, benimsemesine neden olmuşlardı. Batılı giyim modasında, Rus tarzları tercih edilmişti. Güzellik yarışmaları başlarda, basın organları ile halka ulaşmış, yarışmacıların giydikleri Batı modası giysiler, bu yolla halka özendirilmişti. 1950'li yıllarda itibaren bu etki moda üzerinde azalmıştı. Kitle iletişim araçlarına bakıldığında, en fazla modayı etkileyen bu unsur olduğu görülür. Dergi, kitap, televizyon, sinema gibi araçlarla, güncel modayı ulaştığı herkese,özendirerek yaymıştı. 20. yüzyılın başında, Batılılaşmanın daha yoğun olduğu ve dönemin ortalarında azaldığı ve 60'lardan itibaren ülkenin her yerine yayılıp normal yaşam içinde uygulandığından,batı yaşamını ve kültürünü özendirmeye ve bunu halka kabul ettirmeye gerek kalmamıştı. Takip edilen, Batı modası, güncel olarak kitle iletişim araçları ile kitlelere ulaştırılarak yaşamın içinde değerlendirilmişti.Dış kaynaklı aksesuarlar, kumaşlar, takılar, ayakkabılar ve benzeri üretimler gelinliklerde de kullanılmıştı.

11.KAYNAKLAR

- Aksoy, M. (2005). *Başörtüsü-Türban: Batılılaşma-Modernleşme, Laiklik ve Örtünme*. İstanbul: Kitap Yayınevi.
- Aydemir, A. (2013, 8(9) Türkiye). TÜRK DÜNYASINDA BAZI DÜĞÜN TERİMLERİ VE ‘AL DUVAK’ GELENEĞİ ÜZERİNE. *International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, s. 619-655.
- Barbarosoğlu, F. (2009). *Moda ve Zihniyet*. İstanbul: İz Yayıncılık.
- Baymaz, H. (2014, Ekim 13). *Cumhuriyet Döneminde Devrimler, Toplumsal Yaşama Etkileri ve Gündelik Hayat*.
http://omerergun.com/yonetim/resimdosyalar/toplumsalsorunlar_4.pdf
adresinden alınmıştır
- Bulmuş, E., & Bedük, H. S. (2013). Denizli İli Çardak İlçesi Söğüt Köyü Gelin Entarileri. *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. 16,, s. 21-31.
- Bulmuş, E., & Bedük, H. S. (2013). Denizli İli Çardak İlçesi Söğüt Köyü Gelin Entarileri. *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, sayı 16, s. 21-31.
- Bulmuş, E., & Bedük, H. S. (2014). Denizli İli Çardak İlçesi Söğüt Köyü Gelin Donları. *Turkish Studies - International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic, Ankara*. (9/2), s. 349-362.
- Cavandish, M. (2010). *Sex and Society, Londra, İngiltere* . Cavendish Square Publishing,.
- Choron, H., & Choron, S. (2010). *Planet Wedding: A Nuptialpedia*. New York: Houghton Mifflin Harcourt Publisher.
- Çağdaş, M., & Bor, A. (2012). Konya’ya Ait Geleneksel ve Çağdaş Gelinliklerin Fotoğraflardan İncelenmesi. *Türkiyat Araştırmaları Dergisi, Konya*. 32, , s. 411-427.

- Erol, E. (2013). *Osmanlı Döneminde Nikah Törenleri ve Gelinlikleri. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi*. İstanbul: T.C. Haliç Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Ertürk, N. (2013). Moda Tarihi. *Moda Tasarımı* (s. 2-33). içinde Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Web-Ofset Tesisleri.
- Hasarlı, G., Ocakoğlu, N., & Kıcıroğlu, B. (2010). *XVIII. Ve XIX. Yüzyıl Osmanlı Sarayı Kadın Giysileri Ve Bir Modernizasyon Çalışması. MYO-ÖS 2010 Ulusal Meslek Yüksekokulları Öğrenci Sempozyumu*. Düzce.
- İlbak, S. M. (2012). *Osmanlı'da Sosyal Hayat Modernleşmesinin Giyim Kuşama Etkisi, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi*. İstanbul: T.C. Haliç Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Jones, S. J. (2009). *Moda Tasarımı. Kılıç H. (Çev)*. İstanbul: Güncel Yayıncılık.
- Kipöz, Ş. (2013). Moda Tasarımı. Ş. Kipöz içinde, *Moda Endüstrisi* (s. 34-57). Eskişehir: T.C. Anadolu Üniversitesi Yayını.
- Koça, E., & Koç, F. (2014, Temmuz 20). *Güzellik Yarışmalarının Türkiye'deki Moda Bilincinin Oluşumuna Etkileri*. 2010 tarihinde http://www.actaturcica.com/sayi3/II_1_21.pdf adresinden alındı
- Koçu, R. E. (1969). *Türk Giyim Kuşam ve Süslenme Sözlüğü*. Ankara: Sümerbank Kültür Yayınları.
- MEGEP. (2006). *Giyim Üretim Teknolojisi, Giyimde Süsleme*. Ankara: MEGEP.
- Öngen, A. G. (2014). *Cumhuriyet Dönemi Giysileri*. Denizli: TEMKA Derneği Kostüm ve Aksesuarları.
- Özdemir, K. (2007). *Cumhuriyet Döneminde Şapka Devrimi ve Tepkiler, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Özdemir, U. (2003). Türkiye'de Kadın Kıyafetlerinde Modernleşme Süreci ve Medyanın Etkisi, Sayı 84. *Köprü Dergisi*, s. 51-83.
- Özer, İ. (2014). *Osmanlı'dan Cumhuriyet'e Yaşam ve Moda*. İstanbul: Truva Yayınları.
- Özgüç, T. (1958). Bitik Vazosu. *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih. Coğrafya Fakültesi Dergisi, Ankara. 16(1-2-), Türkiye*, s. 1-18.
- Öztürk, R. Z. (2010). *16. Ve 17. Yüzyıl Osmanlı Kaftanları. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi*. İstanbul: T.C. Haliç Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü.

- Parani, M. G. (2000). *In Dorema: A Tribute to the A. G. Leventis Foundation on the Ocasion of its 20th Anniversary*. Nicosia: A. G. Laventis Foundation.
- Pınarcı, G. A. (2014, Temmuz 24). *Kadın Dergileri*. Mart 8, 2013 tarihinde <http://e-bulten.library.atilim.edu.tr/sayilar/2013-03/images/Kadin-dergileri.pdf> adresinden alındı
- Saxton, L. (1982). *Marriage. The Nature of Marriage, The Individual, Marriage, and the Family (5.Edith)*. California: Wadsworth Publishing Company.
- Snodgrass, E. M. (2014). *World Clothing And Fashion, An Encyclopedia of History, Culture and Social Infulence*. New York: M.E.Sharpe Inc.
- Sürür, A., Çorum, B., Uluumay, E., & Akman, E. E. (2011). *Bursalı mısın Kadifeli Gelin (Dünden Bugüne Bursa'da Gelinlik)*. Bursa: Bursa Büyükşehir Belediyesi.
- Taş, K. (2002). Tanzimat ve Batılılaşma Hareketlerine Sosyolojik Bir Bakış. *Fırat Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, Sayı 7, s. 87-94.
- Tezcan, H. (1993). *Atlaslar Atlası*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Uğurlu, S., & Koca, S. K. (2011). Sakarya örneğinden hareketle gelin kıyafetinde meydana gelen değişim. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 1290-1300.
- Ünal, S., & Gülsen, D. (2009). Göç, Kimlik ve Aidiyet Bağlamında Türkiye’de Balkan Göçmenleri. 6. *Ulusal Sosyoloji Kongresi Bildiri Kitabı, “Toplumsal Dönüşümler ve Sosyolojik Yaklaşımlar”*, Adnan Menderes Üniversitesi. Aydın,, s. 378-407.
- Üstün, G. (2011). Cumhuriyetten Günümüze Toplumda Ve Çalışma Hayatında Kadın, Giysilerindeki Değişimler Ve Moda Faktörü. *e-Journal of New World Sciences Academy*, 6(1), s. 36-52.
- Wood, E. J. (1869). *The Wedding Day: In All Ages and Countries*. New York: Harper& Brothers.
- Yalsızuçanlar, S. (2009). *Dede Korkut Kitabı*. İstanbul: Lacivert Yayıncılık.

İnternet:

<http://costume.osu.edu/2014/08/14/wedding-traditions/> (27 Kasım 2014).

<http://feelingsandflowers.com/12/wedding-flowers-%E2%80%93-the-origins-of-the-tradition/> (19 Ekim 2014).

<http://tarihinizinde.com/etiket/kiyafet-devrimi-oncesi-ve-sonrasi-giysiler/>. (20 Eylül 2014).

<http://www.biyografi.info/kisi/grace-kelly> (19 Kasım 2014).

http://www.britishmuseum.org/research/collection_online/collection_object_details.spx?assetId=241199&objectId=460103&partId=1 (18 Ekim 2014).

<http://www.haberturk.com/kultur-sanat/haber/510045-bu-filmler-moda-degistirdi>. (2014, Kasım 5).

<http://www.metmuseum.org/toah/works-of-art/53.11.5> (15 Ekim 2014).

<http://www.smh.com.au/lifestyle/celebrity/prince-william-and-prince-harry-toinherit-princess-dianas-wedding-dress-20140903-10btdh.html> (12 Kasım 2014).

<http://www2.cnr.edu/home/araia/marriage.html> (15 Ekim 2014).

http://www.britishmuseum.org/research/collection_online/collection_object_details/collection_image_gallery.aspx?assetId=241199&objectId=460103&partId=1 (20 Ağustos 2014).

<http://www.metmuseum.org/toah/works-of-art/53.11.5> (27 Ağustos 2014)

<http://www.metmuseum.org/collection/the-collectiononline/search/155780?rpp=30&pg=1&ft=kokoshnik&pos=9> (29 Ekim 2014)

<http://donemkostumu.blog.com/tarihsel-degisim-ve-kostum/> (28 Kasım 2014)

<http://www.metmuseum.org/collection/the-collection-online/search/69721?rpp=30&pg=22&ft=wedding&pos=632> (29 Ekim 2014)

<http://www.metmuseum.org/collection/the-collection-online/search/51994?rpp=30&pg=28&ft=wedding&pos=816> (29 Ekim 2014)

<http://www.metmuseum.org/collection/the-collection-online/search/436656?rpp=30&pg=1&ft=wedding&pos=1> (29 Ekim 2014)

<http://natmus.dk/historisk-viden/modens-historie/1700-1790/brudekjole-fra-nr-vosborg/> (29 Ekim 2014)

<http://collections.vam.ac.uk/item/O166831/wedding-dress-unknown/> (29 Ekim 2014)

http://en.wikipedia.org/wiki/White_wedding#mediaviewer/File:Queen_Victoria_Albert_1854.JPG (22 Ekim 2014)

<http://raincoastcreativesalon.com/weblog/2013/9/30/fashion-one-oh-one#.VEeNnhZSWW8> (22 Ekim 2014).

<http://www.alasayvan.com/her-telden-egitim-konulari/376881-eski-hitit-sanati-hakkinda-bilgi.html> (5.Kasım 2014)

[http://www.mcw.gov.cy/mcw/da/da.nsf/All/8308A7AB9CA6CB5EC22574CC003FF5E1/\\$file/16-J452-Lambousa.jpg?OpenElement](http://www.mcw.gov.cy/mcw/da/da.nsf/All/8308A7AB9CA6CB5EC22574CC003FF5E1/$file/16-J452-Lambousa.jpg?OpenElement) (7 Kasım 2014)

<http://www.warfare.meximas.com/Ottoman/Album/Ralamb.htm> (10 Kasım 2014)

<http://collections.vam.ac.uk/item/O90892/entari-unknown/> (29 Ekim 2014)

http://www.genocide-museum.am/trk/online_exhibition_14.php (12 Kasım 2014)

<http://hkotchobei.wordpress.com/author/hkotchobei/> (13 Kasım 2014)

<http://urun.gittigidiyor.com/antika-sanat/1921-gelin-damat-eski-fotograf-28874926> (25 Kasım 2014)

<http://www.independent.co.uk/travel/europe/is-turkey-the-new-tuscany-897380.html?action=gallery&ino=5> (04 Aralık 2014)

http://www.atin.org/images/zamanhatti/1931/Naside_Saffet.html (19 Kasım 2014)

<http://www.zamantika.com/1930lar/1931-guzellik-yarismasi-guzelleri/> (19 Kasım 2014)

<http://www.isteataturk.com/haber/5061/manevi-kizi-rukiyenin-dolmabahce-sarayi-8217ndaki-dugun-torende-22051930> (04 Aralık 2014)

<http://www.karalahana.com/karadeniz-forum/index.php?topic=16853.0> (19 Kasım 2014)

<http://blog.hellomagazine.com/myweddingscrapbook/2012/11/royal-weddings-princess-grace-of-monaco.html> (12 Aralık 2014)

http://beijaavintage.blogspot.com.tr/2011_02_01_archive.html (21 Kasım 2014)

<http://www.turknostalji.com/haber/boyle-nikah-gorulmedi-738.html> (21 Kasım 2014)

<http://www.ivillage.com/best-movie-wedding-dresses/1-a-534088> (21 Kasım 2014)

<http://ayseninkitapkulubu.blogspot.com.tr/2012/09/yesilcamdan-kareler-iii.html> (22 Kasım 2014)

<http://www.bizde.com/ilan/hayat-dergisi-1970-sayi-9-sezer-guvenirgil-tunc,2441529.html> (21 Kasım 2014)

<http://www.weddingexplorers.com/wp-content/uploads/2013/09/Princess-Diana-Wedding-Dress.jpg> (15 Kasım 2014)

<http://urun.gittigidiyor.com/koleksiyon/kelebek-17-mart-1981-yilin-dugunu-diana-48798813> (11 Kasım 2014)

<http://urun.gittigidiyor.com/koleksiyon/kelebek-bulent-ersoy-31-mayis-1981-48719187> (11 Kasım 2014)

<http://www.dipsahaf.com/12-eylul-ve-sahnelerde-bulent-ersoy-operasyonu/>
(11 Kasım 2014)

<http://ikonannem.tumblr.com/page/2> (02 Aralık 2014)

<http://www.frmtr.com/55217355-post1.html> (02 Aralık 2014)

<http://www.netd.com/diziler/yerli/ruhsar/ruhsar-2-sezon/ruhsar-31-bolum> (16 Ekim 2014)

<http://www.milliyet.com.tr/unlu-ciftler-ve-evlilikleri--pembenar-galeri-genelsaglik-1495068/?PAG> (21 Kasım 2014)

<http://www.abdullahkanca.com/default.asp?marmatek=resim5> (14.12.1014)

http://www.pulsanpul.com.tr/index.php?option=com_wbgallery&cid=6&Itemid=2
(28.11.2014)

<http://tr.aliexpress.com/item/Quality-fashion-hair-accessory-accessories-crystal-diamond-lace-flower-the-bride-hair-accessory-wedding-accessories-style/1810030554.html> (24 Kasım 2014)

<http://satenkurdela.blogspot.com.tr/2012/11/saten-kurdele-urun-cesitleri.html> (24 Kasım 2014)

<http://www.barclaysjewelry.com/blog/guide-mix-diamonds-pearls-ease/> (24 Kasım 2014)

<http://selmaduzgoren.com/boncuk-yapimi> (24 Kasım.2014)

http://anersacak.com/koltuk_aksesuarlari.php (24 Kasım 2014)

<http://ege-bolgesi.all.biz/tuy-aksesuarlar-g239315> (24 Kasım 2014)

<http://www.kashmirlace.com/fransiz-aplik--af0102b-413.html> (24 Kasım 2014)

<http://www.izmit.bel.tr/tr/icerikdetay/66/197/maras-isi-kursu---.aspx>(24 Kasım 2014)

<http://dugun.com/gelin-ayakkabisi-ve-aksesuarlari/duvak-sekilleri/61> (28 Kasım 2014)

<http://urun.gittigidiyor.com/antika-sanat/1936-tekirdag-foto-vasif-gelin-damat-fotograf-76906491> (25 Kasım 2014)

<http://www.annecocuk.co/2013-gelin-cicegi-modelleri/> (25 Kasım 2014)

<http://urun.gittigidiyor.com/antika-sanat/1937-gonen-gelin-damat-gorunus-fotograf-96034881> (25 Kasım 2014)

<http://urun.gittigidiyor.com/koleksiyon/1950-guzel-gelin-amp-damat-fotografi-132311442> (25 Kasım 2014)

<http://evliligim.com/blogg/index.php/2011/04/16/mini-mini-sik-gelin-cantalari/> (25 Kasım 2014)

<http://urun.gittigidiyor.com/antika-sanat/1935-giresun-gelin-damat-fotograf-47670212> (25 Kasım 2014)

<http://urun.gittigidiyor.com/antika-sanat/1964-foto-stil-gelin-damat-fotograf-130706195> (25 Kasım 2014)

<http://urun.gittigidiyor.com/koleksiyon/1956-gelin-ve-damat-merdiven-fotografi-104471002> (25 Kasım 2014)

<http://davetshop.com/gelin-basi> (28 Kasım 2014)

<http://urun.gittigidiyor.com/antika-sanat/1933-foto-kenan-gelin-damat-konulu-fotograf-72631596> (25 Kasım 2014)

<http://urun.gittigidiyor.com/antika-sanat/1955-gelin-damat-konulu-fotograf-130700573> (28 Kasım 2014)

<http://www.formistan.com/moda/147117-2012-sapkali-gelinlik-modelleri.html> (28 Kasım 2014)

<http://altin-fiyat.blogspot.com.tr/2010/04/altin-taki-alirken-nelere-dikkat.html>(29 Kasım 2014)

<http://urun.gittigidiyor.com/antika-sanat/1946-adana-gelin-damat-konulu-fotograf-26341312> (30.11.2014)

<http://urun.gittigidiyor.com/antika-sanat/1966-gelin-damat-konulu-fotograf-98982541> (30.11.2014)

<http://www.elbisesimodelleri.com/akay-2014-gelinlik-modelleri-ve-fiyatlari/sik-2014-akay-gelinlik-koleksiyonu> (17 Aralık 2014)

<http://thebridalcircle.com/haute-couture-bridal-gowns/> (27 Aralık 2014)

12.ÖZGEÇMİŞ

Hatice Kübra Özbey, 24 Nisan 1991 tarihinde Bursa'da doğdu. Bursa Cumhuriyet Lisesi'nden 2008 yılında mezun oldu. 2008 yılında, Uludağ Üniversitesi Tekstil Mühendisliği bölümünde eğitimine başladı. 1 yıl İngilizce hazırlık ve 4 yıl tekstil mühendisliği eğitimini alarak 2013'te mezun oldu. 2013 yılında Haliç Üniversitesi Tekstil ve Moda Tasarımı Bölümü Yüksek Lisans Programına katıldı.